

Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova

RAPORT

**privind respectarea drepturilor omului
în Republica Moldova în anul 2008**

Chișinău, 2009

CAPITOLUL I

<i>Instituția Avocaților Parlamentari</i>	<i>3</i>
---	----------

CAPITOLUL II

Respectarea Drepturilor Omului în Republica Moldova

<i>Accesul la justiție.....</i>	<i>6</i>
<i>Asistența și protecția socială</i>	<i>15</i>
<i>Proprietatea privată.....</i>	<i>27</i>
<i>Ocrotirea sănătății.....</i>	<i>34</i>
<i>Libertatea întrunirilor, opiniei și exprimării.....</i>	<i>38</i>
<i>Prevenirea și combaterea discriminării.....</i>	<i>46</i>
<i>Drepturile copilului.....</i>	<i>50</i>
<i>Drepturile cetățenilor Republicii Moldova în stînga Nistrului.....</i>	<i>60</i>
<i>Hotărîrile CtEDO – aprecieri sau soluții</i>	<i>63</i>

CAPITOLUL III

Activitatea Centrului pentru Drepturile Omului în anul 2008

<i>§ 1 Statistici și evaluări.....</i>	<i>67</i>
<i>§ 2 Implementarea Mecanismului Național de predenire a torturii și primele reacții ale autorităților.....</i>	<i>86</i>

INSTITUȚIA AVOCAȚILOR PARLAMENTARI

Centrul pentru Drepturile Omului - Instituția Națională pentru Promovarea și Protejarea Drepturilor Omului, este o instituție de stat independentă, creată în anul 1998 în temeiul Legii cu privire la avocații parlamentari nr. 1349 din 17 octombrie 1997, care pune competențele sale în serviciul cetățenilor, în special pentru ameliorarea relațiilor lor cu autoritățile publice.

În activitatea sa, Instituția avocaților parlamentari se conduce de Principiile privind Statutul Instituțiilor Naționale pentru Promovarea și Protejarea Drepturilor Omului (Principiile de la Paris), unul dintre documentele fundamentale ale Organizației Națiunilor Unite. Aceste principii se regăsesc în prevederile Legii cu privire la avocații parlamentari.

Instituția Națională pentru Promovarea și Protejarea Drepturilor Omului nu substituie activitatea organelor de drept, a autorităților publice centrale și locale sau a organizațiilor neguvernamentale. Instituția ombudsmanului exercită o funcție complementară, de cele mai dese ori, de mediere, și trebuie să rămână autoritatea care să înlesnească dialogul între autoritățile publice și societate.

În exercițiul mandatului acordat pe o perioadă de 5 ani prin votul majorității deputaților aleși, avocații parlamentari au menirea de a asigura garantarea respectării drepturilor și libertăților constituționale ale persoanelor fizice în raporturile acestora cu autoritățile publice centrale și locale, organizații și întreprinderi, indiferent de tipul de proprietate, asociațiile obștești și persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile.

Fiind independent pe verticală față de mecanismele statale, avocatul parlamentar are dreptul de a solicita autorității publice, instituției sau organizației indiferent de tipul de proprietate, asociației obștești și persoanelor cu funcții de răspundere de toate nivelurile, luarea măsurilor ce se cuvin pentru apărarea drepturilor și libertăților persoanelor fizice, iar în cazul constatării încălcării în masă sau grave a drepturilor și libertăților constituționale ale omului, să prezinte un raport în ședința Parlamentului, precum și să propună instituirea unei comisii parlamentare care să cerceteze aceste fapte.

Instituția avocaților parlamentari se poate implica, prin procedee proprii, în controlul constituționalității actelor juridice, realizat de către Curtea Constituțională. Astfel, ombudsmanul poate sesiza Curtea Constituțională în vederea controlului constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și dispozițiilor Guvernului, asupra corespunderii lor principiilor general-acceptate și actelor juridice internaționale cu privire la drepturile omului; formulează, la solicitarea Curții

Constituționale, puncte de vedere la sesizările și la excepțiile de neconstituționalitate a actelor juridice, care se referă la drepturile și libertățile cetățenilor.

Conform Legii cu privire la avocații parlamentari și Regulamentului Centrului pentru Drepturile Omului, instituția este formată din patru avocați parlamentari, egali în drepturi, unul dintre care este specializat în problemele de protecție a drepturilor copilului, din funcționari, precum și din reprezentanțe.

Eficiența și funcționalitatea instituției depinde în mare măsură de mediatizarea sa. În acest aspect, deși în anul 2008 Centrul pentru Drepturile Omului a continuat sistematic să informeze publicul asupra activităților avocaților parlamentari, realizările obținute nu pot fi calificate marcante. Totodată, prestația Instituției avocaților parlamentari în organizarea audiențelor, propagarea cunoștințelor în domeniul drepturilor omului, contribuirea la procesul de perfecționare a cadrului normativ nu pot fi neglijate.

În contextul fortificării capacităților instituționale ale Centrului pentru Drepturile Omului și stabilirii unor relații viabile de conlucrare cu autoritățile, este oportună emiterea Hotărârii Guvernului nr. 748 din 20.06.2008, prin care, pe seama ministerelor, altor autorități publice centrale și locale, se pune sarcina de a examina posibilitatea elaborării unui mecanism eficient de colaborare cu Centrul pentru Drepturile Omului, care va stabili obligativitatea întreprinderii măsurilor necesare în urma adresărilor avocaților parlamentari, inclusiv participarea acestora la ședințele colegiilor ministerelor și altor autorități publice centrale în cadrul cărora se vor examina chestiunile ce țin de respectarea drepturilor omului. În opinia avocaților parlamentari, un astfel de mecanism poate fi realizat prin încheierea acordurilor de cooperare cu autoritățile care activează în domeniile de interes comun, proces care deja a demarat.

În virtutea rostului instituției de a asigura respectarea drepturilor și libertăților constituționale ale cetățeanului în raporturile sale cu autoritățile publice, Centrul pentru Drepturile Omului s-a preocupat de problema realizării civilizate și eficiente a primirii și examinării plîngerilor, astfel încît orice cetățean care vine în instituție să beneficieze de sprijin, răspuns sau, cel puțin, o explicație. În afară de preocupările pentru soluționarea problemelor concrete, au fost realizate unele acțiuni pentru protejarea drepturilor unor segmente de populație, atunci cînd plîngerile individuale erau numeroase într-un domeniu sau altul.

În mod firesc, și în trecut și acum, se pune problema eficienței activității Instituției avocaților parlamentari. Fiind instituție de tip ombudsman, Centrul pentru Drepturile Omului încearcă deblocarea conflictelor dintre cetățeni și autoritățile publice prin mediere, prin solicitare de regăsire a unei soluții. Eficiența unei asemenea modalități de lucru este direct

proporțională cu calitatea profesională și gradul de sensibilizare al celor implicați. Avocații parlamentari nu dispun și nu trebuie să dispună de mijloace de constrângere (amenzi, anulări de acte ș.a.), care ar limita considerabil independența și imparțialitatea lor. Dacă ar opera cu asemenea mijloace, ar înceta să mai fie o instituție de tip ombudsman.

Comisarul Consiliului Europei pentru drepturile omului, Tomas Hammarberg, în Punctul de vedere „Parlamentele naționale ar putea face mai mult pentru promovarea drepturilor omului” a constatat că parlamentarii trebuie să acorde prioritate promovării și apărării drepturilor omului nu numai prin adoptarea legilor, dar și prin manifestarea unui interes sporit față de Structurile Naționale pentru Promovarea și Protejarea Drepturilor Omului.

Anume astfel este posibilă realizarea rolului firesc de mediator între stat și societate, fapt deja conștientizat în multe țări ale lumii, de partener esențial al structurilor abilitate ale Consiliului Europei în lupta pentru implementarea reală a drepturilor omului, conform standardelor europene. Sprijinul parlamentar ar permite instituției ombudsmanului realizarea unei comunicări mai eficiente cu autoritățile publice, puterea executivă și judecătorească.

CAPITOLUL II

Respectarea Drepturilor Omului în Republica Moldova în anul 2008

În prezentul Raport anual avocații parlamentari prezintă generalizări bazate pe observații și experiențe înregistrate în anul 2008. Raportul este consacrat analizei situației privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova, din prisma autosesizărilor și investigațiilor inițiate de avocații parlamentari, materialelor prezentate de autoritățile publice centrale și locale, informației acumulate din alte surse, inclusiv selectate din presa electronică și scrisă, rapoartelor și sondajelor făcute publice de societatea civilă și organizațiile internaționale.

În vederea păstrării confidențialității stipulate de prevederile articolului 26 din Legea cu privire la avocații parlamentari, exemplele expuse nu oferă date cu caracter personal care au fost comunicate avocaților parlamentari în cadrul activității lor, precum și detalii ce ar putea identifica persoana.

Accesul la justiție

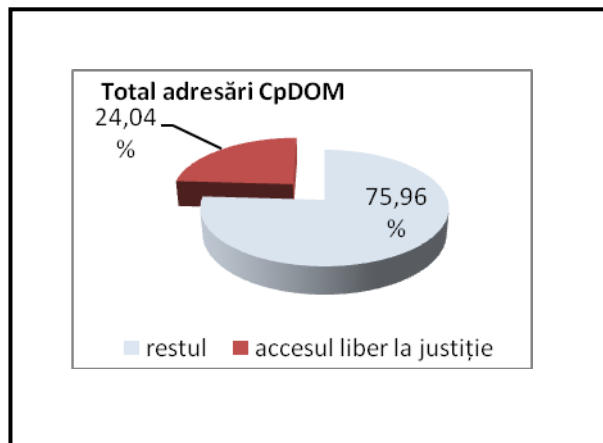
Deși în ultimii ani au fost promovate și adoptate un șir de acte legislative și efectuate mai multe restructurări instituționale, care, în general, îmbunătățesc calitatea actului de justiție, totuși, persistă multe probleme nesoluționate, cu care se confruntă societatea atunci când apelează la justiție.

În contextul prevederilor articolului 20 din Constituția Republicii Moldova, referitoare la accesul liber la justiție, în anul 2008 la Centrul pentru Drepturile Omului și reprezentanțele acestuia au fost înregistrate 401 plângeri și 459 adresări verbale.

Ca și în anii precedenți, problema accesului liber la justiție și dreptul la un proces echitabil rămân a fi acute, înregistrându-se aceleași impedimente, cu mici excepții.

Nu s-au schimbat esențial nici subiectele abordate. Acestea au vizat: calitatea hotărârilor judecătorești; dezacordul cu

hotărârile instanțelor de judecată și procedura de contestare a acestora; nerespectarea dreptului

părților la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil; dreptul la un recurs efectiv; neexecutarea hotărârilor judecătorești ș.a.

De asemenea, Instituția avocaților parlamentari a fost sesizată cu cereri care nu au făcut obiectul său de activitate, spre exemplu: acordarea de consultații juridice, contestarea hotărârilor judecătorești pronunțate de instanțele de judecată, activitatea unor magistrați, soluțiile dispuse de procurori, întreruperea termenului executării pedepselor ș.a.

De regulă, aceste adresări au fost remise spre examinare, conform competenței, sau restituite solicitanților, cu explicarea detaliată a regulilor și mijloacelor pe care sînt în drept să le folosească pentru a-și soluționa problema.

În unele cazuri a fost necesară implicarea nemijlocită a avocaților parlamentari, ținîndu-se cont de faptul că competența în soluționarea unor petiții care vizează autoritatea judecătorească, se concretizează în posibilitatea legală a ombudsmanului de a se adresa, după caz, președintelui instanței de judecată sau președintelui Consiliului Superior al Magistraturii, care sînt obligați să comunice măsurile întreprinse. Aceasta reprezintă o modalitate legală, prin care autoritatea judecătorească sprijină instituția ombudsmanului în soluționarea unor petiții privind încălcarea dreptului părților la un proces echitabil și la soluționarea cauzei într-un termen rezonabil, prevăzut de articolul 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale și valorificat prin dispozițiile constituționale.

Într-un număr considerabil de plîngeri, parvenite la Centrul pentru Drepturile Omului, petiționarii au invocat încălcarea de către instanțele judecătorești a normelor procesuale care garantează dreptul la un proces echitabil.

În cadrul examinării acestei probleme s-au constatat cazuri de tergiversare a traducerii și expedierii actelor judecătorești în limba pe care o posedă unii participanți la procesele judiciare, astfel fiind încălcate prevederile Constituției (art. 118), Codului de procedură civilă (art. 24) și Codului de procedură penală (art. 16). Deși asupra multiplelor încălcări la acest capitol avocații parlamentari au sesizat, în repetate rînduri, instanțele judecătorești, adresările ulterioare ale cetățenilor au atestat existența și, de fapt, nesoluționarea problemei. În vederea asigurării garantării dreptului la un proces echitabil, Centrul pentru Drepturile Omului a solicitat intervenirea eficientă a Consiliului Superior al Magistraturii întru neadmiterea de către instanțele judecătorești a unor atare situații pe viitor.

În Hotărîrea nr. 440/20 din 4 decembrie 2008, Consiliul Superior al Magistraturii a constatat că situația în cauză se datorează în mare măsură activității organizatorice insuficiente a președinților unor instanțe judecătorești, volumului mare de lucru care revine unui translator, salarizării insuficiente.

Susținând opinia Consiliului Superior al Magistraturii, avocații parlamentari consideră că managementul adecvat și atitudinea personală față de munca prestată constituie unul dintre elementele ce determină succesul ameliorării situației. Exemplul ce urmează demonstrează elocvent lipsa acestor componente.

La Centrul pentru Drepturile Omului s-a adresat condamnatul P., care a invocat tergiversarea examinării recursului în anulare, înregistrat la Curtea Supremă de Justiție la 11 aprilie 2008. În cadrul examinării plîngerii, s-a constatat că la data de 25 aprilie 2008 în cancelaria judecătoreiei B. a fost înregistrată interpelarea Curții Supreme de Justiție, prin care s-a solicitat expedierea cauzei penale după învinuirea lui P. în adresa Curții pentru examinarea recursului în anulare. Cauza menționată a fost expedită abia la data de 20 noiembrie 2008. Expedierea dosarului în adresa instanței ierarhic superioare a fost tergiversată datorită îndeplinirii necorespunzătoare de către arhivar a obligațiilor de serviciu și condițiilor de păstrare a cauzelor în arhiva instanței. În urma intervenirii avocaților parlamentari, pentru neexecutarea la timp, în modul corespunzător, a obligațiilor de serviciu, șefei arhivei i s-a aplicat sancțiunea disciplinară în formă de mustrare.

Durata rezonabilă a proceselor penale și civile constituie una din garanțiile principale ale exercițiului efectiv al dreptului fundamental al omului privind liberul acces la justiție. În acest context tergiversarea examinării cauzelor judiciare continuă să fie abordată frecvent în plîngerile către avocații parlamentari.

Uneori amînarea și tergiversarea examinării cauzelor au loc din motive obiective, neimputabile instanțelor judecătorești, precum ar fi complexitatea

*„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa”.
(art. 6 (1) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale)*

dosarelor, efectuarea diferitelor expertize ș.a. Alteori amînările se datorează comportamentului părților, dar în multe cazuri ele se explică prin organizarea inefficientă a proceselor de către judecători și lipsa controlului din partea președintelui instanței. Or, succesul unei justiții eficiente depinde în mare măsură atît de competența și spiritul organizatoric al președintelui instanței de judecată, al fiecărui judecător în parte, cît și al personalului tehnic care are menirea să asigure buna funcționare a instituției respective.

În decursul anului 2008 a sporit considerabil numărul adresărilor de la inculpații care au declarat recurs ordinar sau recurs în anulare la Curtea Supremă de Justiție, invocînd lezarea dreptului de a li se judeca cauza într-un termen rezonabil. Analiza situației la acest capitol

denotă neexaminarea recursurilor datorită volumului mare de lucru al judecătorilor Curții Supreme de Justiție, motiv considerat obiectiv de Consiliul Superior al Magistraturii, și ambiguității reglementărilor cu referire la actele preparatorii ale instanței de recurs, apărute în urma modificării articolului 431 din Codul de procedură penală.

Acest argument al organului de autoadministrare judecătorească nu poate fi considerat plauzibil, deoarece Curtea Europeană a Drepturilor Omului atribuie statelor o obligație pozitivă de celeritate a justiției. Ele sînt obligate să ia măsurile necesare pentru ca Justiția să se înfăptuiască într-un termen rezonabil; ele răspund

de situația de supra solicitare a jurisdicțiilor, atunci cînd aceasta nu este una temporară. „Statele Contractante sînt obligate să-și organizeze sistemul legislativ într-un asemenea mod, încît tribunalele lor să poată respecta exigențele articolului 6(1), inclusiv obligația de a examina cauzele într-un termen rezonabil. Un stat nu va invoca aglomerarea cauzelor pe rolul tribunalelor pentru a argumenta duratele mari ale proceselor, dacă această problemă era una previzibilă și acest stat nu reușește să ia măsuri eficiente pentru remedierea situației” (cauza Zimmerman și Steiner contra Elveției; cauza Guincho contra Portugaliei).

Cu toate acestea, atît din răspunsurile Consiliului Superior al Magistraturii către avocații parlamentari, cît și din Hotărîrea privind activitatea Consiliului Superior al Magistraturii în anul 2008, rezultă că supraîncărcarea judecătorilor constituie unul dintre motivele obiective de amîinare și tergiversare a examinării cauzelor.

Dreptul de a fi judecat într-un termen rezonabil este un drept conex al dreptului la judecător. El îi condiționează eficacitatea. Accesul la justiție rămîne o simplă amăgire, dacă aceasta nu-și pronunță deciziile într-un termen rezonabil. Într-un anumit mod, se poate considera că încetineala justiției este negarea dreptului la judecător, deoarece ea o menține pe persoană într-o stare de non-drept, care, dacă durează, devine incompatibilă cu siguranța juridică la care poate pretinde orice persoană într-un stat de drept. Altfel spus, durata rezonabilă a procedurii protejează credibilitatea justiției și eficiența ei.

Către avocatul parlamentar s-a adresat cetățeanul L., care a invocat tergiversarea examinării recursului în anulare, depus la Curtea Supremă de Justiție la 04 iulie 2008. Constatînd nerespectarea termenului rezonabil de examinare a cauzei, avocații parlamentari au sesizat Consiliului Superior al Magistraturii, solicitînd verificarea tuturor circumstanțelor acestui caz cu luarea măsurilor ce se impun.

Pe marginea sesizării avocaților parlamentari, CSM a argumentat neexaminarea recursului în anulare prin volumul mare de lucru al Curții Supreme de Justiție.

La momentul definitivării prezentului raport, recursul în anulare rămînea neexaminat.

Pe parcursul ultimilor ani, Centrul pentru Drepturile Omului a fost sesizat în repetate rânduri de către cetățenii, cărora le-a fost refuzată eliberarea pașaportului în temeiul informației greșite, furnizate Ministerului Dezvoltării Informaționale. În repetate rânduri s-a constatat că în majoritatea cazurilor aceste situații au fost generate de lipsa unui mecanism eficient de conlucrare între instituțiile responsabile de prezentarea sau radierea neîntârziată a informației despre antecedentele penale ale cetățenilor. Totodată s-a constatat că anume instanțele de judecată nu prezintă informația necesară pentru a fi introdusă în evidențele operative ale Ministerului Afacerilor Interne.

În acest context, avocații parlamentari au sesizat Consiliul Superior al Magistraturii asupra necesității atenționării tuturor instanțelor judecătorești privind transmiterea neîntârziată a informațiilor necesare către Direcția informații și evidențe operative a MAI, fapt care ar preveni încălcarea dreptului la libera circulație din imposibilitatea perfectării pașaportului.

Adresarea avocaților parlamentari a fost examinată în Ședința Consiliului Superior al Magistraturii din 02 octombrie 2008, care a obligat instanțele judecătorești să întreprindă măsurile necesare pentru expedierea în adresa Direcției informații și evidențe operative a Ministerului Afacerilor Interne, în termenul stabilit, a informației necesare despre rezultatul examinării cauzei penale în privința persoanei (persoanelor) respective.

De altfel, Hotărîrea vizată a Consiliului Superior al Magistraturii este prima reacție relevantă a organului de autoadministrare judecătorească asupra actelor de reacționare a avocaților parlamentari și reflectă disponibilitatea și potențialul acestuia de a conlucra eficient.

Nu mai puțin lipsită de importanță în asigurarea dreptului de acces liber la justiție este respectarea termenului de înmînare a copiilor de pe sentințe și de redactare a hotărîrilor motivate, accesul participanților la proces la materialele dosarelor, posibilitatea de a face extrase și copii de pe ele.

Numeroasele adresări ale cetățenilor au demonstrat nerespectarea prevederilor legislației procesuale, la acest capitol, iar intervenirile avocaților parlamentari în fiecare caz în parte au confirmat temeinicia plîngerilor. În această ordine de idei, neregulile vizate generează pericolul nerespectării dreptului de a folosi căile de atac.

În agenda de lucru a Centrului pentru Drepturile Omului a rămas actuală una din cele mai stringente probleme: neexecutarea hotărîrilor judecătorești, care continuă a fi un obstacol major pentru asigurarea respectării drepturilor omului și o cauză de adesări la CEDO. Acest fapt prejudiciază încrederea în viabilitatea drepturilor proclamate, afectînd imaginea și autoritatea justiției, avînd consecințe negative asupra dezvoltării sociale, economice și politice a statului.

În adresările către avocații parlamentari petiționarii au invocat frecvent neexecutarea hotărîrilor judecătorești cu privire la încasarea datoriilor, încasarea restanțelor salariale, repunerea în funcția anterior deținută.

Generalizarea rezultatelor examinării plîngerilor la acest capitol permite a constata existența unor motive obiective, care creează impedimente la executarea hotărîrilor judecătorești, mai multe însă țin de atitudinea executorilor față de obligațiile lor procesuale, prevăzute în Codul de executare al Republicii Moldova.

Astfel, lipsa mecanismului de executare a unei hotărîri judecătorești a constituit temei de intervenire a avocaților parlamentari.

La Centrul pentru Drepturile Omului s-a adresat cetățeanul G., invocînd neexecutarea hotărîrii judecătorești cu privire la stabilirea pensiei pentru vechime în muncă în baza Legii cu privire la teatre, circuri și organizații concertistice nr. 1421 din 31.10.2002. În cadrul examinării plîngerii s-a stabilit că executarea titlului executoriu este imposibilă, dat fiind faptul că reglementările privind modul și ordinea de plată a acestui tip de pensii (organul care stabilește pensia, modul de calcul, mărimile minime și maxime, condițiile de asigurare etc.) lipsesc cu desăvîrșire. Conform prevederilor articolului 30 lit.b) din Legea nominalizată, în termen de trei luni Guvernul urma să elaboreze actele necesare realizării acesteia, dispoziție rămasă neexecutată.

Lipsa mecanismului de realizare a Legii cu privire la teatre, circuri și organizații concertistice nr. 1421 din 31.10.2002 a creat impedimente în executarea de către Casa Națională de Asigurări Sociale a legii propriu-zise.

În cadrul intervenirilor repetate către Guvern, avocații parlamentari au solicitat elaborarea urgentă a mecanismului necesar pentru aplicarea Legii nr. 1421. În momentul actual, instituțiile interesate lucrează asupra elaborării unui proiect de act legislativ care va concorda prevederile Legii nr. 1421 cu prevederile legislației de pensionare în vigoare.

Multe adresări către avocații parlamentari au fost generate de acțiunile/inacțiunile executorilor judecătorești. În unele cazuri avocații parlamentari s-au convins la fața locului, că petiționarii au avut dreptate atunci cînd au invocat atitudinea formală a executorilor față de obligațiile lor funcționale.

La Centrul pentru Drepturile Omului s-a adresat cetățeanul C., invocînd neexecutarea hotărîrii judecătorești datorită eschivării executorilor judecătorești de la exercitarea obligațiilor procesuale prevăzute de lege pentru executarea operativă a documentelor executorii. În urma investigării acestui caz, s-a constatat că pe parcursul a 19 luni documentul executoriu a fost strămutat în repetate rînduri de la un oficiu de executare la

altul, deși într-o perioadă relativ scurtă de timp după eliberarea titlului executoriu s-a stabilit cu certitudine locul aflării bunurilor debitorului. Avocații parlamentari au calificat acțiunile/inacțiunile executorilor judecătorești drept nejustificate. Acceptând rezultatele investigații efectuate de avocații parlamentari, autoritatea a informat că executorul judecătoresc a fost preîntâmpinat „asupra neadmiterii pe viitor a abaterilor de la legislație” și a asigurat că vor fi întreprinse toate acțiunile de executare silită pentru executarea hotărârii judecătorești prin urmărirea bunurilor depistate.

Până în prezent hotărârea judecătorească nu este executată.

În același context, de menționat cazuri în care Centrul pentru Drepturile Omului a stabilit și a furnizat oficiilor de executare informații utile pentru executarea hotărârilor judecătorești, atribuție ce revine de fapt executorilor.

Executarea unor hotărâri judecătorești ține direct de competența organelor administrației publice centrale și locale, agenți economici care nu-și onorează obligațiile lor în calitate de debitor întru restabilirea cetățenilor în funcție sau achitarea salariilor, compensațiilor la demisionare ș.a. Au fost înregistrate cazuri, în care ministerele nu au executat hotărârile judecătorești privind reintegrarea în serviciu a salariaților concediați nelegitim și hotărârile prin care pîrîții au fost obligați la plata despăgubirilor pentru perioada absenței forțate de la lucru, în cazul eliberării nelegitime din serviciu.

De altfel, neexecutarea hotărârilor judecătorești rămîne a fi una dintre cauzele principale ale condamnării Republicii Moldova de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Astfel, în anul 2008 Curtea a pronunțat 12 hotărâri la acest capitol.

În opinia avocaților parlamentari, întru redresarea situației în domeniul sistemului de executare silită se impune necesitatea identificării și implementării bunelor practici europene de executare, pregătire a executorilor, în special, în vederea stabilirii unei practici unice de aplicare a legislației, soluționarea problemei deficitului de resurse umane, asigurarea finanțării și asistenței tehnice adecvate. Or, pentru un stat de drept este esențial ca hotărârile judecătorești și alte acte executorii să fie aplicate cu strictețe, prompt, în mod unitar pe întreg teritoriul țării, fără discriminări și influențe. Doar limitînd la minimum numărul de hotărâri judecătorești neexecutate, avînd în vedere imposibilitatea de facto a executării unora dintre ele, se va putea asigura respectarea dreptului la un proces echitabil, consfințit în articolul 6 al Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Raportul analitic anual de monitorizare a proceselor de judecată în Republica Moldova, care este axat pe respectarea tuturor procedurilor prescrise de standarde procesuale naționale și internaționale (dreptul la audiere publică, dreptul la judecare echitabilă, dreptul la judecată în termen rezonabil, dreptul de a fi judecat de o instanță independentă și imparțială, dreptul la prezumția nevinovăției, dreptul la timp și înlesniri necesare pregătirii apărării, dreptul la asistență juridică, dreptul la interpret), examinat la ședința Consiliului Superior al Magistraturii din 15 mai 2008, denotă transparența activității organului de autoadministrare judecătorească și identificarea corectă de către acesta a categoriilor de deficiențe în funcționarea sistemului judecătoresc.

Astfel, în numeroasele adresări scrise și verbale către avocații parlamentari justițiabili deseori fac referire la conduita judecătorilor în timpul proceselor de judecată, care-și permit comentarii nepoliticoase, glume de prost gust, atitudini aparente de imparțialitate, excese de comportament.

Nemijlocit la Consiliul Superior al Magistraturii, în anul 2008, au fost depuse 2068 de petiții și adresări de la persoane fizice și juridice, dintre care în 155 de petiții s-a făcut referință la comportamentul judecătorilor.

În acest context, pe parcursul anului 2008 Colegiul disciplinar pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii a intentat proceduri disciplinare în privința a 17 judecători pentru încălcarea eticii judiciare; încălcarea obligațiilor de imparțialitate a judecătorului; interpretarea sau aplicarea neuniformă a legislației la înfăptuirea justiției, intenționat sau din neglijență gravă. În urma examinării procedurilor disciplinare, au fost aplicate 6 muștrări și 5 avertismente. În baza petițiilor și adresărilor cetățenilor, au fost intentate 7 proceduri disciplinare. Acțiunile a 12 judecători, fără intentarea procedurii disciplinare, au fost obiect de discuție la ședințele Consiliului Superior al Magistraturii.

Pornind de la principiile fundamentale ale înfăptuirii actului de justiție, avocații parlamentari conștientizează sensibilitatea raporturilor cetățean–justiție, evidențiind rolul determinant al Consiliului Superior al Magistraturii și al Curții Supreme de Justiție în stabilirea și respectarea unor reguli bine definite de organizare a judecătorilor, în aspect de disciplină executorie, disciplină de muncă și aplicare uniformă a legislației.

Ținând cont de temeiurile invocate de cetățeni referitor la calitatea actului de justiție și volumul plîngerilor depuse la Consiliul Superior al Magistraturii, reieșind din propriile constatări, avocații parlamentari își exprimă îngrijorarea asupra abordării insuficient de principiale și critice a organului de autoadministrare judecătorească în probleme ce vizează

activitatea magistraților și aplicarea sancțiunilor disciplinare și/sau de altă natură față de judecătorii care încalcă disciplina și etica.

Pe acest fundal este evident determinată obligația instituțiilor statului, obligația executivului și a puterii judecătorești să preîntâmpine, maxim posibil, transformarea de spețe moldovenești în noi jurisprudențe ale Curții Europene. În această ordine de idei, puterea judecătorească trebuie să-și asume, de rînd cu celelalte puteri ale statului, responsabilitatea pentru promovarea pe plan extern a unei imagini pozitive a țării noastre.

Consolidarea capacităților justiției nu este numai o problemă de drept sau de infrastructură. În afară de autoadministrarea judecătorească și finanțarea corespunzătoare a sistemului judecătoresc, un factor important, care face ca justiția să fie cu adevărat independentă, echitabilă și eficientă, este factorul uman. Nu poate fi negat faptul că calitatea actului de justiție depinde atât de pregătirea profesională a persoanei care este abilitată să facă dreptate, cât și de onestitatea și atitudinea civică a judecătorului, exprimate prin înaltul grad de responsabilitate față de misiunea încredințată, prin atitudine respectuoasă față de om și, nu în ultimul rînd, prin aplicarea corectă și imparțială a legii în procesul înfăptuirii actului de justiție.

Asistența și protecția socială

Pentru prima dată, conceptul de protecție socială a fost introdus de către John K. Galbraith și definește politicile de protejare ale categoriilor defavorizate ale populației, prin măsuri ce urmăresc ralierea acestor categorii la un nivel de trai decent.

Ca element de drept internațional, Organizația Internațională a Muncii a lansat în anul 1952 (Convenția nr.102) termenul de „*securitate socială*”, cuprinzând ca elemente complementare asigurările sociale și asistența socială.

Unul din criteriile de bază de apreciere a gradului de democrație și dezvoltare a statului îl reprezintă nivelul de asigurare a respectării drepturilor și libertăților copiilor, persoanelor în etate, persoanelor cu dizabilități.

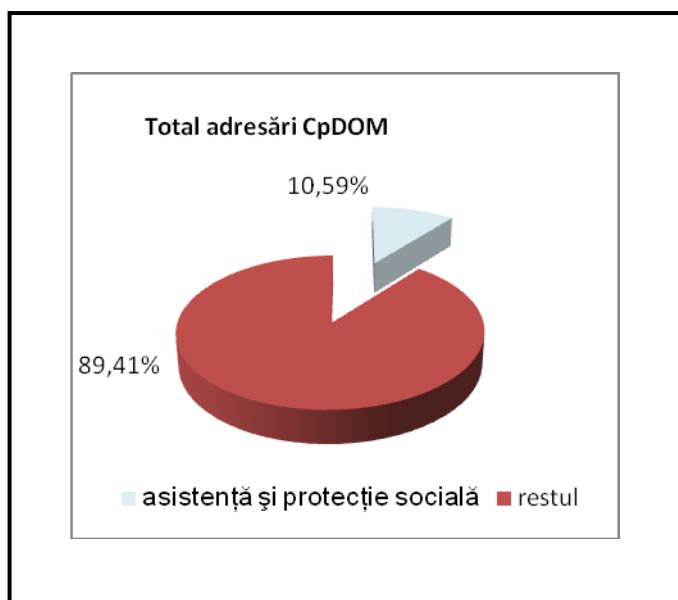
Asigurarea respectării drepturilor economice și sociale presupune, de rînd cu adoptarea unui cadru normativ adecvat, aplicarea măsurilor eficiente pentru implementarea acestuia și aplicarea unui mecanism viabil respectiv.

Obiectivul principal al asistenței sociale este protejarea persoanelor, care, din motive de natură economică, fizică, psihică sau socială, nu au posibilitatea să-și asigure nevoile sociale, să-și dezvolte propriile capacități și competențe pentru integrarea socială.

Asistența socială este în responsabilitatea instituțiilor publice specializate ale autorităților administrației publice centrale și locale și ale organizațiilor societății civile, cuprinzînd drepturi acordate în bani sau în natură, precum și servicii sociale.

Întemeindu-se pe anumite principii, printre care respectarea demnității umane, universalitatea, solidaritatea socială, subsidiaritatea (intervenția statului) și parteneriatul, asistența socială este inițiată și promovată la nivel central de către Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, care este promotorul politicilor de protecție socială, cu accent, în mare măsură, pe suportul, atât economic, cît și social al statului.

Instituția avocaților parlamentari, ca instituție ce contribuie la apărarea drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor, a înregistrat atît o creștere a calității serviciilor de

asistență socială din partea statului, cât și un șir de impedimente ce au condus nemijlocit la lezarea drepturilor și libertăților persoanelor social-vulnerabile.

Astfel, în anul 2008 la Centrul pentru Drepturile Omului au fost înregistrate 127 petiții și 252 adresări în audiență la capitolul asistență și protecție socială

Printre multiplele probleme abordate de petiționari trebuie menționate următoarele:

- cuantumul mic al pensiilor și prestațiilor sociale;
- modalitatea de calculare/reexaminare a pensiilor;
- modalitatea de calculare a stagiului de cotizare;
- protecția socială a persoanelor care au participat la lichidarea avariei de la C.A.E. Cernobîl și a urmărilor ei în zona de înstrăinare.

Măsurile întreprinse întru realizarea reformelor social-economice, inclusiv prin indexarea anuală a pensiilor de asigurări sociale, au generat o majorare a cuantumului tuturor tipurilor de pensii, indemnizațiilor și altor alocații sociale.

	2005	2006	2007	2008
Pensia minimă pentru limită de vîrstă	290,77 lei	336,42 lei	406,06 lei	475,09 lei
Pensia minimă de invaliditate de gradul I	206,85 lei	239,33 lei	288,87 lei	337,98 lei
Pensia minimă de invaliditate de gradul II	199,76 lei	231,12 lei	278,96 lei	326,38 lei
Pensia minimă de invaliditate de gradul III	140,66 lei	162,74 lei	196,43 lei	229,82 lei

Cu toate eforturile depuse, se atestă și în prezent poziționarea persoanelor de vîrsta a treia, beneficiari de prestații sociale, într-o situație defavorabilă.

Un prim pas spre eficientizarea sistemului de asistență socială constituie aprobarea Programului național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012. În sensul realizării obiectivului de eficientizare a sistemului de asistență socială este de menționat adoptarea Legii cu privire la ajutorul social nr.133 din 13.06. 2008 și a Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a ajutorului social, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1167 din 16.10.2008.

Către avocații parlamentari se adresează tot mai mulți cetățeni, în contextul neasigurării unui trai decent, solicitînd intervenția întru obținerea unui ajutor material pentru achitarea datoriilor la serviciile locativ-comunale, efectuarea tratamentului etc. Astfel, avocații parlamentari sînt impuși de situație de a explica de fiecare dată cetățenilor dreptul de adresare către instituțiile publice, care sînt create întru susținerea materială și directă a persoanelor socialmente vulnerabile - Fondurile de susținere a populației. Totodată, adresările la acest capitol atestă faptul că populația nu cunoaște despre existența acestora. În opinia avocaților

parlamentari, Fondul republican de susținere a populației trebuie să întreprindă acțiuni de informare a cetățenilor privind modalitatea de beneficiere de acest serviciu comunitar. Evident, și administrația publică locală trebuie să intervină cu susținere, consiliere, ajutor atât material, cât moral păturilor vulnerabile ale populației, familiarizarea acestora cu drepturile lor.

Actualmente, nu există bază legislativă pentru determinarea minimului de existență. În acest context, avocații parlamentari consideră imperioasă adoptarea cadrului legal pentru determinarea și utilizarea minimului de existență, cuantumul căruia să fie luat drept bază la calcularea salariului minim, pensiei minime și plăților sociale. Asume minimul de existență ar constitui un indicator în aprecierea nivelului de trai al cetățenilor, ar servi drept bază pentru elaborarea și realizarea politicilor sociale, garantînd cetățenilor un venit la nivelul acestui minim. De menționat că asupra necesității urgente adoptării cadrului legal respectiv, Instituția Ombudsmanului a stăruit și în raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2006. Proiectul legii cu privire la minimul de existență în Republica Moldova a intrat în Parlament în octombrie 2008, dar nu a fost deocamdată examinat.

Ca și în anii precedenți, un număr impunător de adresări ale cetățenilor au avut drept subiect modalitatea de calculare și stabilire a pensiilor de asigurări sociale, cu referire la examinarea superficială a adresărilor cetățenilor de către unii funcționari ai Casei Naționale de Asigurări Sociale și subdiviziunilor teritoriale. În mare parte, cuantumul pensiilor stabilite solicitanților corespunde legislației în vigoare, însă nu pot fi justificate cazurile în care funcționarii organelor de asigurări sociale manifestă atitudine inadecvată față de beneficiarii de pensii, refuză verificarea și

La Centrul pentru Drepturile Omului s-a adresat cetățeanul P., referitor la acțiunile angajaților Casei Teritoriale de Asigurări Sociale C., în aspect de neexaminare a actelor suplimentare prezentate de acesta pentru reexaminarea cuantumului pensiei stabilite. După intervenția repetată a avocatului parlamentar vizavi de acest caz, de către organele de asistență socială au fost examinate circumstanțele invocate de petiționar și efectuate recalculările respective.

reexaminarea actelor prezentate de cetățeni, nu acordă informațiile solicitate ș.a. Aspectele semnalate au fost analizate de către avocații parlamentari, în contextul unei preținse încălcări a dreptului la informație și a dreptului la asistență și protecție socială. Instituția avocaților parlamentari a sesizat Casa Națională de Asigurări Sociale, atenționînd asupra atitudinii necorespunzătoare față de exercitarea atribuțiilor de serviciu de către funcționarii organelor de asigurări sociale, de care depinde stabilirea corectă a cuantumului pensiei. Or, în condițiile în care mărimea pensiei medii în expresie reală devansează cu mult necesitățile pensionarului, orice eroare la calcularea cuantumului pensiei (chiar și dacă constituie cîtiva lei), influențează considerabil asupra bugetului acestuia.

În acest context, avocații parlamentari recomandă angajaților organelor de asigurări sociale să examineze cu mai multă diligență adresările cetățenilor și să manifeste o atitudine corespunzătoare față de aceștia în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Din adresările cetățenilor, avocații parlamentari au constatat discrepanțe în aspect legal și practic, la aplicarea normelor care reglementează asigurarea cu pensii a diferitelor categorii de persoane și, ca rezultat al unei analize minuțioase, au înaintat propunerile și recomandările de rigoare organelor competente.

În adresa Centrului pentru Drepturile Omului au parvenit adresări de la beneficiari de pensie în baza Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr.1544 din 23.06.1993, invocându-se probleme legate de acordarea unor înlesniri la calcularea vechimii în muncă pentru stabilirea pensiei, în special, neincluderea în mărime triplă a timpului de lucru în zonele supuse poluării radioactive în urma avariei de la C.A.E. Cernobîl, în conformitate cu prevederile articolului 17 din Legea privind protecția socială specială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobîl nr. 909 din 30.01.92. Întru asigurarea respectării dreptului la asistență și protecție socială și în vederea neadmiterii unor atare situații, a fost sesizat Ministerul Afacerilor Interne.

Ministerul Afacerilor Interne nu a susținut opinia avocaților parlamentari, invocând prevederile unor acte normative în vigoare, aprobate de Guvern. Argumentele aduse de ministerul vizat în susținerea poziției sale nu pot fi acceptate, avocații parlamentari atenționând autoritățile competente asupra necesității examinării minuțioase a aspectelor semnalate.

În aceeași ordine de idei, în contextul asigurării protecției sociale speciale persoanelor care au participat la lichidarea avariei de la C.A.E. Cernobîl, avocații parlamentari au fost sesizați de cetățeni care au invocat nerecunoașterea legitimației de participant la lichidarea avariei de la C.A.E Cernobîl, eliberate de Ucraina și, respectiv, neconfirmarea statutului pe care îl dețin. Prin urmare, persoanele respective nu beneficiază de înlesnirile și compensațiile prevăzute pentru aceste categorii de cetățeni. Refuzul acordării statutului de participant este argumentat de către Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului prin faptul că nu a fost prezentat ordinul de deplasare, foaia de drum, care ar confirma delegarea persoanei în cauză în zona de înstrăinare de la Cernobîl, cu referire la hotărîrea din 23.04.1999 a ședinței Comisiei de stat pentru verificarea autenticității documentelor vizînd participarea la lichidarea consecințelor catastrofei de la Cernobîl.

Avocații parlamentari și-au propus investigarea situației respective, atât în sensul repunerii în drepturi a petiționarilor, cât și în vederea identificării problemelor de ordin legal și practic la capitolul protecția socială a acestei categorii de cetățeni.

Un alt aspect semnalat în reclamații se referă la ajustarea legislației ce reglementează stabilirea pensiei unor categorii de persoane care activează în organele afacerilor interne.

La Centrul pentru Drepturile Omului s-a adresat cetățeanul Z., invocând inegalitate de poziții, referitor la atribuirea înlesnirilor la calcularea vechimii în muncă pentru perioada de activitate în izolatoarele de detenție provizorie ale organelor afacerilor interne, în funcții identice cu cele din izolatoarele de urmărire penală din subdiviziunea Ministerului Justiției (supraveghere, escortare, transferare sub escortă a reținuților, arestaților).

Examinând argumentele petiționarului, precum și cadrul normativ la acest capitol și ținând cont de faptul că pînă la moment colaboratorii organelor afacerilor interne (din izolatoarele de detenție provizorie) mai îndeplinesc atribuțiile enunțate, avocații parlamentari au considerat echitabil ca și această categorie de persoane să beneficieze de înlesnirile prevăzute în articolul 29 din Legea cu privire la sistemul penitenciar nr.1302 din 24.07.1997, pentru colaboratorii din sistemul penitenciar. Întru asigurarea echității sociale, avocații parlamentari au solicitat intervenirea Guvernului .

Susținînd opinia avocaților parlamentari, Ministerul Afacerilor Interne a inițiat procedura de modificare a Hotărîrii Guvernului nr. 78 din 21.09.94, prin introducerea în conținutul lit.d) pct.8 a sintagmei “izolator de detenție provizorie”, astfel încît si aceste persoane să poată beneficia de aceste înlesniri.

Din adresările cetățenilor s-au constatat și alte situații ce creează o inechitate socială și constituie restrîngere a dreptului la asistența și protecția socială - neincluderea în vechimea în muncă și în stagiul de cotizare a perioadei de îngrijire a copilului pînă la vîrsta de 3 ani, în cazul în care aceasta a fost folosită de bune.

Conform prevederilor articolului 124 din Codul muncii, concediul parțial plătit pentru îngrijirea copilului poate fi folosit și de tatăl copilului, bunică, bunel sau altă rudă care se ocupă nemijlocit de îngrijirea copilului. Acest concediu se include în vechimea în muncă, inclusiv în vechimea în muncă specială și în stagiul de cotizare.

Articolul 5 din Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat nr. 156 din 14.10.98, stipulează că în stagiul de cotizare se include perioada de îngrijire a unui copil pînă la vîrsta de 3 ani de către unul din părinți sau de tutore în caz de deces al ambilor părinți. Această reglementare constituie temei juridic pentru casele teritoriale de asigurări sociale de a nu

include în stagiul de cotizare această perioadă pentru bunicii care au îngrijit copilul până la vârsta de 3 ani.

În acest context, avocații parlamentari constată o neconcordanță în legislație, care permite interpretarea confuză a normelor legale și recomandă autorităților competente revizuirea cadrului legislativ evocat, în vederea unificării acestuia.

În anul de referință au continuat să parvină adresări de la pensionarii încadrați în câmpul muncii, în contextul încălcării dreptului constituțional la asistență și protecție socială, cu referință la actele normative privind pensiile de asigurări sociale, în special, ce țin de dreptul la recalcularea pensiilor.

Astfel, realizându-și dreptul la pensie, dar continuând să activeze în câmpul muncii și să-și onoreze obligațiile constituționale de a contribui prin impozite la formarea bugetului public național, cetățeanul, la rîndul

Persoanele vîrstnice, care prin contribuția lor de altă dată și-au obținut dreptul la susținere socială (pensie) din partea statului, sînt impuse de situație să-și continue activitatea de muncă pentru a putea supraviețui.

său, nu beneficiază de o tratare echivalentă din partea statului, perioada de activitate după oformarea dreptului la pensie nefiind inclusă pentru recalculare (în scop de majorare) a pensiei.

Această problemă, de altfel abordată de avocații parlamentari și în anii precedenți, rămîne nesoluționată și merită atenția organelor competente întru căutarea unor variante optime, în condițiile în care cuantumul pensiei nu asigură un trai decent persoanelor vîrstnice. Introducerea modificărilor de rigoare în Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat nr.156 din 14.10.98 sau scutirea de impozit în bugetul public, ar fi unele din soluțiile propuse de avocații parlamentari.

Egalitatea și echitatea drepturilor tuturor cetățenilor constituie o valoare fundamentală a societății democratice. Persoanele cu dizabilități prezintă un grup vulnerabil care necesită crearea condițiilor pentru integrarea lor în societate. Integrarea, și nu izolarea sau instituționalizarea, este obiectivul principal al politicilor sociale care au să se conforma la practicile și principiile europene.

Persoanele cu diferite forme de dizabilitate și familiile acestora prezintă o categorie de persoane dezavantajate, comparativ cu alte categorii de populație.

Cu toate că mărimea medie a prestațiilor sociale este în continuă creștere, aceasta rămîne, în continuare, foarte mică și nu acoperă cheltuielile minime necesare pentru asigurarea unui nivel de trai decent. Cuantumul mediu al pensiei de invaliditate, potrivit datelor furnizate de Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, în anul 2008, după indexare, a constituit 545,56 lei (în anul 2007 – 470,57 lei). Anume această categorie de persoane este supusă cel

mai des riscului de a se afla în pragul sărăciei.

Pornind de la dezideratele constituționale, aceste persoane beneficiază de o protecție socială specială din partea statului. Cu toate acestea, există un șir de probleme cu care se confruntă aceste categorii de persoane, probleme care necesită a fi depășite, cum ar fi:

- prestații sociale sub nivel;
- cadrul legal neracordat la standardele internaționale în domeniul asigurării drepturilor persoanelor cu dizabilități;
- modalitatea de stabilire a invalidității;
- nivelul scăzut de plasare în câmpul muncii și motivația redusă pentru angajarea persoanelor cu dizabilități;
- accesul limitat al persoanelor cu dizabilități la infrastructura socială ca rezultat al neadaptării mediului fizic din punct de vedere arhitectural;
- accesul limitat la mediul informațional;
- indiferența societății față de problemele persoanelor cu dizabilități.

Analiza datelor statistice pe ultimii ani atestă tendința de creștere permanentă atât a numărului persoanelor cu dizabilități, cât și a indicelui invalidității.

Potrivit informației furnizate de Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, în anul 2008, au fost încadrate în grad de invaliditate 14021 persoane, cu 1,7% mai multe decât în anul 2007 (13779 persoane). Incidența invalidității primare, în anul de referință, a constituit 392 cazuri la 100 000 locuitori, comparativ cu 384 cazuri în anul 2007. Este alarmant faptul că 88,1 % dintre persoanele încadrate primar, sînt în vîrsta aptă de muncă; 62% din invalizii primari sînt locuitori din sectorul rural. Or, invaliditatea primară este un indicator al activității instituțiilor medico-sanitare publice (IMSP) și care, în mare măsură, reflectă nivelul calității asistenței medicale prestate populației.

Rămîne alarmantă situația în sfera acordării gradelor de invaliditate. Un număr considerabil de adresări către avocații parlamentari parvin, în special, de la persoane încadrate în grad de invaliditate, care atenționează asupra problemelor cu care se confruntă. În mare parte problemele abordate de invalizi țin de asistența socială și de acordarea gradelor de invaliditate, în special, diminuarea acestora.

Examinarea acestor categorii de reclamații atestă lipsa de informare a cetățenilor, cărora li se stabilește gradul de invaliditate de către Consiliile primare teritoriale de expertiză medicală a vitalității privind procedura de contestare/reexaminare a deciziilor respective. În acest context, avocații parlamentari continuă să susțină că informarea completă și veridică a

populației, la acest capitol, va contribui incontestabil la realizarea efectivă a drepturilor acestora.

În altă ordine de idei, se impune revizuirea definiției actuale a invalidității și noțiunilor juridice legate de ea, introducerea unei definiții unice pentru persoanele cu dizabilități, modificarea metodologiei de stabilire a gradului de invaliditate, astfel încât aceste desiderate să nu prezinte elemente discriminatorii, și să corespundă standardelor internaționale în domeniu.

În unele adresări cetățenii solicită susținerea avocaților parlamentari vizavi de soluționarea unei anumite probleme, propunând chiar soluții concrete.

Drept urmare a unei adresări parvenite de la un grup de cetățeni privind facilitarea deplasării, în special, a invalizilor, la Centrul Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare (CREPOR), avocații parlamentari s-au adresat către autoritățile publice locale privind soluționarea pozitivă a inițiativei de deschidere a unei rute urbane auto regulate, care să asigure legătura directă a garilor auto cu CREPOR. Inițiativa respectivă a fost susținută și de administrația CREPOR, aceasta confirmând asupra unui număr impunător de persoane din toate localitățile țării, care fac tratament și/sau profilaxia aparatului locomotor la instituția vizată.

Această inițiativă nu a fost susținută de autoritățile administrației publice locale competente, în pofida faptului că inițial au dat asigurări că propunerea respectivă va fi luată în considerare la reexaminarea rețelei de rute ale mijloacelor de transport public, pentru anul 2009.

Există cazuri în care, întru repunerea în dreptul lezat al cetățeanului, avocații parlamentari, uzînd de competențele atribuite prin Legea cu privire la avocații parlamentari, intervin în apărarea intereselor petiționarului. Astfel, soluționarea cazului cet. C., invalid de gradul I, căruia i-au fost amputate ambele membre inferioare, care intenționa protezarea ortopedică peste hotarele republicii, a durat o perioadă destul de îndelungată (din anul 2006 - sfîrșitul anului 2008). Ca rezultat al examinării adresării respective, avocatul parlamentar, în calitate de mediator, a propus încheierea unui acord de conciliere între părțile implicate, prin care acestea își asumau anumite obligații. Dat fiind faptul că o parte a acordului nu a respectat obligațiunile de transferare a sumei necesare pentru protezare, avocatul parlamentar a adresat o cerere în instanța de judecată în apărarea intereselor cet. C., constatînd o lezare a dreptului constituțional privind protecția persoanelor handicapate. Instanța de judecată a pronunțat o decizie în favoarea petiționarului.

De remarcat, în acest context, că în alte situații sînt suficiente doar sesizările și recomandările avocaților parlamentari pentru a fi înlăturate neregulile constatate.

Protecția socială a invalizilor înseamnă crearea de către stat a condițiilor pentru dezvoltarea lor individuală și realizarea de către ei a capacităților, drepturilor și libertăților în egală măsură cu toți ceilalți cetățeni.

Deși Legea privind protecția socială a invalizilor nr. 821 din 24.12.1991 prevede respectarea unui spectru larg de drepturi sociale ale persoanelor cu dizabilități, lipsa unor mecanisme eficiente de implementare în practică și acoperirii financiare adecvate atribuie un caracter formal unor prevederi ale acesteia.

Legea prevede crearea de către organele centrale și locale ale puterii de stat a condițiilor necesare pentru accesul liber al invalizilor la casele de locuit, la clădirile și construcțiile publice și de producție, la folosirea liberă a mijloacelor de transport în comun și a comunicațiilor de transport, a mijloacelor de telecomunicații și de informare, pentru orientarea și deplasarea liberă.

Avocații parlamentari intenționează să creeze un consiliu consultativ pe lângă Centrul pentru Drepturile Omului din reprezentanți ai societății civile atașați pe domeniul respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități.

În acest context, ținând cont de sugestiile participanților la masa rotundă organizată de Centrul pentru Drepturile Omului, în colaborare cu Uniunea Organizațiilor Invalizilor din Republica Moldova, avocații parlamentari au recomandat administrației Curții de Apel Chișinău, precum și Curții de Apel Economice, întreprinderea măsurilor urgente de adaptare din punct de vedere arhitectural a clădirilor respective pentru facilitarea accesului persoanelor cu dizabilități în interior. În urma acestor sesizări conducerea Curții de Apel Chișinău a solicitat contribuția Ministerului Justiției și Consiliului Superior al Magistraturii în vederea alocării mijloacelor financiare necesare pentru soluționarea problemei abordate.

Monitorizarea gradului de asigurare a accesului persoanelor cu dizabilități la mediul fizic și comunicațional va rămâne una din prioritățile agendei de lucru a avocaților parlamentari pentru anul 2009, în contextul realizării efective a drepturilor persoanelor cu dizabilități, în urma semnării de către Republica Moldova a Convenției Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

O problemă stringentă și des abordată este accesul limitat pe piața muncii a persoanelor încadrate în grad de invaliditate. Deși actuala politică socială prevede măsuri de plasare în piața muncii a persoanelor cu dizabilități, mecanismele și formele de asigurare cu servicii de reorientare profesională și reabilitare rămân a fi insuficiente.

Către avocatul parlamentar s-a adresat cet. C., invalid de gradul I, care a invocat imposibilitatea angajării în câmpul muncii din cauza încadrării în grad de invaliditate. S-a

constatat că invalizii de gradul I nu pot beneficia de serviciile organelor de plasare în câmpul muncii, acest fapt fiind condiționat de existența unor prevederi legale, ce nu încurajează incluziunea socială a acestor categorii de persoane. Refuzul înregistrării invalizilor de gradul I de către agențiile de ocupare a forței de muncă este argumentat, cu trimitere la articolul 2 lit.b) din Legea privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă nr. 102 din 13.03.2003.

Deși, la intervenția avocatului parlamentar, organele de resort au depus efort pentru soluționarea problemei petiționarului, aceasta rămâne actuală pentru un număr mare de persoane - invalizi de gradul I și II.

În opinia avocaților parlamentari, în condițiile în care cuantumul pensiei de invaliditate stabilite nu satisface necesitățile invalizilor, facilitarea încadrării în câmpul muncii pentru această categorie de persoane ar constitui un aport semnificativ din partea statului, atât la soluționarea problemelor de ordin material, precum și pentru integrarea acestora în societate. În acest sens, avocații parlamentari recomandă examinarea oportunității inițierii procedurii de modificare și completare a Legii privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și altor acte normative, ce reglementează procesul de plasare în câmpul muncii, întru sporirea accesului la măsurile de protecție socială a persoanelor cu dizabilități.

Acceptând principiile internaționale de promovare și apărare a drepturilor persoanelor cu handicap, Republica Moldova și-a asumat angajamentul să creeze premisele necesare pentru transpunerea în practica națională a acestora.

În acest context, este necesară revizuirea metodologiei de stabilire a dizabilității în sensul determinării nivelului capacității de muncă la persoanele cu vîrstă aptă de muncă, elaborarea unui program individual de reabilitare profesională și incluziune în câmpul muncii. Astfel, o parte din persoanele încadrate în gradele I și II de invaliditate va avea posibilitatea să participe în circuitul pieței muncii și, avînd un salariu, vor plăti contribuții de asigurări sociale de stat, respectiv la atingerea vîrstei de pensionare, vor beneficia de pensie de asigurări sociale.

În opinia avocaților parlamentari, întru implementarea eficientă a prevederilor articolului 31 din Legea privind protecția socială a invalizilor nr. 821 din 24.12.1991, se impune necesitatea perfecționării mecanismului existent, în special, cu referire la normativele de rezervare a locurilor de muncă în întreprinderi, instituții și organizații pentru persoanele cu dizabilități, în mărime de cel puțin 5 la sută din numărul total al angajaților. Necesită a fi examinată chestiunea privind crearea unor instituții specializate pentru pregătirea profesională a copiilor invalizi, prin care s-ar facilita accesul invalizilor la încadrarea pe piața muncii, în sfera productivă și de deservire.

Pentru facilitarea accesului la piața muncii a categoriilor defavorizate, inclusiv a persoanelor cu dizabilități, se impune necesitatea elaborării și implementării unei politici eficiente de integrare profesională a acestora, care ar prevedea asigurarea unor condiții de muncă speciale, stimularea angajatorilor care angajează în câmpul muncii persoane cu dizabilități.

Este relevantă implicarea mai constructivă a societății civile în elaborarea proiectelor de acte normative din domeniul social, avizarea acestora de către societățile invalizilor din Moldova.

De remarcat că actualul sistem favorizează crearea dependenței persoanelor cu dizabilități față de prestațiile sociale și nu contribuie la reabilitarea activă a acestora. Pe acest motiv, numeroși invalizi rămân în continuare excluși din viața socială. În acest context, succesul integrării sociale a invalizilor depinde, mai întâi de toate, de conlucrarea tuturor instituțiilor responsabile de protecția socială, juridică și educația specială a acestor categorii de persoane.

Conform Legii privind protecția socială a invalizilor organele administrației publice locale aprobă listele de funcții și profesii care trebuie să fie ocupate prioritar de invalizi. Sînt stabilite, deopotrivă, normativele de rezervare în întreprinderi, instituții și organizații a locurilor de muncă pentru acestea în mărime de cel puțin 5% din numărul total de angajați. Angajatorii care nu rezervă locuri de muncă pentru persoanele cu dizabilități sau care evită să le angajeze, alocă în fondul de șomaj defalcări în valoare de un salariu mediu anual pentru fiecare loc de muncă neasigurat.

Tendința Republicii Moldova de integrare în Uniunea Europeană impune condiția ca politicile sociale să constituie parte indispensabilă a politicilor de prosperitate ale tuturor membrilor societății. În acest sens, Republica Moldova a semnat și a ratificat un șir de acte internaționale, printre care Carta Socială Europeană revizuită (ratificată parțial). Actualmente se examinează posibilitatea extinderii numărului dispozițiilor Cartei Sociale, care ar putea fi imediat acceptate de Moldova.

Un prim-pas în asigurarea realizării efective a drepturilor persoanelor cu dizabilități constituie aderarea Republicii Moldova la Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități din 13 decembrie 2006.

Convenția este primul instrument juridic obligatoriu care vizează direct drepturile și libertățile persoanelor cu dizabilități, oferind un nivel de protecție fără precedent, stabilește standarde universale minime de acțiune, precum și pași concreți care ar asigura incluziunea persoanelor cu dizabilități în toate domeniile de activitate. În special, aceasta prevede că invalizii se bucură de aceleași drepturi și libertăți fundamentale, de rînd cu ceilalți membri ai societății - egalitate și nediscriminare, transport, informație, egalitate în fața legii, învățămînt, sănătate, muncă, protecție socială, participare la viața politică, socială, culturală.

Semnarea documentului respectiv, la 30 martie 2007, impune necesitatea ajustării legislației naționale în domeniu la standardele internaționale, pentru a asigura persoanelor cu handicap posibilitatea integrării în societate și beneficiarii de drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

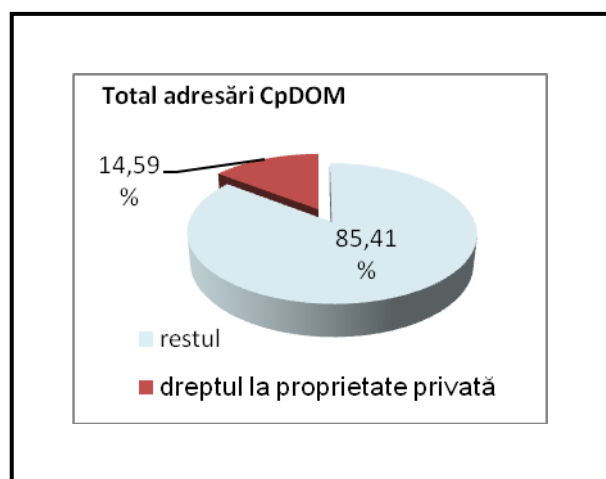
Proprietatea privată

În perioada de referință la Centrul pentru Drepturile Omului au fost înregistrate 79 de plângeri și 444 de adresări în audiență, referitoare la nerespectarea dreptului de proprietate privată, garantat prin articolul 46 din Constituție.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului garantează dreptul la proprietate, dreptul individual de a dispune de bunurile proprii, constituind un element tradițional fundamental al dreptului de proprietate. Pentru a fi conformă cu CEDO, privarea de proprietate trebuie să urmărească un scop de utilitate publică și să respecte condițiile prevăzute de lege și principiile generale ale dreptului internațional.

Statistica adresărilor către avocații parlamentari atestă că esența subiectelor abordate de populația mediului urban și celui rural diferă mult. Locuitorii mediului urban au invocat cel mai frecvent problema construcțiilor neautorizate, procedura eliberării autorizațiilor de construire și certificatelor de urbanism, problema restituirii depunerilor bănești ale deponenților Băncii Comerciale „Guineea”- S.A și Concernului „Intercapital”, pe când locuitorii mediului rural au sesizat avocații parlamentari pe problemele raporturilor între deținătorii de terenuri agricole și arendași, beneficiarii de ajutoare în urma calamităților naturale. Restituirea averii sau recuperarea valorii acestora victimelor represiunilor politice și indexarea depunerilor bănești ale cetățenilor în „Banca de Economii” sînt problemele care au afectat cetățenii, indiferent de locul de trai al acestora.

În acest context, avocații parlamentari au fost sesizați frecvent de foștii deportați, care au invocat același subiect: restituirea bunurilor sau recuperarea valorii acestora prin achitarea

Pentru încălcarea dreptului la proprietate privată, Republica Moldova a suferit 62 de condamnări la CEDO, inclusiv 9 condamnări în anul 2008.

de compensații. Cu toate că problema acestei categorii de cetățeni s-a aflat în atenția legislativului de mai mulți ani, mecanismul de restituire a averii sau de achitare a compensației a rămas imperfect și a creat impedimente suplimentare victimelor represiunilor politice sau moștenitorilor acestora. Astfel, în anii 2007-2008 avocații parlamentari au examinat, din oficiu, starea de lucruri vizînd implementarea modificărilor în legislația privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, în special, eficiența mecanismului de restituire a bunurilor sau recuperării valorii acestora, prin achitarea de compensații, stabilit în Regulamentul privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensației în cazul decesului, ca urmare a represiunilor politice, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 627 din 05.06.2007. Rezultatele studiului au fost aduse la cunoștința Parlamentului și Guvernului Republicii Moldova, cu solicitarea de intervenire, în limitele competențelor.

Totodată, s-a constatat că în unele arhive raionale nu s-au păstrat informațiile referitoare la confiscarea averii persoanelor deportate, fapt care a creat impedimente la examinarea cererilor depuse la comisiile speciale create de autoritățile executive ale administrației publice locale. În acest context, avocații parlamentari consideră oportună intervenirea Guvernului întru identificarea soluțiilor de rigoare.

În legătură cu faptul că nu s-au păstrat nici documentele care să confirme că anterior persoanelor represate nu le-au fost restituite bunurile sau compensată valoarea acestora, în urma operării modificărilor în Regulamentul nominalizat, cetățenii au fost scutiți de obligația de a prezenta certificatul respectiv, sarcina acumulării informației în acest domeniu revenindu-i comisiei speciale. Aceste modificări puteau fi interpretate ca o încercare de a facilita situația solicitanților și a li se permite să se încadreze în termenul stabilit de lege pentru depunerea cererii pentru restituirea bunurilor confiscate sau compensarea valorii acestora, dacă nu apăreau alte dificultăți. Anterior, autoritățile administrației publice locale, la solicitarea persoanei represate, nu puteau elibera certificatul de confirmare că aceasta nu a fost despăgubită (în lipsa documentelor confirmatoare de evidență și circulație a mijloacelor bănești, administrația publică locală nu risca să elibereze un astfel de certificat). Ulterior, după operarea modificărilor invocate, la solicitarea comisiei speciale, organul local a început să prezinte informații confirmatoare despre despăgubirea anterioară a solicitantului, ca probă utilizînd doar deciziile sale de aprobare a listelor beneficiarilor dreptului la despăgubire, nu și documentele primare care ar confirma achitarea plăților corespunzătoare.

Comisiile speciale acceptau, în calitate de dovadă, aceste decizii și, respectiv, respingeau cererea de restituire a bunurilor confiscate sau compensare a valorii acestora. În opinia avocaților parlamentari, aceasta se datorează atitudinii iresponsabile și lipsei de bună-

credință a membrilor comisiilor, uneori poate și a nedorinței de a conștientiza gravitatea fenomenului ca atare, responsabilitatea și obligațiunile statului de a repara ilegalitățile de altădată, care au afectat drepturile unui număr impunător de cetățeni.

Desigur, decizia comisiei speciale poate fi contestată în instanța de judecată, însă reclamantul (represatul), solicitând anularea acesteia, trebuie să prezinte probe întru confirmarea temeiniciei revendicărilor sale. Instanțele de judecată resping cererile pe motiv că „...reclamantul nu a prezentat probe care să confirme că nu a primit compensarea valorii averii confiscate...”, fără a ține cont de prevederile articolului 118 din Codul de procedură civilă, conform cărora „...fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor...”, iar instanța de judecată „...este în drept să propună părților și altor participanți la proces, după caz, să prezinte probe suplimentare și să dovedească faptele ce constituie obiectul probațiunii pentru a se convinge de veridicitatea lor...”. Prin urmare, legea oferă posibilitate judecătorului să intervină în scopul cercetării multiaspectuale, complete, nepărtinitoare și nemijlocite a circumstanțelor cauzei, călăuzindu-se de lege, pentru a asigura adoptarea unei hotărâri legitime și întemeiate.

Între timp, victimele represiunilor politice continuă să se adreseze la Centrul pentru Drepturile Omului, invocând imposibilitatea recuperării valorii bunurilor confiscate, naționalizate sau scoase, în alt mod, din posesie.

Soluționarea corespunzătoare a problemelor cu care se confruntă această categorie de persoane presupune implicare activă și onestă a autorităților publice centrale și locale, întru a evita premise pentru ca acest subiect să constituie obiect de examinare în instituțiile de jurisdicție internațională.

De rînd cu acestea, avocații parlamentari consideră necesară operarea modificărilor în Art. II din Legea nr. 186 din 29.06.2006 pentru modificarea și completarea Legii nr.1225-XII din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, în vederea extinderii termenului de depunere a cererii de restituire a bunurilor sau de recuperare a valorii acestora prin achitare de compensații.

Avocații parlamentari au continuat să fie sesizați de membrii întovărășirilor pomicole, situate în raza municipiului Chișinău, care au invocat lezarea mai multor drepturi constituționale în legătură cu imposibilitatea obținerii adreselor juridice și vizelor de domiciliu. În lipsa adreselor juridice și vizelor de domiciliu, acești cetățeni se află în afara oricăror garanții din partea statului, fiind în imposibilitate să-și perfecteze buletine de identitate și pașapoarte, să obțină polițe de asigurare, să înainteze actele necesare la Consiliile teritoriale de expertiză medicală a vitalității pentru încadrarea în grad de invaliditate, nu-și pot realiza dreptul la vot,

copiii acestora nu pot fi înscriși în instituțiile de învățământ etc. În lipsa adreselor juridice, au eșuat solicitările de intervenire a serviciului de pompieri, urgenței și poliției.

În urma intervenirilor avocaților parlamentari către autoritățile publice locale și Ministerul Administrației Publice Locale cu referire la acest subiect, nu au fost propuse soluții relevante pentru redresarea situației existente.

În opinia ministerului vizat, problema ce ține de includerea întovărășirilor pomicole în intravilanul localităților poate fi soluționată în limitele prevederilor Codului funciar nr.828 din 25.12.1991, Legii privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului nr. 835 din 17.05.1996, Legii despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de soluționare a chestiunilor organizării administrativ-teritoriale a Republicii Moldova nr. 741 din 20.02.1996 precum și ale Legii privind administrația publică locală nr. 436 din 28.12.2006. Totodată este necesară recuperarea pierderilor agricole cauzate atât de modificarea destinației terenurilor în cadrul întovărășirilor pomicole, de către proprietarii loturilor, cât și a celor care vor fi cauzate de excluderea terenurilor din categoria terenurilor cu destinație agricolă, iar includerea întovărășirilor pomicole în componența primăriilor va necesita mijloace financiare considerabile, în special pentru asigurarea infrastructurii sociale și inginerești, care necesită a fi estimate și identificate, existînd riscul că o parte din aceste cheltuieli să nu poată fi suportate de marea majoritate a proprietarilor loturilor din întovărășirile pomicole.

Susținînd opinia autorităților publice locale, avocații parlamentari consideră că problema abordată ar putea fi soluționată prin instituirea unei comisii la nivel de executiv, care să aprecieze acțiunile, modul și mijloacele necesare pentru modificarea statutului întovărășirilor pomicole.

În ultimii ani a sporit considerabil numărul adresărilor, în care se invocă probleme ce țin de construcțiile neautorizate și lipsa unui control de rigoare în acest aspect. Demararea construcțiilor începe în lipsa actelor necesare, inclusiv a autorizațiilor de construire și proiectelor de executare, și creează impedimente și incomodități vecinilor. Printre factorii care provoacă apariția construcțiilor neautorizate în municipiul Chișinău ar fi nu numai procedura anevoioasă de eliberare a certificatelor de urbanism și a autorizațiilor de construire, fapt care conduce la tergiversarea procesului de emitere a acestor acte, dar și interdicțiile specificate în Hotărîrea Guvernului nr. 978 din 02.09.2004 privind stabilirea moratoriului la modificarea tramei stradale și amplasarea construcțiilor în centrul istoric și în spațiile verzi ale mun. Chișinău. Cu toate că s-au întreprins încercări de simplificare a procedurii de obținere a documentației de construire, acestea nu au avut un impact pozitiv asupra situației din domeniul respectiv. Ca rezultat, cetățenii sînt nevoiți să perfecteze actele necesare pentru edificarea

construcțiilor într-o perioadă de cel puțin 6 luni, cu suportarea unor cheltuieli financiare considerabile.

Conform practicii instituite în Primăria municipiului Chișinău la capitolul ce ține de eliberarea autorizațiilor de construire și a certificatelor de urbanism, atestate la fața locului de către colaboratorii Centrului pentru Drepturile Omului, această procedură, în marea majoritate a cazurilor, depășește termenul de 30 de zile, specificat în Regulamentul privind certificatul de urbanism și autorizarea construirii sau desființării construcțiilor și amenajărilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 360 din 18.04.1997, fapt care impune cetățenii să înceapă construcția până la obținerea actelor necesare. În opinia specialiștilor din Primăria municipiului Chișinău, numărul construcțiilor neautorizate depistate și înregistrate de către organul administrației publice locale nu reflectă nici pe departe situația reală.

În anul 2008, Comisiile administrative pe lângă Preturi au examinat 257 de procese-verbale întocmite, în temeiul articolului 149 din Codul cu privire la contravențiile administrative, de către Inspecția de stat în construcții, comisariatele de poliție. O bună parte din cazuri au fost clasate în legătură cu expirarea termenului de aplicare a sancțiunii administrative, persoana vinovată fiind absolvită de răspundere administrativă. Mai mult decât atât, din momentul depistării construcției neautorizate, expedierii demersurilor respective către organele cu funcții de control (Inspecția de stat în construcții și comisariatul de poliție) și prezentării proceselor-verbale comisiei administrative, deseori trece o perioadă de timp considerabilă, în care construcțiile sînt deja finalizate, fapt care nu-i permite preturii în mod operativ să execute demolarea acestora la faza inițială.

Acest fapt atestă colaborarea inefficientă între Inspecția de stat în construcții, comisariatele de poliție din sectoare și preturi, ceea ce influențează asupra examinării operative a cazurilor cu privire la contravenția administrativă prevăzută de art. 149 din Codul cu privire la contravențiile administrative.

O chestiune importantă, care rămîne fără soluționare, este combaterea construcțiilor neautorizate ce țin de replanificarea apartamentelor, cu intervenții în structura portantă a blocului locativ. Aceste cazuri pot fi depistate doar atunci cînd sînt plîngerii de la locatari sau cînd proprietarii apartamentelor se adresează pentru legiferarea replanificărilor efectuate. Poliția și Inspecția de stat în construcții nu întreprind acțiuni întru depistarea acestor cazuri, circa 80% din replanificări rămînînd neidentificate și sporind riscul unui impact negativ în caz de calamități naturale. În cazul depistării replanificării neautorizate și întocmirii procesului-verbal cu privire la contravenția administrativă, Comisia administrativă se află în incertitudine vizavi de aplicarea sancțiunii și obligarea contravenientului să remedieze construcția afectată în urma intervenției neautorizate.

În opinia specialiștilor de domeniu din cadrul autorităților publice locale, adusă la cunoștința avocaților parlamentari, problemele care apar în urma edificării construcțiilor neautorizate nu pot fi soluționate integral doar prin demolarea acestora. Se impune necesitatea elaborării unui complex de măsuri, inclusiv legislative, în vederea redresării situației în domeniul construcțiilor neautorizate, precum ar fi oportunitatea simplificării procedurii de obținere a documentației de construire pentru unele categorii de lucrări; reglementarea cazurilor în care construcția neautorizată urmează să fie demolată necondiționat și a cazurilor în care construcția neautorizată poate fi recepționată spre exploatare, cu condiția ca aceasta să corespundă normelor de construcție; elaborarea Regulamentului comisiei de recepție în exploatare a construcțiilor neautorizate; elaborarea procedurii de demolare a construcțiilor neautorizate, cu indicarea sursei de finanțare a autorităților (întreprinderilor) abilitate cu acest drept; specificarea procedurii de restituire de către contravenient a mijloacelor financiare suportate de către administrația publică locală în urma demolării construcțiilor neautorizate ș.a.

Fenomenele climaterice de risc, frecvența cărora, în ultimul deceniu, are o tendință spre creștere, influențează în mare măsură nu numai persoanele fizice, dar și activitatea agenților economici și gospodăriilor țărănești. Cu toate că clima Republicii Moldova este apreciată ca favorabilă pentru cultivarea multor culturi, printre trăsăturile de bază ale sistemului climateric regional figurează fenomene de risc, cum ar fi temperaturile extreme, grindina, seceta, ploile torențiale. În lunile iulie-august 2008 Republica Moldova a fost afectată de ploi torențiale, în urma cărora au fost inundate 11 mln. ha de terenuri agricole, pricinuind pagube enorme sectorului agricol, zootehnic, silvic, lăsînd familii fără adăpost.

Întru diminuarea consecințelor inundațiilor, prin Hotărîrea Guvernului cu privire la alocarea mijloacelor financiare nr. 1020 din 02.09.2008, au fost alocate mijloace financiare destinate pentru compensarea pierderilor pricinuite persoanelor fizice, ale căror terenuri au fost afectate de inundațiile provocate de revărsarea rîurilor Nistru și Prut. Quantumul compensării pierderilor pricinuite pentru o familie a fost determinat în baza de calcul, constituind cîte 10000 lei pentru un ha. de suprafață inundată, în cazul pierderii totale a roadei.

Avînd în vedere că prevederile Hotărîrii Guvernului nr. 1020 se extind doar asupra persoanelor fizice, cei 40 de agenți economici și 1279 de gospodării țărănești inundate au rămas în afara vreunui ajutor din partea statului. Această inechitate socială a catalizat un flux de adresări către autoritățile publice centrale și către avocații parlamentari.

În cadrul examinării problemei vizate de către Centrul pentru Drepturile Omului, s-a constatat că autoritățile publice locale din raioanele Cantemir, Cahul, Dubăsari și Rîșcani au întreprins unele acțiuni pentru a ușura situația agenților economici și gospodăriilor țărănești,

prin scutire de impozitul funciar, scutire de plata arende. În celelalte raioane afectate de calamitate, susținerea agenților economici și gospodăriilor prejudiciate a fost imposibilă din lipsa surselor financiare, aceștia rămânând în afara oricărei susțineri din partea statului.

Considerând oportună compensarea pierderilor pricinuite agenților economici și gospodăriilor țărănești, terenurile cărora au fost afectate de inundații, avocații parlamentari recomandă Guvernului identificarea și alocarea unor mijloace financiare pentru ajutorarea acestei categorii de sinistrați. În același context, autoritățile publice locale sînt îndemnate să le acorde anumite facilități prin scutire de impozite și taxe locale.

Așadar, pornind de la dependența de anumiți factori climaterici, se cere mai multă diligență din partea agenților economici și gospodăriilor țărănești care își doresc o producție rentabilă în sectorul agricol. Or, prin adoptarea Legii privind asigurarea subvențională a riscurilor de producție în agricultură nr. 243 din 08.07.2004, producătorii agricoli și piscicoli au la dispoziție mecanismul de asigurare a riscurilor de producție în agricultură și piscicultură, cu subvenționarea de către stat a primelor de asigurare.

Ocrotirea sănătății

Una dintre prioritățile anului 2008 în activitatea Centrului pentru Drepturile Omului la capitolul ocrotirea sănătății, argumentată prin multiplele adresări, a fost examinarea problemelor cetățenilor care suferă de insuficiență renală.

În legătură cu cererile numeroase ce au parvenit în adresa avocaților parlamentari în anii 2007-2008 vizînd problema acoperirii cheltuielilor de transport suportate în vederea efectuării dializei, avocații parlamentari au înaintat propuneri de operare a modificărilor în legislație, prin care și-a găsit soluționare problema acoperirii cheltuielilor persoanelor ce suferă de insuficiență renală pentru deplasarea tur-retur la Centrele de Hemodializă.

Faptul că spectrul de probleme cu care se confruntă această categorie de cetățeni este divers, iar impactul asupra ultimilor fiind major, a determinat avocații parlamentari să analizeze situația în republică, evidențiind motivele mai des invocate de către cetățeni. Unul dintre acestea ține de deplasarea pacienților către Centrele de Hemodializă în vederea efectuării dializei și acoperirea cheltuielilor de transport.

În opinia avocaților parlamentari, delimitarea categoriilor de transport pentru deplasarea de la/ la domiciliu în vederea efectuării dializei și stabilirea anumitelor excepții pentru compensarea cheltuielilor în vederea utilizării acestora, vor contribui și mai mult la agravarea situației persoanelor care suferă de insuficiență renală.

În acest context a fost sesizat Ministerul Sănătății în vederea revizuirii Proiectului hotărîrii privind aprobarea modificărilor și completărilor ce se operau în Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală (2007), propus spre examinare și aprobare Guvernului, întru evitarea unor ulterioare consecințe nefavorabile pentru situația bolnavilor de insuficiență renală. Concomitent, pe problema în cauză a fost sesizat și Guvernul.

O altă chestiune invocată de aceeași categorie de cetățeni, a fost asigurarea Centrelor de Hemodializă cu dializoare F5 HPS și F6 HPS necesare efectuării dializei. Potrivit afirmațiilor

Studiile efectuate în cadrul Centrului de Dializă și Transplant Renal al Spitalului Clinic Republican au atestat, că hemodializă necesită circa 212 pacienți la 1 milion populație pe țară, începînd cu vîrsta de 15 ani. Astfel, din 3,5 mln de cetățeni ai Republicii Moldova, necesită dializă circa 742 de pacienți.

Conform informației oferite de Ministerul Sănătății, nu se cunoaște numărul exact al persoanelor cu insuficiență renală, acesta variînd între 1000-1100 de pacienți în diferite stadii ale maladiei.

petiționarilor, unele secții de hemodializă din municipiul Chișinău nu sînt asigurate cu numărul necesar de dializoare F6 HPS.

Avocații parlamentari au sesizat Centrele de Dializă din republică pentru a identifica problemele cu care se confruntă pacienții afectați de insuficiență renală în cadrul asigurării cu tratament adecvat, remediile pentru soluționarea lor, numărul de dializoare de care dispun instituțiile, numărul de dializoare distribuite acestora de către Ministerul Sănătății în 2007 și în 2008, numărul de dializoare necesar pentru asigurarea tratamentului efectiv al persoanelor afectate de insuficiență renală, înregistrate la instituțiile în cauză.

Potrivit informației furnizate de către Centrele de Dializă, specificarea și tipul dializatoarelor sînt asigurate în conformitate cu contractul încheiat de către Ministerul Sănătății și firma producătoare. La specificare se ține cont de mai mulți factori, inclusiv de numărul pacienților, numărul de ședințe preconizate, greutatea corporală a bolnavului, caracteristicile dializorului, membrana dializorului și cel mai important - costul. În conformitate cu indicațiile medicale și masa corporală, pacienții necesită utilizarea diverselor dializatoare, începînd cu Nr.4 - Nr.7.

Una dintre cele mai frecvente probleme cu care se confruntă Centrele de Dializă este asigurarea pacienților cu Eritropoetină umană (Neorecormon, Eprex, Epoeten, Eritrostim etc.), care, după cum se afirmă, este capabilă să îmbunătățească simțitor calitatea vieții persoanelor în cadrul tratamentului cu hemodializă. Soluția propusă de către Centrele de Dializă este finanțarea centralizată pentru procurarea acestui medicament extrem de necesar cetățenilor care suferă de insuficiență renală.

O altă problemă depistată în cadrul efectuării investigațiilor la acest capitol, este supraaglomerarea secțiilor și deficitul de locuri de dializă. Situația în cauză ar putea fi redresată prin crearea secțiilor noi, modernizarea și suplinirea echipamentului din secțiile existente.

Așadar, în cadrul investigației Centrul pentru Drepturile Omului a evidențiat patru categorii de probleme majore existente la acest capitol – deplasarea pacienților la Centrele de Hemodializă, asigurarea Centrelor de Hemodializă cu dializoare, asigurarea cu medicamente necesare, supraaglomerarea secțiilor de dializă, acestea fiind aduse la cunoștința autorităților responsabile. Ministerul Sănătății a fost receptiv la subiectul dat, asigurînd Instituția avocaților parlamentari că va depune eforturile necesare, orientate spre ameliorarea situației persoanelor care suferă de insuficiență renală. Întru realizarea acestora, avocații parlamentari consideră necesară elaborarea unui mecanism mai eficient ce ar consolida monitorizarea internă a performanței și respectării standardelor stabilite în exercitarea profesiei de medic și ar asigura calitatea adecvată a serviciilor medicale prestate de către personalul medical; asigurarea

transparenței în sistemul de sănătate; fortificarea potențialului uman prin instruire continuă și pregătire practică a specialiștilor medicali în vederea menținerii gradului necesar de competență, a calității și productivității muncii.

Avocații parlamentari propun autorităților o abordare globală a problemelor din domeniul dreptului la ocrotirea sănătății, aceasta presupunând crearea unei situații favorabile pentru propagarea și asigurarea unui mod de viață sănătos. În condițiile unui flux de informații cu un conținut excesiv liberal, în vederea consumului de alcool, droguri, fumat ș.a., autoritățile statului au obligația de a oferi și impune o alternativă prin propagarea sportului, contracararea daunelor aduse sănătății prin consumul de substanțe narcotice, toxice etc., și aceasta în condițiile în care curriculumul școlar prevede reducerea orelor de educație fizică.

Situația ecologică din țară constituie una din problemele alarmante din ultima perioadă de timp, care afectează grav sănătatea populației, îndeosebi din mediul rural. Printre acestea se enumeră dificultățile la evacuarea deșeurilor din cauza insuficienței resurselor financiare pentru achitarea serviciilor respective, insuficienței sau lipsei tehnicii și locurilor de depozitare; poluarea apelor din fântâni, care în mare parte constituie principala sursă de apă potabilă pentru locuitorii mediului rural; concentrația gazelor nocive din aerul atmosferic, în special, în mediul urban; contaminarea apelor folosite în scopuri potabile, apelor de suprafață ș.a. Bazinele din zonele urbane și rurale, bazinele acvatice neautorizate și zonele de agrement prezintă un pericol iminent pentru sănătatea publică.

De rînd cu problemele existente, o altă provocare pentru Republica Moldova au fost inundațiile din vara anului 2008, care au constituit un risc sporit de infectare a populației. Inundațiile au adus prejudicii enorme florei și faunei. În acest context, salubritatea localităților rămîne a fi una din preocupările principale ale autorităților publice locale.

În anul 2008 insistent au fost mediatizate problemele locuitorilor satului Țîntăreni din raionul Anenii Noi, în preajma căruia sînt depozitate toate deșeurile colectate în municipiul Chișinău. Mirosul neplăcut al deșeurilor descompuse, răspîndit pe timp de vînt, împînzirea terenurilor agricole din preajmă cu deșeuri depozitate, provoacă dificultăți grave sănătății cetățenilor din localitate. În condițiile în care, potrivit *Regiei Autosalubritate*, volumul de deșeuri acumulat în municipiul Chișinău s-a dublat în ultimii ani, se impune necesitatea evaluării în mod de urgență a situației, la acest capitol.

În opinia avocaților parlamentari, atît autoritățile, cît și asociațiile obștești preocupate de domeniul vizat, trebuie să se axeze pe sporirea gradului de educație ecologică a populației, informarea agenților economici asupra necesității respectării regimului igienic de păstrare și

comercializare a produselor alimentare, întru evitarea consecințelor nefaste asupra sănătății oamenilor.

Instituția avocaților parlamentari abordează problema mediului drept una complexă și identifică mai multe componente ale acesteia:

- educația populației în vederea cultivării responsabilității pentru asigurarea dreptului la un mediu înconjurător sănătos și implicarea fiecărui individ în parte în remediarea situației ecologice;
- sporirea capacității de mobilizare și funcționare a autorităților publice centrale și locale în condiții de calamități naturale, situații excepționale, risc de epidemii și epidemie etc.;

Competențele organelor abilitate cu drepturi și obligații de a soluționa situația ecologică sînt mult prea dispersate (Inspectoratul Ecologic de Stat, Regia Autosalubritate, Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale, Ministerul Sănătății, autoritățile publice locale etc.), situație care se complică prin lipsă sau acțiuni nehotărîte de abordare conceptuală, cum ar fi industria prelucrării deșeurilor ș.a.

Un alt aspect al problemei abordate este dreptul cetățenilor de a fi informați asupra stării mediului natural, condițiilor de viață și de muncă, calității produselor alimentare și a obiectelor de uz casnic. Pe acest fundal oferirea de către autorități a unui alt punct de vedere decît cel reflectat în mass-media, în cazul medierii acestuia, asigură societății dreptul de a avea propriile convingeri cu privire la subiect și a participa direct la determinarea viitorului său și al generațiilor care urmează.

Libertatea întrunirilor, opiniei și exprimării

Libertatea de întrunire este considerată ca fiind un element esențial al vieții publice necesare pentru stabilitatea oricărei democrații. De altfel, protecția opiniilor și libertatea de exprimare este unul din obiectivele libertății de întrunire, după cum este consfințit în art.11 din Convenție europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale. Or, nu doar democrația este o trăsătură fundamentală a ordinii publice europene, ci și Convenția a fost elaborată pentru a promova și menține idealurile și valorile unei societăți democratice.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului reiterează că libertatea de exprimare, prevăzută în articolul 10 din Convenție, prezintă unul dintre „fundamentele esențiale ale unei societăți democratice, una dintre condițiile primordiale ale progresului său și ale dezvoltării fiecărui om în parte”. Ea îndeplinește una din condițiile necesare pentru existența întregii societăți, fiindcă anume această posibilitate dată indivizilor de a comunica între ei este fundamentul oricărei societăți.

Importanța deosebită a libertății la întruniri a cetățenilor este pusă în valoare de Constituția Republicii Moldova, fiind atribuită la categoria drepturilor fundamentale prin articolul 40, care stipulează că „mitingurile, demonstrațiile, manifestările, procesiunile sau orice alte întruniri sînt libere și se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic, fără nici un fel de arme”.

Concomitent, libertatea opiniei și exprimării își găsește reflectare și în articolul 32 din Constituția Republicii Moldova, care stipulează că oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvînt, imagine sau prin alt mijloc posibil.

De menționat că dezvoltarea unei societăți democratice este legată de dezvoltarea unei societăți civile deschise, în special, de dezvoltarea organizațiilor neguvernamentale care corespund cerințelor cetățenilor printr-o implicare activă și prin activități de informare și responsabilizare.

În acest context, avocații parlamentari salută eforturile societății civile în vederea promovării acestor libertăți fundamentale și pledează pentru ideea că nu pot fi garantate drepturile și libertățile omului într-o țară în care nu există societate civilă.

Societatea civilă reprezintă elementul-cheie între autorități și cetățeni, atît pentru promovarea principiilor democrației, drepturilor omului și a statului de drept, cît și pentru aplicarea lor în viața de zi cu zi.

Libertatea de exprimare, ca ideal și principiu de bază al societății democratice, este indispensabilă de fenomenul mass-media, dat fiind că mass-media, prin esența ei, simbolizează în democrație dreptul la libera exprimare și informare.

În contextul democrației evolutive, ponderea societății civile cumulată cu puterea a patra a statului - mass-media, este și mai importantă. Libertatea de exprimare, accesul liber la informație, imparțialitatea sînt doar cîteva dintre valorile democratice ce necesită a fi respectate într-un stat cu o democrație veritabilă.

Atît organizațiile neguvernamentale, cît și mass-media au avut și au în continuare un rol viabil în modelarea și implementarea democrației participative, activînd pe cele mai diverse domenii; stabilind modelele durabile de dezvoltare a societății, precum și depășirea clișeele existente. În ultimii ani societatea civilă a creat o rețea diversă și globală ce poate fi dezvoltată și fortificată pentru a cumula eforturile cetățenilor și ale statului întru realizarea scopurilor comune privind durabilitatea instituțiilor democratice și protecția drepturilor omului.

Președintele Parlamentului Republicii Moldova a afirmat în cadrul Forumului ONG-urilor din Republica Moldova, care s-a desfășurat la 15-16 decembrie 2008, că „importanța sectorului asociativ nu este una speculativă și nici convențională, iar într-o țară care s-a declarat pe calea de dezvoltare a valorilor și institutelor democratice, organizarea sectorului asociativ, prestația ONG-urilor este de o importanță nu mai redusă decît cea care este solicitată pentru instituțiile publice”.

În procesul de asigurare a respectului față de demnitatea ființei umane, de protecție a drepturilor omului, o importanță deosebită are conștientizarea drepturilor și libertăților fundamentale în corespundere cu prevederile constituționale și principiile universale. Drepturile și libertățile constituționale, însă, nu pot fi exercitate, dacă nu sînt cunoscute.

În opinia avocaților parlamentari, societatea civilă se transformă, la ora actuală, într-o importantă forță socială și economică globală, activitățile căreia acoperă un spectru extrem de larg, incluzînd serviciile sociale, educația, sănătatea, comunicațiile și informația, precum și drepturile omului.

Avocații parlamentari consideră că autoritățile publice ar trebui să se asigure că relațiile lor cu societatea civilă și politicile lor de informare și comunicare cu aceasta se înscriu într-un cadru de dezvoltare, sînt transparente și se bazează pe adevăr, precum și pe respectul mutual. Or, limitarea sau restricționarea, în orice formă, a drepturilor și libertăților acesteia constituie o dovadă vădită a lipsei unei democrații într-un stat de drept.

În privința libertății întrunirilor, Republica Moldova a făcut un pas semnificativ, prin adoptarea Legii privind întrunirile nr. 26 din 22.02.2008. La nivel de reglementare, noua lege este una foarte progresistă, fiind raliată la cele mai bune practici în domeniul asigurării libertății întrunirilor. Din păcate, ca și în alte multe domenii, avocații parlamentari au atestat carențe

derizorii la compartimentul aplicare a legii din partea autorităților responsabile. Astfel, anul 2008 s-a înscris, în acest aspect, de producerea unor evenimente, care au avut impact asupra gradului de percepere de către autoritățile publice și societatea civilă a conceptului de „libertate a întrunirilor, opiniei și exprimării”.

Drept exemplu, desfășurarea marșului din 25 decembrie 2008, organizat de către liderii unor organizații neguvernamentale în sprijinul libertății întrunirilor, constituie, în opinia avocaților parlamentari, o veritabilă dovadă a evoluției democrației în Republica Moldova. Or, edificarea unei democrații depinde de participarea cetățenilor la viața publică, iar societatea civilă, organizațiile neguvernamentale în special, prezintă instrumentul de bază în această participare, comportînd un rol important în realizarea politicilor sociale stabilite de stat.

Deși noua Lege privind întrunirile a fost adoptată de către Parlament, investigațiile la capitolul vizat demonstrează că în Republica Moldova starea de lucruri în domeniul asigurării desfășurării libere a întrunirilor este deocamdată nesatisfăcătoare, situația fiind condiționată de mai mulți factori, care, în ultimă instanță, generează limitări aduse exercițiului acestei libertăți fundamentale de către individ.

Organele de poliție, prin acțiunile admise, creează cetățenilor impedimente în realizarea libertății întrunirilor. Studiul efectuat de către Instituția avocaților parlamentari, pe parcursul anilor 2007-2008, a dezvoltat multe cazuri de intervenire în forță a colaboratorilor organelor de poliție față de participanții la întruniri. Au fost atestate situații în care colaboratorii de poliție recurgeau la acțiuni mult mai drastice decît ar fi fost dictate de necesitate, în special, practicarea pe larg a reținerilor administrative.

Legea privind întrunirile nr. 26 din 22.02.2008 facilitează modalitatea de organizare și desfășurare a întrunirilor, materializînd în mare parte spiritul normei constituționale și a Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, privind libertatea de întrunire pașnică și la libertatea de exprimare, fără amestecul autorităților publice.

Deși normele Legii privind întrunirile conferă organizatorilor și participanților dreptul de a desfășura întruniri pașnice în orice loc deschis publicului și de a fi asigurați cu protecția statului, evenimentele derulate în lunile aprilie - mai 2008 în capitală, atestă factorul de ignorare din partea reprezentanților organelor de drept a prevederilor legale menționate.

Conform articolelor 5, 7, 8 și 12 din Legea nr. 26, întrunirile pașnice la care iau parte pînă la 50 de participanți se pot desfășura în orice loc deschis publicului, în afara clădirilor sau în afara altor spații închise accesului liber, fără a fi obligatorie notificarea autorității administrației publice locale referitor la desfășurarea acesteia. Oricine este liber să participe activ sau să asiste la o întrunire.

Dispersarea forțată a întrunirii se va considera legală doar în cazul nerespectării caracterului pașnic al acesteia, în condițiile și după procedura prevăzute în articolul 22 din Legea nr. 26, aceasta constituind o măsură excepțională exercitată de poliție numai la solicitarea reprezentantului administrației publice locale.

În același timp, colaboratorii poliției au reacționat cu totul diferit sau, mai degrabă, nu au acționat, contrar prevederilor legale în cazul contramanifestanților față de participanții la mitingul din 11 mai 2008, organizat de asociația obștească Gender Doc-M.

Conform standardelor internaționale, libertatea întrunirilor pașnice și libertatea exprimării aparțin tuturor persoanelor, nu doar celor care constituie majoritatea. Prin urmare, se admite ca o întrunire să deranjeze anumite persoane sau grupuri de persoane vizavi de ideile propagate sau revendicările înaintate. Aceste revendicări pot fi contrare poziției majorității în societate și pot constitui motiv pentru a interzice întrunirea pașnică. Dacă există temeri pentru securitatea demonstranților, autoritățile trebuie să întreprindă măsuri de protecție a acestora sau să sugereze alternative pentru ca, în cele din urmă, manifestarea să se desfășoare, pe cît e posibil, în forma solicitată.

În contextul celor invocate, libertatea întrunirilor este garantată tuturor persoanelor, indiferent de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere, origine socială sau oricare alt criteriu.

Conform prevederilor Legii cu privire la poliție nr. 416 din 18.12.1990, sarcinile principale ale poliției sînt apărarea vieții, sănătății, onoarei, demnității, drepturilor, libertăților, intereselor și averii cetățenilor de atentate criminale și de alte atacuri nelegitime, prevenirea și curmarea crimelor și a altor infracțiuni, menținerea ordinii publice și asigurarea securității publice, acțiuni desfășurate pe baza respectării stricte a legilor.

Cazuri elocvente de neglijare a normelor legale și chiar exces de zel din partea reprezentanților MAI constituie reținerea și aducerea forțată la Comisariatul de poliție al sectorului B., municipiul Chișinău, a unor membri ai organizației „Hyde Park” la 22, 30 aprilie și 10 mai 2008, în legătură cu desfășurarea acțiunilor de protest pașnice derulate în fața clădirilor Președinției, palatului Național și Guvernului, precum și dispersarea forțată a întrunirii organizate la 13 mai 2008 în fața Guvernului de către asociația

În contextul referințelor anterioare, Centrul pentru Drepturile Omului a adresat Ministerului Afacerilor Interne un aviz, atenționând asupra atitudinii angajaților poliției față de evenimentele sus-menționate, care, în opinia avocaților parlamentari, constituie o încălcare conștientă a prevederilor legislației cu privire la poliție și privind întrunirile. Consecințele acestei atitudini au fost privarea participanților la întrunire de protecție din partea statului. Or, statul, în cazul dat, prin intermediul poliției, era obligat să apere cetățenii în timpul manifestării, indiferent de situația lor socială și de altă natură.

Conceptul de libertate sugerează acțiuni negative din partea Statului, adică abținere de a interveni în realizarea libertății cetățenilor săi la întrunire. Cu toate acestea, o libertate reală și efectivă de întrunire pașnică nu este compatibilă cu o simplă obligație de neingerință din partea statului, ci încadrează și obligația pozitivă de a asigura desfășurarea pașnică a unei manifestații licite. Prin urmare, este în obligația statului protecția participanților la întrunire de o eventuală intervenție a altor persoane cu intenții violente.

Ministerul Afacerilor Interne a fost atenționat asupra faptului că rolul organelor abilitate în garantarea exercitării dreptului la libertatea întrunirii și protejarea manifestanților, cât și interzicerea oricărei discriminări de ordin sexual este consolidat de precedentele Curții Europene a Drepturilor Omului, care în cadrul examinării unor cazuri (*cauza Plattform Arzte fur Das Leben contra Austriei, 1985; Lustig-Prean și Beckett c. Regatului Unit, și Smith și Grady contra Regatului Unit, 1999*) a estimat că participanții trebuie să poată să organizeze o demonstrație fără teamă de violență fizică din partea celor care se opun ideilor lor, altminteri vor fi împiedicați să-și exprime propriile opinii. Într-o democrație, dreptul la contramanifestație nu se poate extinde până la afectarea exercitării dreptului de a manifesta.

Astfel, inacțiunile poliției față de respectarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor poate constitui obiect de abordare în eventuale procese pornite împotriva Republicii Moldova în fața Curții Europene a Drepturilor Omului, invocându-se violarea articolului 8 - respectarea vieții private, articolului 11 - libertatea de întrunire și asociere, articolului 14 - nediscriminarea ale Convenției Europene, și nu exclude condamnarea statului în plan internațional.

În acest context este relevantă Recomandarea 1474 (2000), adoptată de către Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, prin care se invită statele membre să includă orientarea sexuală printre motivele de discriminare interzise de către legislația națională, adoptarea măsurilor disciplinare împotriva celor care ar discrimina homosexualii, cât și a acțiunilor pozitive pentru combaterea atitudinilor de homofobie, în special în școli, structuri medicale, în armată, poliție, prin intermediul instruirii inițiale și continue.

Prevenirea cazurilor de discriminare a minorităților sexuale, inclusiv prin privarea acestora de drepturi fundamentale, a generat adoptarea, în 2007, a Principiilor de la

Yogyakarta. Importanța acestor principii a fost marcată de Comisarul European pentru Drepturile Omului, Thomas Hammarberg, în discursul său prezentat la Conferința Consiliului Europei din 16 mai 2008, consacrată Zilei internaționale împotriva homofobiei.

Principiile de la Yogyakarta, adoptate de Consiliul pentru Drepturile Omului al ONU, constituie o culegere de angajamente ale statelor membre ale ONU de a aplica dreptul internațional în ce privește orientarea sexuală și identitatea de gen a persoanei și stabilesc că abuzurile datorită orientării sexuale și identității de gen a persoanei constituie violări ale drepturilor omului și ale legislației internaționale.

Conform prevederilor articolului 21 alin.(1) din Legea cu privire la avocații parlamentari nr.1349 din 17.10.97, în cazul în care există informații veridice privind încălcarea în masă sau gravă a drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor, în cazurile de o importanță socială deosebită sau în cazul în care este necesar de a apăra interesele unor persoane ce nu pot folosi de sine stătător mijloacele juridice de apărare, avocatul parlamentar este în drept să acționeze, din proprie inițiativă, luînd, în limitele competenței sale, măsurile corespunzătoare.

În contextul celor menționate, la 18.12.08 au fost mediatizate două incidente privind reținerea a doi cetățeni, care-și realizau dreptul la libertatea opiniei și exprimării, inclusiv al libertății întrunirilor, garantate de articolele 32 și 40 din Constituția Republicii Moldova.

În primul incident a fost implicat cetățeanul M. care, intenționînd să-și manifeste protestul în Piața Marii Adunări Naționale împotriva acțiunilor reprezentanților organelor de drept, a fost reținut de către 20 de colaboratori ai organelor de drept, apriori realizării libertății opiniei și exprimării.

Al doilea incident se referă la cetățeanul B. care, participînd la un flash-mob organizat de către „Hyde Park” în fața Ministerului Afacerilor Interne, a fost reținut imediat de către colaboratorii organelor de drept pe motiv că pentru desfășurarea protestului în cauză nu exista o autorizație eliberată de către Primăria mun.Chișinău, deși, în conformitate cu prevederile noii Legi privind întrunirile nr.26 din 22.02.2008, pentru desfășurarea întrunirilor nu este necesară eliberarea unei autorizații de către administrația publică locală, ci respectarea procedurii de notificare a acesteia. Un alt protestatar, participant la aceeași manifestație, fără explicații plauzibile, a fost intimidat și urcat cu forța de către colaboratorii de poliție într-un mijloc de transport public.

În ambele cazuri cetățenii au fost escortați la unul din Comisariatele de poliție din municipiul Chișinău, durata deținerii acestora fiind de aproximativ 5 ore, ulterior fiind prezentați instanței de judecată.

În procesul efectuării investigațiilor de rigoare pe cazul cetățeanului M., s-a constatat că în timpul aflării la Comisariatul de poliție, acesta a fost bruscăt, fiindu-i aplicată forța fizică.

Avocații parlamentari au solicitat de la Ministerul Afacerilor Interne explicații asupra incidentelor survenite la 18.12.08 cu referință la cetățenii M. și B., cu elucidarea circumstanțelor asupra persoanelor care au efectuat reținerea, din inițiativa sau ordinul cui; motivele reținerii persoanelor nominalizate; durata exactă a aflării în detenție a persoanelor nominalizate (copia documentelor de reținere, inclusiv din registrul de evidență).

Un alt exemplu elocvent, la acest capitol, este mediatizarea marșului de protest, organizat la 25 decembrie 2008 de către liderii unor organizații neguvernamentale în sprijinul libertății întrunirilor în Republica Moldova. Ministerul Afacerilor Interne a fost una dintre autoritățile, în fața sediului căreia protestatarii au desfășurat marșul. În cadrul reportajelor au fost difuzate replici ale unui reprezentant al Ministerului Afacerilor Interne, cu un conținut ofensator în adresa participanților la marș, manifestându-se o atitudine neadecvată în raport cu ultimii.

În acest context, Instituția avocaților parlamentari a calificat atitudinea reprezentantului MAI, precum și replicile acestuia, cum ar fi: „rîsuri”, „lepădături ai societății”, „rămășița societății”, ca fiind inadmisibile pentru funcția deținută, acestea generînd în mod direct lezarea demnității și onoarei participanților - cetățeni ai Republicii Moldova, compromițînd totodată și imaginea instituției pe care o reprezintă - Ministerul Afacerilor Interne, organ de specialitate al statului menit să apere viața, integritatea corporală, drepturile și libertățile cetățenilor.

De menționat că articolul 4 din Legea cu privire la poliție nr.416 din 18.12.90 stipulează expres faptul că în activitatea sa poliția mizează pe respectarea personalității cetățenilor, ceea ce constituie o garanție a apărării demnității, drepturilor, libertăților și intereselor lor legitime.

În conformitate cu prevederile articolului 4 din Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la structura organizatorică, limita efectivului și Regulamentul Ministerului Afacerilor Interne nr.844 din 30.07.98, MAI își desfășoară activitatea în conformitate cu principiile legalității, respectării personalității, umanismului și echității sociale, colegialității asamblate cu managementul, colaborarea cu cetățenii și colectivele de muncă, cît și cu asigurarea transparenței și respectării secretului de stat și profesional.

Drept concluzie, avocații parlamentari au solicitat de la MAI examinarea afirmațiilor vizavi de reprezentantul în cauză, cu luarea ulterioară a deciziei privind oportunitatea declanșării unei proceduri disciplinare în privința ultimului.

În opinia avocaților parlamentari, redresarea situației actuale ar fi posibilă pe calea extinderii dialogului constructiv dintre autorități și societatea civilă, schimbul de păreri, identificarea soluțiilor optime și programelor comune, care, concomitent, ar influența benefic și gradul de maturitate al comunității. Acceptând vectorul de implementare a valorilor democratice europene, societatea civilă, la rândul ei, ar trebui să depășească statutul de tutelată din partea autorităților. Faza următoare dictează aspirație spre un dialog pe poziții de paritate cu autoritățile publice și obținerea unei participații reale și efective axate pe abordarea chestiunilor de interes public, demonstrând, în acest fel, însemne ale purtătorului autentic de suveranitate statală. Realizarea acestui deziderat presupune eforturi comune ale actorilor implicați.

În baza evenimentelor descrise, ținând cont de aspirațiile democratice ale Republicii Moldova, precum și de faptul că promovarea și respectarea drepturilor și libertăților omului sînt recunoscute ca priorități ale statului de drept, avocații parlamentari au solicitat luarea măsurilor de rigoare față de colaboratorii de poliție, care, prin nerespectarea prevederilor legislației cu privire la întruniri, au încălcat drepturile constituționale ale cetățenilor și organizarea instruirii colaboratorilor de poliție. Instituția avocaților parlamentari prezintă disponibilitatea, în limitele competenței, de a contribui în acest sens în vederea aprofundării cunoștințelor în domeniul libertății întrunirilor și drepturilor cetățenilor la opinie și exprimare.

De menționat că Centrul pentru Drepturile Omului a fost asigurat de Ministerul Afacerilor Interne, precum că *„pe viitor se vor întreprinde toate măsurile de rigoare întru excluderea unor astfel de cazuri, în scopul promovării imaginii pozitive în societate.”*

Cu toate acestea, avocații parlamentari contează pe faptul că aprobarea de către MAI, prin ordinul nr.274 din 06.08.2008, a Recomandărilor cu privire la menținerea ordinii publice în timpul organizării și desfășurării întrunirilor, cît și instruirea continuă a colaboratorilor de poliție, va contribui la redresarea situației, la acest capitol.

În baza celor menționate, avocații parlamentari consideră binevenite și oportune efectuarea unui studiu privind oportunitatea modificării articolului 32 alin. (3) din Constituție în vederea racordării acestuia la prevederile articolului 10 alin. (2) din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale; reglementarea, printr-un act guvernamental, a comportamentului colaboratorilor poliției în timpul desfășurării întrunirilor; includerea în programele de studii ale instituțiilor preuniversitare, universitare a orelor consacrate libertății întrunirilor și libertății de exprimare pentru a asigura o buna pregătire a factorilor de decizie; implementarea proiectelor orientate spre perfecționarea activității funcționarilor implicați în procesul de realizare a libertății întrunirilor.

Prevenirea și combaterea discriminării

Discriminarea, ca formă de marginalizare de orice fel și în orice situație, este un fenomen deocamdată frecvent în societatea democratică, fiind atât de obișnuit, încât e considerat normal de către foarte mulți cetățeni.

Pentru legislația în materia drepturilor omului, nediscriminarea reprezintă o axiomă de bază și, iminent, un corolar al principiului egalității de tratament. Toate tratatele și declarațiile internaționale referitoare la drepturile omului conțin referiri și angajamente privind nediscriminarea. De mai multe decenii, asemenea referiri au pătruns și în legislațiile interne ale altor state, în special, la nivel constituțional.

Acest principiu poate fi identificat în Carta Națiunilor Unite, Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (1965), Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (1950), cele două Pacte internaționale din 1966, Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (1979) ș.a.

Conform articolului 16 din Constituția Republicii Moldova „toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială”. Astfel, principiul nediscriminării s-a impus treptat ca element esențial în eforturile pentru asigurarea respectării și promovării drepturilor omului.

Cu toate acestea, discriminarea poate submina atingerea unui înalt nivel în materia angajării și protecției sociale, creșterii standardului de trai și al calității vieții, coeziunii și solidarității economice și sociale.

Deși Constituția și alte acte normative stabilesc egalitatea cetățenilor, pînă în prezent unele legi continuă să diferențeze cetățenii în drepturi. Rămîne nereglementat mecanismul de protecție în caz de discriminare sau inegalitate în drepturi.

În prezent, în Republica Moldova nu există un act legislativ special privind excluderea oricărei discriminări, iar cadrul legislativ național conține prevederi inserate în diferite acte legislative care interzic discriminarea pe diferite criterii, însă în pofida existenței acestora, la nivel național nu există nicio lege, nu este generalizată în acest domeniu practica judiciară.

În condițiile în care aspirațiile Republicii Moldova de integrare europeană necesită ajustarea cadrului legislativ național la cel internațional, avocații parlamentari consideră că prin urgentarea adoptării proiectului de Lege privind prevenirea și combaterea discriminării

Republica Moldova va prilejui reconfirmarea profilului particular în vederea combaterii oricărei forme de discriminare și intoleranță.

Proiectul de lege propus vizează acele categorii de persoane, care pot fi supuse discriminării pe criterii de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, convingere, culoare, sex, vîrstă, stare a sănătății, origine socială, dizabilitate, orientare sexuală, opinie, apartenență politică, origine socială, avere, apartenență la o categorie de persoane defavorizate, precum și pe bază de orice alt criteriu.

Potrivit prevederilor proiectului de Lege nominalizat, cu referință la cadrul instituțional pentru prevenirea discriminării, avocații parlamentari vor fi subiecți cu atribuții în domeniul prevenirii discriminării. Mai mult ca atît, constatarea existenței sau inexistenței actului de discriminare va fi inițiat de către avocații parlamentari din proprie inițiativă sau la cererea persoanei care se consideră că a fost discriminată.

Nediscriminarea este unul din drepturile copiilor încălcate destul de frecvent. Conform Raportului copiilor despre respectarea Convenției privind Drepturile Copilului în Republica Moldova, există discriminare etnică, religioasă, în bază de situație materială, mai cu seamă, în grupul copiilor din familiile social-vulnerabile sau cu dizabilități. Acestor copii le este greu să se integreze în societate, să comunice și să se simtă cu adevărat copii.

Referitor la discriminarea la locul de muncă, cele mai frecvente forme la care sînt expuse femeile constituie limitarea în luarea deciziilor. Mai mult, femeile sînt discriminate de organele de drept prin motivație că nu intervin în cazurile violenței domestice, calificînd astfel de “relații” drept “probleme de familie”.

Avocații parlamentari au fost sesizați de către Președintele Centrului Național al Romilor, solicitînd concursul în examinarea cazului cu privire la declarațiile făcute de administratorul unei societăți pe acțiuni, vizavi de personale de etnie romă.

La 10 noiembrie 2008, la invitația reporterului unui post de televiziune de a lua parte la o emisiune, administratorul în cauză a refuzat să participe la aceasta, utilizînd expresia „...televiziune țigănească”.

Potrivit afirmațiilor Președintelui Centrului Național al Romilor, folosirea unor astfel de expresii de către o persoană publică induce o imagine ofensatoare, ce jignește și insultă atît Centrul Național al Romilor, precum și întreaga etnie romă.

Este relevant că promovarea drepturilor minorităților naționale, inclusiv a persoanelor de etnie romă, constituie una din sarcinile prioritare ale politicii de stat în domeniul relațiilor interetnice în Republica Moldova. Acest lucru se confirmă prin eforturile depuse pînă în prezent de către autoritățile statului, în aspect legislativ și organizatoric.

Ținând cont de aspirațiile democratice și prioritățile Republicii Moldova de promovare și respectare a drepturilor și libertăților omului, o astfel de atitudine manifestată de către o persoană publică poate fi calificată drept discriminatorie pe criterii de apartenență etnică.

În acest context, este de menționat că Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială la care Republica Moldova este parte, definește drept „discriminare rasială” orice deosebire, excludere, restricție sau preferință întemeiată pe rasă, culoare, ascendență sau origine națională sau etnică, care are ca scop sau efect de a distruge sau compromite recunoașterea, folosința sau exercitarea, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Articolul 2 lit.b) din Convenția nominalizată prevede că fiecare stat se angajează să nu încurajeze, să nu apere și să nu sprijine discriminarea rasială practică de vreo persoană sau organizație, oricare ar fi ea. Or, întru realizarea dezideratelor legislative, statul se angajează să întreprindă măsuri, avînd drept scop de a garanta fiecăruia, în condiții de egalitate, deplina exercitare a drepturilor omului și libertăților fundamentale, fără deosebire de rasă, culoare, origine națională sau etnică.

Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, la care Republica Moldova este parte, stipulează că părțile vor încuraja spiritul de toleranță și dialogul intercultural și vor lua măsuri eficiente pentru promovarea respectului reciproc, înțelegerii și cooperării între toate persoanele care locuiesc pe teritoriul țării, indiferent de identitatea etnică, culturală, lingvistică ori religioasă a acestora, îndeosebi în domeniile educației, culturii și ale mijloacelor de informare.

Referindu-ne la cadrul normativ național, sînt de menționat prevederile articolului 4 alin.(2) din Legea cu privire la drepturile persoanelor aparținînd minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor nr. 382 din 19.07.2001, care interzic orice discriminare din motivul apartenenței la o minoritate națională.

Prin urmare, avocații parlamentari au calificat incidentul din 10 noiembrie 2008, în care a fost utilizată expresia „...televiziune țigănească”, ca fiind discriminatorie în raport cu persoanele de etnie romă și care constituie o încălcare flagrantă a principiilor juridice internaționale unanim recunoscute.

Așadar, din cele elicodate, avocații parlamentari au solicitat Biroului Relații Interetnice întreprinderea măsurilor urgente în vederea contracarării acțiunilor de discriminare pe criterii de etnie, neadmiterea lor și în privința altor persoane.

Asemenea cazuri pot genera situații nedorite pentru statul nostru, atît în plan moral (autoritatea Republicii Moldova la nivel internațional), cît și în plan material (condamnări la CEDO), cu impact negativ pentru bugetul public.

Avocații parlamentari pledează pentru adoptarea, în termene cât mai restrîne, a proiectului de Lege privind prevenirea și combaterea discriminării, precum și efectuarea unui studiu privind oportunitatea ratificării de către Republica Moldova a Protocolului nr. 12 la Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

Drepturile copilului

Întru asigurarea protecției libertăților și drepturilor copilului, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea cu privire la drepturile copilului nr. 338 din 15.12.1994 care, prin prevederile sale, statuează responsabilitatea statului de a garanta fiecărui copil dreptul la un nivel de viață adecvat dezvoltării sale fizice, intelectuale, spirituale și sociale.

Necesitatea de a acorda o protecție specială copilului a fost proclamată în Declarația de la Geneva din 1924 cu privire la drepturile copilului și în Declarația drepturilor copilului adoptată de Adunarea generală, la 20 noiembrie 1959, și recunoscută potrivit articolului 23 și 24 din Declarația universală a drepturilor omului, articolul 10 din Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale și în instrumentele pertinente ale instituțiilor specializate și ale organizațiilor internaționale preocupate de bunăstarea copilului. În această ordine de idei, dreptul copilului de a crește și a se dezvolta în mediul familial constituie un principiu de bază prevăzut într-un șir de acte legislative naționale și internaționale la care Republica Moldova este parte.

Potrivit modificărilor operate la Legea cu privire la avocații parlamentari nr. 1349-XIII din 17.10.1997 (în vigoare din 22 aprilie 2008), pentru promovarea și protecția drepturilor copilului, a fost instituită funcția de Avocat parlamentar pentru protecția drepturilor copilului (Avocat al copilului). Prin Hotărârea Parlamentului nr. 222-XVI din 30.10.2008, a fost numit în funcție avocatul parlamentar, care exercită atribuțiile în vederea garantării respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale copilului, proclamate în Constituția Republicii Moldova, în Convenția ONU privind drepturile copilului, în alte tratate internaționale la care Republica Moldova este parte.

Avocatul parlamentar pentru protecția drepturilor copilului, în contextul abordat, consideră necesară implicarea profundă a organelor de resort orientate spre fortificarea și susținerea familiei, în asumarea responsabilităților față de copil.

Prin Hotărârea Guvernului nr. 527 din 21.05.2004, a fost aprobat Planul Național de acțiuni „Educație pentru toți” pe anii 2004-2008, care cuprinde compartimentul educație și dezvoltare timpurie a copiilor. Printre principalele obiective au fost majorarea către anul 2008 a ratei de participare la programele preșcolare până la 75% pentru copiii cu vîrstă cuprinsă între 3 și 5 ani și până la 100% pentru copiii cu vîrstă cuprinsă între 6 și 7 ani, precum și reducerea, la mai puțin de 5%, a discrepanțelor între regiunile rurale și urbane, între grupele dezavantajate și populația totală. Din păcate, deși au existat unele progrese în domeniu, aceste obiective nu au fost realizate.

În momentul actual, în republică funcționează 1334 instituții preșcolare care sînt frecventate de 72,6% din numărul total de copii cu vîrstă cuprinsă între 3 și 6 ani. În grupele pregătitoare au fost instituționalizați 82,02% din copiii cu vîrstă cuprinsă între 5 și 6 ani, fapt datorat înscrierii prioritare a acestor copii în instituția preșcolară, în vederea pregătirii corespunzătoare pentru etapa școlară. Din numărul total de edificii preșcolare - 800 sînt clădiri tip; 525 – clădiri adaptate și 4 – construcții speciale.

Pe parcursul ultimilor ani, sistemul școlar a fost supus unor modificări direcționate spre realizarea obiectivelor educaționale raportate perioadei de tranziție la economia de piață.

În acest context, familia și instituția preșcolară sînt considerate agenții cei mai importanți în educația timpurie a copilului.

Strategia de prevenție a abandonului școlar, în Republica Moldova, rămîne o problemă primordială. Conform datelor statistice prezentate de Ministerul Educației și Tineretului, în Republica Moldova, la 15 noiembrie 2008, rămăseseră neșcolarizați 42 elevi cu vîrstă cuprinsă între 7 și 16 ani. Pe parcursul anului, din motive necunoscute, au abandonat școala încă 28 de elevi. Încadrarea copiilor în procesul de învățămînt rămîne una din problemele primordiale ale statului, fapt care a diminuat numărul copiilor neșcolarizați comparativ cu anii precedenți. Spre exemplu, în anul 2003, în perioada de referință, numărul copiilor neșcolarizați a constituit 1263. La situația din 1 octombrie 2007, în afara școlii se aflau 123 de copii. Nu se cunoaște cu exactitate numărul copiilor aflați peste hotarele țării, inclusiv traficați, astfel completînd numărul copiilor neșcolarizați din totalul celor încadrați în vîrsta școlară.

Neșcolarizarea copiilor este influențată de situația materială a familiilor, amplasarea școlilor la distanțe mari de domiciliu, persistența fenomenului de acumulare de la părinți a sumelor de bani, care nu în toate cazurile sînt utilizate la destinație ș.a.

Au fost înregistrate cazuri în care pentru neachitarea contribuțiilor, unii copii au fost discriminați în raport cu ceilalți, fapt absolut inadmisibil, care urmează a fi eliminat.

La Centrul pentru Drepturile Omului s-a adresat cet. M., care a invocat mai multe probleme, una dintre care fiind neșcolarizarea unor elevi de la liceul C.

În vederea soluționării problemelor apărute, avocatul parlamentar a efectuat o vizită în instituția de învățămînt nominalizată, stabilind un șir de încălcări ce țin de asigurarea condițiilor de învățămînt, comportamentul inadecvat al administrației liceului față de unii liceeni, neșcolarizarea nemotivată a unor elevi.

Astfel, la fața locului, faptele invocate de petiționară au fost confirmate de părintele unui copil, invalid de gradul I, căruia nu i-au fost predate deplin orele, conform programei, la domiciliu. De la 01.09. 2008 și pînă la momentul de față nu s-a desfășurat nici o lecție cu minorul.

Avocatul parlamentar a sesizat Ministerul Educației și Tineretului, solicitînd implicarea pe cazul dat. Răspunsul parvenit în adresa Centrului pentru Drepturile Omului din partea Ministerului Educației și Tineretului nu include toate aspectele problemelor abordate și nu este complet.

Avocatul copilului consideră ieșite din comun astfel de practici și metode de educare, care vin în dezacord cu normele de drept internațional din domeniul drepturilor copilului, și face apel către organele competente să institueze instrumente eficiente pentru excluderea unor cazuri similare în alte instituții; să monitorizeze și să înlăture cazurile de încălcare a drepturilor copilului, recomandînd aplicarea sancțiunilor disciplinare față de pedagogii care nu le respectă.

În partea stîngă a Nistrului, în prezent, funcționează 8 instituții de învățămînt, subordonate Ministerului Educației și Tineretului, în care studiază 2637 elevi în baza liberei opțiuni. Dintre aceștia, nici unul nu a abandonat studiile pe parcursul anului de studiu 2007 - 2008.

Cu toate că instituțiile în cauză sînt finanțate din bugetul de stat al Republicii Moldova, pînă la moment rămîn nesoluționate anumite probleme. Astfel, din lipsa cantinei, nu se alimentează copiii din Liceul Teoretic “Lucian Blaga”, Tiraspol. Liceul “M. Eminescu”, Liceul “Ștefan cel Mare” și Gimnaziul Corjova nu dispun de autocare pentru transportarea elevilor.

Pînă în prezent persistă problema trecerii vamale a materialelor didactice, manualelor, produselor alimentare pentru elevi ș.a.

Avocații parlamentari consideră oportună și binevenită implicarea mai eficientă a autorităților în vederea monitorizării permanente a activității instituțiilor de învățămînt din partea stîngă a Nistrului.

O problemă majoră rămîne situația tinerilor orfani.

În anul precedent, la Centrul pentru Drepturile Omului au continuat să fie înregistrate plîngerii de la foștii absolvenți ai școlilor de tip internat, care au invocat problemele asigurării cu spațiu locativ, încadrării în cîmpul muncii, condițiilor neadecvate în care se află etc.

După absolvirea școlilor de tip internat, copiii orfani și cei rămași fără îngrijire părintească se confruntă cu un șir de probleme, pe care nu le pot soluționa de sine stătător.

Una din problemele stringente este încadrarea în cîmpul muncii a copiilor orfani și copiilor rămași fără îngrijire părintească - absolvenți ai instituțiilor de tip internat. Totodată, problema în cauză este, practic, dificil de soluționat, pe motiv de: lipsă a surselor financiare

pentru întreținerea tinerilor pe perioada de studiu la cursurile de formare profesională; lipsa specialiștilor-îndrumători de orientare profesională în școli; posibilități minime de angajare de la vârsta de 16 ani; salarii acordate de angajatori, care nu acoperă cheltuielile pentru închirierea spațiului locativ; hrană, îmbrăcăminte. În această situație, majoritatea copiilor își continuă studiile la școlile polivalente sau la școlile de meserii din localitățile respective, însușesc câte 2-3 profesii, ca și în cazul cet. R, care timp de 6 ani a însușit diferite specialități pentru a prelungi timpul aflării în această instituție, din considerente că era asigurat cu hrană și spațiu locativ. Avocatul parlamentar pentru protecția drepturilor copilului s-a implicat pe cazul dat, sesizând Guvernul Republicii Moldova, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului. Cu regret, pînă la momentul actual o parte din problemele relevate rămîn fără soluționare.

În anul 2004 Consiliul municipal Chișinău a aprobat Programul municipal de acțiuni „Copii orfani și rămași fără îngrijire părintească pentru anii 2004-2007”, pentru realizarea căruia se prevedea alocarea mijloacelor financiare destinate acordării apartamentelor sociale copiilor din categoria vizată. Acest program a rămas nerealizat.

Conform informației oferite de către Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului, 240 tineri din municipiul Chișinău necesită spațiu locativ.

Referitor la numărul copiilor orfani și celor rămași fără îngrijire părintească, datele statistice, în dinamică pentru perioada anilor 2007-2008, prezentate de către Ministerul Educației și Tineretului, sînt următoarele:

	anul 2007	anul 2008
<i>Numărul copiilor orfani</i>	2201	1780
<i>Numărul copiilor orfani de un părinte</i>	16407	15938
<i>Numărul copiilor cu un singur părinte (mamă solitară, familie în divorț și alte situații)</i>	42547	36006

Plasarea copilului în sistemul de îngrijire rezidențială încalcă dreptul său de a crește în familie.

Întru prevenirea instituționalizării și eficientizării procesului de a acorda copilului dreptul de a crește într-o familie și mediu familial, un accent deosebit se pune pe dezvoltarea serviciilor sociale de tip familial.

Convenția internațională cu privire la drepturile copilului stipulează, că la adoptarea oricăror decizii care îi privesc pe copii, luate de autoritățile administrative, organele legislative etc., interesele superioare ale copilului trebuie să fie luate prioritar în considerare.

De rînd cu alte probleme, autoritățile publice locale se confruntă frecvent cu situații de distribuire a sectoarelor de teren întru construcția caselor de locuit , conform prevederilor articolului 11 din Codul funciar. Conform Hotărîrii Guvernului nr.937 din 12.07.2002, copiii orfani și cei rămași fără îngrijire părintească, din casa de copii, părinții cărora nu au avut locuință, la ieșirea din asemenea instituție trebuie să fie asigurați de către autoritățile administrației publice locale de la baștina lor sau de la locul de trai al părinților-educatori, ținînd cont de doleanțele copiilor, cu spațiu locativ sau cu teren și un credit bănesc pe termen lung, fără dobîndă, pentru construcția unei case de locuit.

Către avocații parlamentari s-a adresat familia Z., care în anul 1991 a deschis casa de copii de tip familie, în care sînt educați 15 copii, 13 copii fiind înfiați. La moment, 4 tineri, care au fost educați în Casa pentru copii tip familial, au solicitat teren pentru construcția casei. Contrar prevederilor legislației, la acest capitol, autoritățile publice locale refuză eliberarea terenului pentru construcția casei.

Fiind impuși de situație, copiii caută de unii singuri singuri modalități de a-și asigura un loc de trai. În unele cazuri ei formează grupuri din cîteva persoane și închiriază spațiu locativ, în alte cazuri locuiesc în subsoluri, lucrează în gospodăriile țărănești în schimbul asigurării cu alimente și loc de trai. O parte din ei săvîrșesc infracțiuni și nimeresc în penitenciare. Avocatul copilului este conștient de complexitatea problemei, situația social-economică, care nu favorizează soluționarea, la nivel dorit, a problemelor abordate. Cu toate acestea situația precară la acest capitol necesită redresare eficientă.

Problemele abordate în domeniul justiției juvenile sînt multiple și complexe.

Potrivit datelor statistice oferite de Ministerul Afacerilor Interne, pe parcursul anului 2008 au fost înregistrate 1629 infracțiuni săvîrșite de către minori și cu participarea lor, ceea ce atestă o diminuare cu 5,3% față de anul 2007 (1721).

La comiterea infracțiunilor vizate au participat, în total, 1952 persoane de vîrstă minoră sau cu +4,1% față de perioada similară a anului precedent, dintre care 1562 (+6,2%) neantrenați în câmpul muncii sau în procesul de învățămînt; 304 (+10,3%) elevi, din care 247 (+10,3%) sînt elevi ai școlilor medii. Din numărul total de copii participanți la săvîrșirea infracțiunilor, 1906 (+6,1%) minori au săvîrșit infracțiuni pentru prima dată, 46 de minori au săvîrșit crime repetate (-42,5%), 14 fiind din categoria minorilor condamnați condiționat și 7

fiind în stare de ebrietate. Din numărul total de minori, la răspundere penală au fost trași 1512, ceea ce constituie o diminuare cu 17,7% față de anul 2007.

Actualmente, la evidența organelor de poliție se află 3984 minori delicvenți și 996 părinți dificili. De către angajații Serviciilor minori și moravuri în privința minorilor au fost întocmite 4353 procese-verbale administrative, dintre care 561 pentru huliganism și 3037 pentru consum de alcool sau apariție în stare de ebrietate în locuri publice.

În acest context, conform Planului măsurilor suplimentare de profilaxie și combatere a fenomenului vagabondajului, cerșitului și “copiilor străzii ” în perioada anului 2008 au fost înregistrate de către subdiviziunile teritoriale ale MAI, 1680 cazuri de plasament în Centrul de plasament temporar al minorilor (în 2007-1507 cazuri).

Cele mai frecvente cazuri de părăsire de către copii a domiciliului, fără știrea maturilor și a corpului didactic al instituțiilor de învățământ preuniversitar, au fost înregistrate în raioanele Ialoveni-127, Strășeni-101, Călărași-68, Criuleni-52, Anenii-Noi-67, Orhei-49, Hîncești-55, Ungheni-31, Cimișlia-29, Căușeni-25, Telenеști-23, Ștefan-Vodă-21, Cahul-20, Rezina-19, Nisporeni-19, Dubăsari-17, Cantemir-17, Leova-16, Ceadâr-Lunga-16 etc.

Un rol important în educația copiilor îl au părinții. Astfel, problema majoră care persistă la moment este aflarea copiilor fără supravegherea părinților, din diverse motive: Copiii rămân ori părinții au plecat peste hotarele țării, sau ispășesc pedeapsa în locurile de detenție; sau sînt alcoolici și narcomani. Anual, numărul acestor copii crește în legătură cu extinderea fenomenului migrației forței de muncă.

În opinia Ministerului Afacerilor Interne, autoritățile publice locale nu-și onorează pe deplin obligațiile, iar eforturile întreprinse în ultimii ani de către instituțiile statale și structurile internaționale în domeniul reformelor economice și sociale (restructurările economice și administrative, revizuirea cadrului legal, realizarea programelor de sănătate, educaționale și sociale) nu au produs rezultatele așteptate, fapt ce denotă că copilul și familia rămîn a fi cele mai vulnerabile grupuri supuse riscurilor sociale.

Astfel, Avocatul copilului consideră oportună elaborarea unui program special de susținere de către stat a acestei categorii de populație.

Este necesară aprobarea unui nou Regulament cu privire la organizarea activității tutelare în privința minorilor, care să reglementeze condițiile organizării și realizării activității autorităților tutelare privind protecția drepturilor și intereselor legitime ale copiilor minori, inclusiv ale copiilor orfani și ale celor rămași fără ocrotire părintească, stabilirea responsabilităților autorităților tutelare și ale tutorilor/curatorilor.

În opinia specialiștilor de domeniu, autoritățile tutelare ar trebui să activeze în calitate de autorități autonome, nesubordonate ministerelor sau departamentelor. Astfel, ar spori gradul

de independență și obiectivitate în cadrul îndeplinirii obligațiilor de serviciu. Este stringentă majorarea numărului specialiștilor pe problemele drepturilor copilului, din cadrul direcțiilor teritoriale de educație și tineret, inclusiv psihologi, juriști, asistenți sociali. De asemenea, este necesară implementarea unor reglementări asupra obligativității asigurării de către părinți, pentru perioada absenței lor (ex. plecarea peste hotare), a unui reprezentant legal pentru copilul minor, cât și adoptarea Legii cu privire la copilul în dificultate. În momentul actual, în fiecare raion activează doar câte un singur specialist, care participă în procesele de judecată, soluționează problemele ce țin de instituirea tutelei, curatei etc.

Cu toate că legea prevede proceduri speciale pentru copii, ea nu specifică dacă reprezentanții instituțiilor implicate în procesul justiției pentru minori au nevoie de pregătire specială. Legislația Republicii Moldova nu face distincție din punct de vedere al tipului măsurilor preventive între adulți și minori. La aplicarea măsurilor preventive organelor judiciare li se permite să ia măsuri similare de minori ca și în cazul adulților cu aceleași condiții și conținut, în plus transmiterea sub supraveghere a minorului.

Astfel, copiii în conflict cu legea ar trebui separați de adulții aflați sub urmărire penală, dar, în realitate, copiii vin deseori în contact cu aceștia din urmă. Procesele copiilor se desfășoară în același loc cu procesele adulților, fapt care ar putea afecta starea emoțională a copilului pe parcursul procesului său. Deși Codul penal permite și recomandă măsuri educaționale, instanțele judecătorești preferă aplicarea măsurilor corecționale.

Pe parcursul semestrului II al anului 2008 numărul minorilor în detenție s-a micșorat din motivul aplicării Legii privind amnistia în legătură cu declararea anului 2008 An al Tineretului. Din informația prezentată de către Departamentul Instituțiilor Penitenciare:

		<i>Pe parcursul an.2007</i>	<i>Pe parcursul an. 2008</i>	+-	+-%
Noi arestați minori		129	159	+30	+23,26%
Numărul minorilor sosiți în penitenciare pentru minori		131	157	+26	+19,85%
Numărul copiilor care au fost născuți de către femeile aflate în detenție		4	1	-3	-75,0%
		<i>la 01.01.2008</i>	<i>la 01.01.2009</i>	+-	+-
Numărul condamnaților care au săvârșit infracțiune în vîrstă de pînă la 18 ani		315	158	-157	- 49,84%
Numărul condamnaților care execută pedeapsa în penitenciare pentru minori		168	34	-134	- 79,76%
<i>in ei</i>	în vîrstă de pînă la 18 ani	92	24	-68	- 73,91%
	mai mult de 18 ani	76	10	-66	-

					83,54%
Numărul minorilor deținuți în izolatoarele de urmărire penală	59	59	-	-	
Numărul copiilor, care se află în penitenciare cu mame	11	8	-3	-	27,27%

Conform informației prezentate de către DIP, pe parcursul anului 2008 instituțiile penitenciare au fost asigurate într-o anumită măsură cu lenjerie de pat, îmbrăcăminte și încălțăminte pentru deținuți, care provin din ajutoarele umanitare.

La moment, în scopul îmbunătățirii condițiilor de trai ale deținuților în Instituția penitenciară nr. 7 Rusca se efectuează lucrări de reparație capitală a blocului medical, în incinta căruia este creat un sector pentru mame cu copii în vârstă de pînă la 3 ani.

Deși faptul că mama se poate afla cu copilul în penitenciar pînă la împlinirea vârstei de 3 ani a acestuia este un lucru benefic pentru ambii în ceea ce privește dezvoltarea atașamentului, cu toate că nu se poate spune același lucru despre mediul în care se dezvoltă copilul. Astfel, avocatul parlamentar pentru protecția drepturilor copilului în cadrul vizitei efectuate în Instituția Penitenciară nr. 16 Pruncul, a constatat că mediul (atît cel intern – camerele în care se află copiii și mamele, cît și cel extern – boxele de beton, avînd rol de curte de plimbare) este amenajat nesatisfăcător pentru o dezvoltare normală a copilului. Penitenciarul este o instituție mult mai austeră în raport cu o casă de copii sau un spital, fiind un mediu în care funcționează reguli stricte, ale căror rațiuni rămîn de cele mai multe ori neînțelese de copii. În cazul în care admitem analogia dintre medii (penitenciarul și spitalul), avînd ca argument constatările în cadrul vizitei (lipsa unui spațiu de joacă separat pentru copii, lipsa personalului și a unui program educațional, asistenței medicale adecvate (copiii nu sînt vaccinați), lipsa contactului cu mediul înconjurător ș.a.

În acest context se impune necesitatea întreprinderii unor asemenea măsuri, în care dezvoltarea motorie și cognitivă a copiilor crescuți și educați în penitenciare să evolueze normal; copiii să aibă posibilitate să se joace nu numai în interiorul dar și în exteriorul penitenciarului, ori de cîte ori este posibil, în prezența personalului educațional (pedagog, psiholog); copiii să poată părăsi instituția și să experimenteze viața obișnuită din afara zidurilor închisorii.

Ansamblul de reguli ale Națiunilor Unite privind administrarea justiției pentru minori (Regulile de la Beijing), Declarația privind protecția copiilor în perioade de urgență, recunosc necesitatea unei atenții deosebite acordate copiilor.

Minorul X. din or. H. a fost maltratat de către colaboratorii poliției pentru recunoașterea unor infracțiuni care, de fapt, nici nu au fost comise. Avocatul parlamentar pentru protecția dreptului copilului s-a implicat nemijlocit pe cazul dat, stabilind toate

încălcările comise de către procuratura H., care nu a dispus începerea urmăririi penale pe caz, dar s-a limitat la examinarea plîngerii în baza art. 274 CPP, cu emiterea unei decizii de neîncepere a urmăririi penale. Ordonanța de refuz în pornirea urmăririi penale a fost contestată la judecătorul de instrucție. Instanța de judecată a declarat nulă ordonanța de refuz în pornirea urmăririi penale, cu obligarea Procuraturii or. H. să lichideze încălcările depistate, cu indicația de a porni urmărirea penală în cauza dată.

Cu referire la articolul 6 din Legea privind drepturile copilului, statul are menirea de a ocroti inviolabilitatea copilului, protejîndu-l de orice formă de exploatare, discriminare, violență fizică și psihică, neadmițînd comportament plin de cruzime, grosolănie, disprețuire, insulte și maltratări etc.

Cu toate că copiii au dreptul la o protecție specială din partea societății împotriva oricărei forme de discriminare, de o presiune împotriva abuzului de autoritate din familie și din alte instituții, maltratarea copiilor persistă.

Recomandarea Nr. R (85) 4 a Comitetului de Miniștri către Statele membre privind violența în cadrul familiei (adoptată de către Comitetul Miniștrilor la 26 martie 1985, în cadrul celei de-a 382a reuniuni a Delegațiilor Miniștrilor), îndeamnă țările membre să-și revadă legislațiile referitoare la puterea de corecție față de copii în vederea limitării, sau chiar interzicerii pedepselor corporale, chiar dacă încălcarea acestei interdicții nu atrage după sine necesitatea unei sancțiuni penale.

Cauzele ce stimulează comiterea crimelor în sînul familiei sînt diverse: condițiile de viață dificile și insuficiente, neîncadrarea în cîmpul muncii a persoanelor apte de muncă, diminuarea nivelului de trai, sărăcia, insuficiența permanentă a banilor, nivelul scăzut al valorilor morale și ale celor familiale, agresivitatea, consumul abuziv de băuturi alcoolice etc.

Instrumentele internaționale și naționale în domeniul protecției copilului protejează copilul împotriva oricărei forme de violență, abuz, rele tratamente sau neglijență.

Conform datelor prezentate de către Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Educației și Tineretului, în anul 2008 s-a înregistrat o agravare a situației operative la compartimentul profilaxia infracțiunilor comise în sfera relațiilor familiale. Trezesc îngrijorare motivele comiterii omorurilor și vătămărilor intenționate grave, în consecința cărora membrii de familie sînt asasinați, maltratați și agresați.

Rezultatele studiilor au demonstrat că violența față de copii este un fenomen destul de răspîndit atît în familie, cît și în școală.

Familia ar trebui să fie mediul de bază pentru un copil, de-a lungul dezvoltării sale, pînă la vîrsta adolescenței.

Este important ca funcțiile familiei să fie bine conștientizate, deoarece majoritatea copiilor exploatați prin cele mai grele forme de muncă, ca și copiii în conflict cu legea, sînt mai des din familii.

Munca copilului în Moldova este cauzată de sărăcie și inechitate.

În ianuarie-octombrie, 2007, Inspekția Muncii a înregistrat 340 cazuri de muncă periculoasă a copilului. Cele mai multe din ele includ: numărul de ore de muncă ce depășește numărul maxim admis de lege, utilizarea echipamentului și instrumentelor periculoase, munca pe timp de noapte etc. În acest context se încalcă Convenția O.I.M. privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor nr. 182 din 17.06.1999.

Conform informației prezentate de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii, statistica pe perioada 12.02.2008-10.02.2009 se prezintă astfel:

Sectorul	<i>Agricol</i>	<i>Lucru în stradă</i>	<i>Trafic</i>	<i>Total</i>
<i>Retrași</i>	64	38	6	108
<i>Preveniți</i>	497	164	104	765
Total	561	202	110	873

Deseori, părinții împovărați de griji, nu înțeleg beneficiile pe termen lung ale investițiilor în educație în raport cu câștigul pe termen scurt, adus de munca copilului. Aceasta se întâmplă din motivul incapacității părinților de a privi dincolo de strategiile de supraviețuire în care sînt prinși, lipsei de încredere în posibilitatea sistemului de educație de a crește șansele copiilor pentru o muncă decentă în viitor, percepțiilor potrivit cărora, munca este benefică pentru dezvoltarea copilului, indiferent de pericolele legate de lucrările efectuate de copii.

În contextul celor menționate, pentru eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor, este necesar să se realizeze un studiu național referitor la numărul copiilor care lucrează, pentru elaborarea și implementarea de strategii și politici de abordare a cauzelor fenomenului întru a preveni și, acolo unde copiii sînt angajați legal, de a asigura neexploatarea lor, munca fiind în conformitate cu standardele internaționale și naționale.

Drepturile cetățenilor Republicii Moldova în stînga Nistrului

De-a lungul anilor regiunea din stînga Nistrului rămîne un spațiu în care zilnic se încalcă drepturile omului. O problemă nesoluționată rămîne a fi imposibilitatea avocaților parlamentari de a interveni eficient întru apărarea drepturilor și libertăților cetățenilor Republicii Moldova, care locuiesc în acest teritoriu.

Problema transnistreană a constituit o preocupare permanentă a societății și a autorităților constituționale, irosindu-se importante resurse pentru „negocieri”, excepții de la aplicarea legislației, compensații sau subvenții pentru necesitățile mecanismului de „menținere a păcii”. Totodată, pierderile și prejudiciile legate de lipsa controlului asupra frontierei de est, precum și asupra potențialului industrial al țării, au influențat decisiv dezvoltarea socio-economică a Moldovei.

În aceste condiții, drepturile omului în regiune au fost ignorate în totalitate, iar eforturile autorităților constituționale și diverselor instituții internaționale, deși au un caracter foarte determinant, nu sînt capabile să prevină și să combată fenomenul.

Limitarea respectării drepturilor omului și a proceselor democratice, bazate pe egalitate, valorile umane și diversitatea culturală, economică și politică în regiune se evidențiază în sistemul educațional. Deși în regiune sînt declarate 3 limbi oficiale: moldoveneasca (cu grafia chirilică), ucraineana și rusa, reprezentanții etniilor majoritare, adică moldovenii și ucrainenii au acces numai la învățămîntul preșcolar, primar și secundar. Învățămîntul mediu de specialitate, cel universitar și postuniversitar este accesibil (cu excepția facultății de filologie și pedagogie) numai în limba rusă. Reprezentanții minorităților etnice, bulgarii și polonezii, de asemenea nu au acces la studii în limba maternă.

O problemă care persistă de mai mulți ani este cea a echivalării notelor. Instituțiile de învățămînt din teritoriu notează cunoștințele elevilor după un sistem de 5 puncte, iar cele aflate sub jurisdicția autorităților Moldovei – după unul de 10 puncte. Astfel, notele absolvenților transnistreni, de orice nivel, care decid să-și continue studiile în instituțiile din țară, sînt „transformate” (maxim 9,5 puncte pentru nota 5). În aceste condiții, copiii sînt discriminați și dezavantajați.

Totodată, trebuie menționată problema ce ține de libertatea circulației, care afectează substanțial și dreptul la educație. Deseori, elevilor din regiune le sînt create obstacole în vederea participării la diverse concursuri, olimpiade și evenimente educaționale organizate în partea dreaptă a Nistrului.

Sistemul social existent în regiune este total izolat și rămîne reticent la orice relație de colaborare cu sistemul național de asistență socială al Republicii Moldova. Existența în Moldova a două sisteme sociale diferite creează enorme probleme locuitorilor din stînga Nistrului, deoarece le este încălcat frecvent dreptul la asistență și protecție socială. În special, sînt afectate persoanele care muncesc și achită contribuțiile sociale pe un mal al Nistrului, însă locuiesc pe celălalt. Aceștia nu beneficiază de condiții egale sau sînt tratați discriminatoriu, în raport cu concetățenii sau colegii lor. Pensionarii din localitățile aflate sub controlul regimului secesionist, fiind cetățeni ai Republicii Moldova, inclusiv invalizii, pot beneficia de asistență socială de stat numai în condițiile în care beneficiază de pensie. Polița de asigurare este eliberată gratuit tuturor pensionarilor din Moldova, cu excepția celor din regiunea transnistreană, deoarece ultimii, în mare parte, nu beneficiază de pensii de la Bugetul asigurărilor sociale de stat. Din cauza lipsei controlului efectiv asupra regiunii, autoritățile constituționale nu pot deservi pensionarii și nici nu le pot distribui pensiile.

Persoanelor care locuiesc în localitățile aflate în nemijlocita apropiere de satele și orașele din stînga Nistrului, li se încălcă frecvent drepturile la libera circulație, libertatea individuală și siguranță. Tinerii sînt înrolați în instituțiile paramilitare transnistrene, în mare parte forțat, și impuși să depună jurămînt unui regim anticonstituțional. Multe din aceste persoane devin victime ale abuzurilor din unitățile paramilitare din regiune, în care domicică fenomene negative cum ar fi: relațiile nestatutare, aplicarea torturii, estorcarea banilor, munca forțată.

Locuitorilor din Coșnița, Doroțcaia, Pohrebea, Pîrîta, Cocieri și Molovata Nouă nu li se permite să-și prelucreze liber terenurile agricole situate la est de traseul Rîbnița-Tiraspol.

Posesorii de automobile cu numere de înmatriculare moldovenești, care domiciliază în localitățile din stînga Nistrului, nu pot circula liber pe teritoriul regiunii. Ei sînt impuși să achite pentru admiterea pe acest teritoriu pe o perioadă de două luni o taxă de 0,18% din prețul automobilului. Totodată, șoferii sînt presați să-și înregistreze automobilele în regiune și să obțină cetățenia „rmn”.

Cetățenilor Republicii Moldova domiciliați în stînga Nistrului în continuare nu-și pot exercita libertatea întrunirilor, exprimării, dreptul la informație și la vot.

Problemele enunțate sînt actuale încă de la începuturile conflictului transnistrean, cu diferite agravări în anumite perioade (perioada alegerilor, cazurile școlilor cu predare în grafia latină) și evoluarea lucrurilor este imprevizibilă pentru că depinde de comportamentul forțelor de securitate neconstituționale și de gradul de implicare a Ministerului reintegrării sau a altor autorități de la Chișinău.

Posibil, situația în regiunea de est a Republicii Moldova se va îmbunătăți datorită implicării și suportului acordat de unele organizații neguvernamentale. Organizarea unor reprezentanțe ale Centrului pentru Drepturile Omului în raioanele din zona conflictului ar putea favoriza efectiv monitorizarea obiectivă și imparțială a situației la capitolul drepturile omului și ar încuraja motivația populației din aceste localități să-și apere interesele legitime.

Hotărârile CtEDO – aprecieri sau soluții pentru Moldova

Responsabilitatea Guvernelor pentru respectarea unor standarde minime de comportament echitabil și corect în exercitarea atribuțiilor lor în privința respectului datorat propriilor cetățeni și oricăror altor cetățeni aflați sub jurisdicția lor este recunoscută la nivel intern și internațional.

Ratificând Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și unele protocoale adiționale, Republica Moldova s-a obligat să asigure respectarea drepturilor și libertăților fundamentale, garantate în acest document oficial. În consecință, statul a acceptat dreptul persoanelor, grupurilor de persoane, organizațiilor neguvernamentale și companiilor private de a introduce cereri împotriva sa și împotriva oricăror autorități și instituții publice aflate sub responsabilitatea sa, conform sistemului de implementare asigurat de organismele de la Strasbourg ale Convenției. Deoarece ele reprezintă o instanță supranațională, aceasta oferă posibilitatea unui recurs atunci când sistemul intern nu îl poate asigura.

În cadrul procedurilor, reclamanții pot obține o gamă limitată, dar deloc neglijabilă, de reparații. Este posibil ca Guvernul să facă oferta de încheiere amiabilă a litigiului: oferind reparații specifice sau o modificare a legislației sau a practicii administrative; plățirea unor despăgubiri și a unor cheltuieli judecătorești justificabile.

În ceea ce privește Curtea, o hotărâre obligatorie poate constitui o declarație publică referitoare la încălcarea datorită Statului, însoțită de o indemnizație bănească pentru justa despăgubire și de plata cheltuielilor judecătorești. Ca urmare a unei astfel de hotărâri, Statul este obligat să se supună deciziilor Curții, care pot conduce, de asemenea, la un rezultat specific, cum ar fi o modificare de legislație sau o altă măsură necesară pentru îndreptarea oricărei erori identificate.

În afară de oferirea unui rezultat favorabil pentru o anumită persoană, o cerere poate fi privită într-un context mai larg. Aceasta reprezintă o metodă de reluare a reformei legislative și de îmbunătățire sau menținere a standardelor libertății civile. Ea contribuie la asigurarea unui sistem de norme, care își aduce aportul la evoluțiile mondiale. Deci, autoritatea hotărârilor Curții, indiferent că este vorba de hotărâri pronunțate pe fond sau de hotărâri de radiere de pe rol a cauzelor ca urmare a soluționării acestora pe cale amiabilă, depășește cu mult importanța lor strict juridică.

Republica Moldova a recunoscut jurisdicția Curții de a examina cererile depuse împotriva ei, începând cu 12 septembrie 1997. De la 1 noiembrie 1998 la Curtea Europeană au parvenit 4166 plângeri în privința Moldovei, dintre care 1519 au fost declarate inadmisibile sau

radiate de pe rol. La sfârșitul anului 2008 Curtea a pronunțat în privința Republicii Moldova 138 de hotărâri de condamnare.

În perioada 01 ianuarie – 31 decembrie 2008 Guvernul Republicii Moldova a fost notificat cu 137 de cereri noi din partea Grefei Curții Europene a Drepturilor Omului, comparativ cu 73 de cereri în anul 2007 și 99 de cereri în anul 2006.

Hotărârile Curții Europene au caracter de precedent. Or, pronunțând hotărârile, Curtea reiese din faptul că instanțele judecătorești naționale se vor ghida de acestea în examinarea pricinilor similare. Totodată, precedente pentru Republica Moldova constituie și hotărârile pronunțate împotriva altor țări.

Curtea a constatat frecvența încălcare a dreptului la un proces echitabil, libertate și siguranță, recurs efectiv, libertatea de exprimare, protecția proprietății, respectul vieții private și de familie. Un număr considerabil de hotărâri se referă la administrarea cu deficiențe a justiției prin admiterea recursului în anulare de către Curtea Supremă de Justiție, prin citarea necorespunzătoare a participanților în proces de către instanțele de judecată, prin încălcarea principiului securității raporturilor juridice, ca urmare a admiterii nemotivate a cererilor de revizuire. Printre aceste deficiențe în administrarea justiției mai pot fi menționate încălcarea dreptului de acces la un tribunal prin prisma impunerii neîntemeiate la achitarea taxei de stat, durata excesivă a procesului judecătoresc și altele.

În pofida faptului că în ultimii ani Republica Moldova a înregistrat progrese în procesul de ajustare a legislației naționale la standardele internaționale, inclusiv în domeniul drepturilor omului și libertăților fundamentale, persistă unii factori obiectivi și subiectivi care generează încălcarea drepturilor cetățenilor și condamnarea statului.

Astfel, nu au fost întreprinse măsurile necesare pentru crearea condițiilor adecvate de detenție, nu au fost luate măsuri suficiente întru executarea la timp a hotărârilor judecătorești irevocabile și definitive de către autoritățile publice de toate nivelurile, este insuficientă activitatea organelor de drept, procuraturii, poliției și a instanțelor de judecată la capitolul respectarea și corespunderea cerințelor Convenției, nu sînt sancționați funcționarii publici activitatea cărora generează încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, persistă cazuri de neaplicare a jurisprudenței și practicii CEDO de către instanțele judecătorești și colaboratorii organelor de drept, ca urmare a lipsei unui sistem eficient de instruire inițială și continuă, inexistenței analizei sistemice a practicii de urmărire penală și a neexaminării cauzelor prin prisma jurisprudenței CEDO. Nu în ultimul rînd, dreptul la regres al statului față de persoanele vinovate nu este asigurat la nivelul corespunzător.

Conform informației oferite de Procuratura Generală, ca urmare a sesizărilor parvenite de la Agentul guvernamental asupra hotărîrilor definitive ale Curții Europene a Drepturilor Omului sau deciziilor de radiere a cererilor de pe rol, ca rezultat al reglementării amiabile a cauzei în care Republica Moldova a fost obligată să achite sume bănești, au fost înaintate spre examinare instanțelor judecătorești acțiuni în regres pe cauzele *Ungureanu contra Moldovei, Bița și alții contra Moldovei, Corsacov contra Moldovei, Guțu contra Moldovei*, suma totală echivalentă în lei, la momentul executării hotărîrilor CEDO, constituind 30997 EURO.

Potrivit afirmațiilor Ministerului Finanțelor, pînă în prezent hotărîrile pronunțate de CtEDO în cauze privind Republica Moldova și intrate în vigoare au fost executate, indiferent de faptul dacă în bugetul de stat au fost sau nu prevăzute mijloace pentru acest scop. Astfel, în anul 2007 a fost achitată suma de 15.683.713,52 lei, iar în anul 2008 – suma de 50.004.787,67 lei.

Starea de fapt conturează o legitate potrivit căreia motivarea autorităților prin lipsa finanțelor pentru anumite fapte ce au condiționat condamnarea pe plan internațional, în final, este una neîntemeiată. Or, după pronunțarea hotărîrii, obligația despăgubirii pretențiilor îi revine Guvernului, fapt care plasează raporturile de nivel național la nivelul responsabilităților statului în aspect internațional și, în final, potrivit exemplului adus, mijloace financiare pentru remedierea situației se găsesc.

Potrivit articolului 46 din Convenție, Înaltele Părți Contractante se angajează să se conformeze deciziilor pronunțate de Curte în litigiile la care ele sînt părți. Hotărîrile Curții, constatînd o violare a Convenției, nu au valoare de titlu executoriu pe teritoriul statului condamnat: executarea acestor hotărîri depinde de respectivul stat, care trebuie să ia măsuri de natură să pună capăt violării constante și să îndepărteze consecințele acesteia, dar care are, în principiu, libera alegere a mijloacelor la care va recurge pentru a atinge acest rezultat. Însă statul trebuie să adopte măsuri de importanță generală în cazul în care violarea constantă își găsește originea direct în norma de drept intern.

În cazul măsurilor individuale, obligația de a repune lucrurile în situația lor anterioară violării implică adoptarea unor măsuri adecvate de diverse naturi – modificarea, anularea, revocarea actului juridic care a generat violarea, reparația pecuniară. Există circumstanțe, în special în cazul violării articolelor 5, 6 sau 7 în materie penală, în care reexaminarea unei cauze sau redeschiderea unei proceduri judiciare se dovedesc a fi mijloace dintre cele mai eficiente, dacă nu chiar unice, pentru a atinge acest obiectiv. Deși Convenția nu obligă statele să repună în discuție autoritatea de lucru judecat a unei decizii judecătorești interne pe care Curtea europeană a declarat-o incompatibilă cu Convenția, există state care, urmînd recomandările Comitetului de miniștri al Consiliului Europei în acest sens (Rec. (2000)2, 19 ianuarie 2000),

au introdus în legislația lor internă proceduri de reformare a unor asemenea decizii, instaurînd procedura de revizuire la nivel național a deciziilor penale și civile definitive pentru a facilita conformitatea cu deciziile Curții de la Strasbourg.

În cazul măsurilor de ordin general, este de competența statului, mai ales atunci cînd violarea constatată rezultă din existența unei norme legislative, să decidă abrogarea sau modificarea legislației sale, în vederea armonizării acesteia cu Convenția. În acest context, statul nu trebuie să amîne prea mult această adaptare legislativă, în caz contrar riscă să se expună unei noi condamnări. Eforturile Moldovei pe parcursul anului 2008 s-au direcționat spre rezolvarea problemelor prin abordări de concept: implementarea procedurilor simplificate în procesul penal pentru reducerea riscurilor de nerespectare a termenelor rezonabile, umanizarea și raționalizarea pedepselor penale - în vederea degajării situației de suprapopulare în penitenciare. Conformîndu-se recomandării enunțate, Republica Moldova a instituit procedura de revizuire a unei decizii civile în cazul în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale, precum și faptul că persoana interesată poate obține, potrivit legii naționale, o despăgubire, cel puțin parțială, prin anularea hotărîrii pronunțate de o judecată din țară (art. 449 lit. h) din Codul de procedură civilă) și procedura de o nouă judecare pe cauze penale, cînd instanța de judecată internațională, prin hotărîrea sa, a constatat o încălcare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, care poate fi reparată la o nouă judecare (art. 453 lit. d) din Codul de procedură penală).

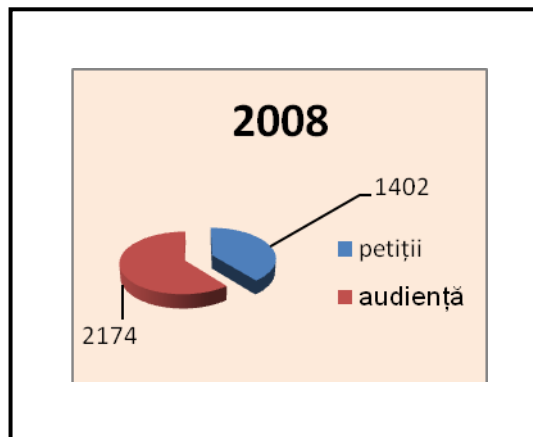
CAPUTOLUL III

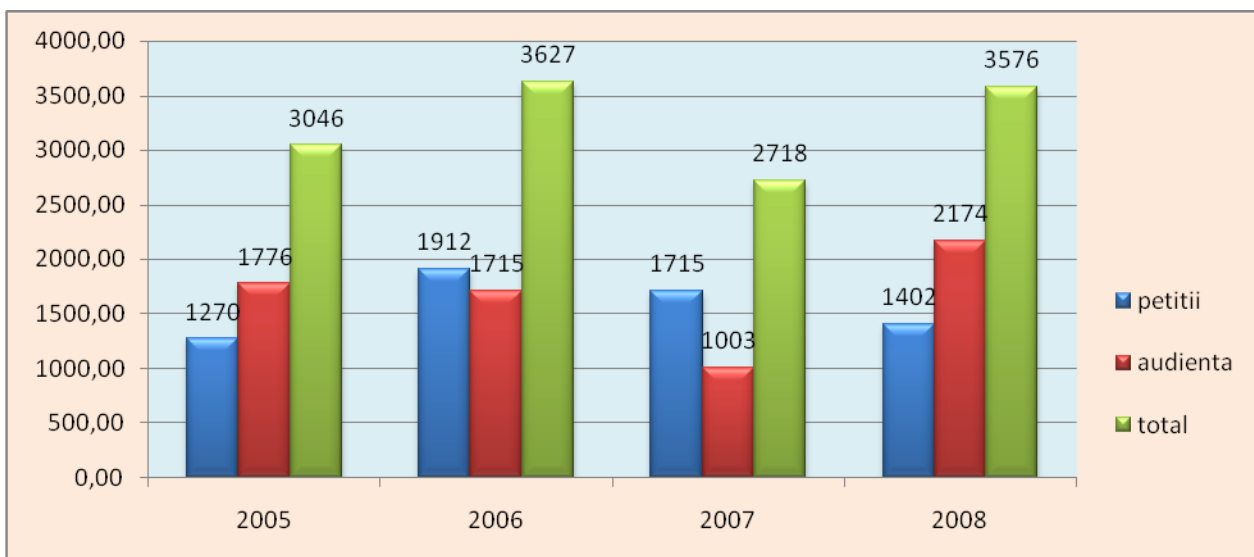
§1. Activitatea Centrului pentru Drepturile Omului în anul 2008

Avocații parlamentari, conform articolului 15 din Legea cu privire la avocații parlamentari nr.1349 din 17.10.1997, examinează cererile privind deciziile sau acțiunile (inacțiunile) autorităților publice centrale și locale, instituțiilor, organizațiilor și întreprinderilor, indiferent de tipul de proprietate, asociațiilor obștești și persoanelor cu funcții de răspundere de toate nivelurile care, conform opiniei petiționarului, au încălcat drepturile și libertățile lui constituționale.

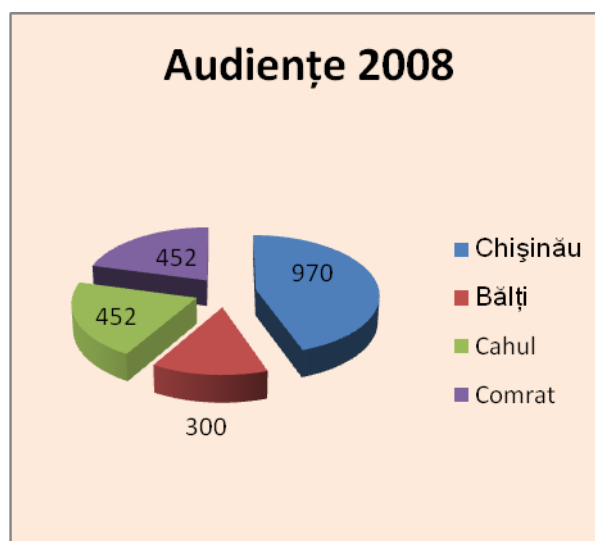
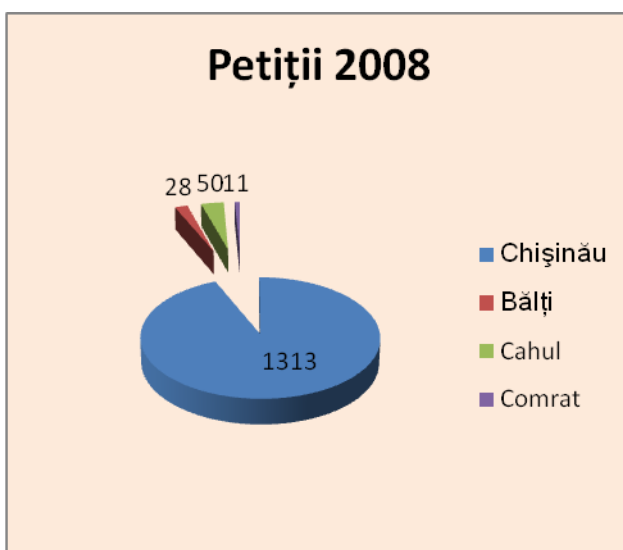
Astfel, cetățenilor care pretind că le-au fost lezate drepturile și libertățile garantate de Constituție, li se oferă posibilitatea de a sesiza Centrul pentru Drepturile Omului atât în formă scrisă, cât și în formă verbală, în cadrul audiențelor desfășurate zilnic. Pe parcursul anului 2008 la Instituția avocaților parlamentari s-au adresat după ajutor 3792 de persoane. Din această cifră, care însumează totalitatea apelurilor înregistrate la sediul central și la reprezentanțele din teritoriu (Bălți, Cahul și Comrat), 1402 au fost înaintate în scris (petiții), fiind semnate de 1618 semnatori. În audiență au fost primite 2174 de persoane, cărora le-a fost acordată consultație, indicându-se, după caz, posibilele căi de acțiune pentru a fi repuși în drepturi.

Comparativ cu anii precedenți, numărul total al adresărilor este relativ stabil, urmărindu-se chiar o creștere a acestora în raport cu anul 2007, ceea ce denotă faptul că în Republica Moldova mai continuă încălcarea drepturilor și libertăților constituționale ale omului. Însă urmează și o altă concluzie, și anume: sporirea interesului cetățenilor față de domeniile care le afectează nemijlocit viața cotidiană.

Avînd drept scop crearea unor condiții echitabile în vederea accesului la serviciile Ombudsmanului pentru toți locuitorii Republicii Moldova, în cadrul Centrului funcționează 3 reprezentanțe cu sediul la Bălți, Cahul și Comrat. Analiza datelor statistice pe reprezentanțe contribuie la identificarea problemelor specifice unei regiuni, care pot să difere semnificativ de tabloul general pe țară.

Din adresările cetățenilor la Centrul pentru Drepturile Omului poate fi observat care domenii sînt cele mai sensibile pentru apelanți. De menționat că pe parcursul întregii activități a avocaților parlamentari, tematicile referitoare la așa drepturi constituționale, cum ar fi dreptul la proprietate privată, accesul liber la justiție, dreptul la muncă și protecția muncii, dreptul la asistență și protecție socială rămîn a fi în continuare domeniile cele mai sensibile pentru toate categoriile de apelanți. Din totalul de 1402 de petiții, parvenite pe parcursul anului 2008 la instituție, în jur de 50% abordează tematicile menționate.

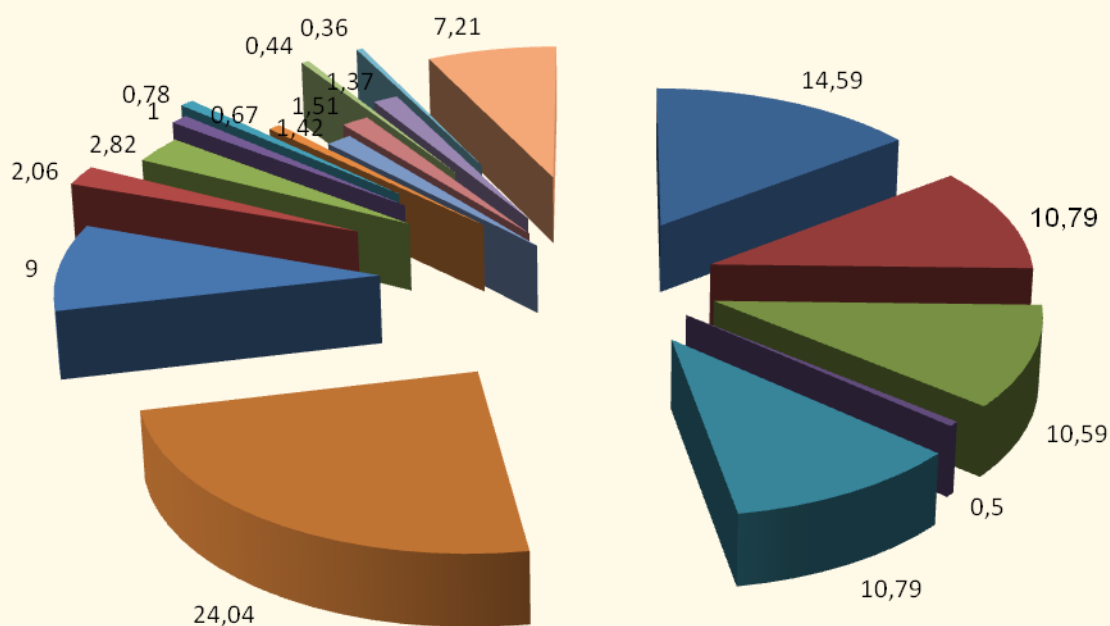
Tematică	Petiții Oficiul central CHIȘINĂU	Petiții filiala COMRAT	Petiții filiala CAHUL	Petiții filiala BĂLȚI	TOTAL petiții CpDOM	%	Audiențe Oficiul central CHIȘINĂU	Audiențe filiala COMRAT	Audiențe filiala CAHUL	Audiențe filiala BĂLȚI	TOTAL audiențe CpDOM	%	Total adresări Parvenite în 2008	%
Proprietate privată	69	0	5	4	78	5,56	150	135	87	72	444	20,42	522	14,59
Dreptul la muncă	51	1	19	2	73	5,2	70	98	99	46	313	14,39	386	10,79
Dreptul la asistență și protecție socială	122	1	4	0	127	9,05	127	35	61	29	252	11,59	379	10,59
Dreptul la mediu înconjurător sănătos	4	1	0	0	5	0,35	0	8	5	0	13	0,59	18	0,50
Accesul liber la informație	127	1	1	2	131	9,34	205	30	19	1	255	11,72	386	10,79
Accesul liber la justiție	379	3	5	14	401	28,60	248	80	81	50	459	21,11	860	24,04
Securitatea și demnitatea personală	259	1	4	0	264	18,83	39	7	9	3	58	2,66	322	9,0
Dreptul la ocrotirea sănătății	42	0	2	0	44	3,18	15	0	3	12	30	1,37	74	2,06
Viața familială	26	0	1	0	27	1,92	21	28	23	2	74	3,4	101	2,82
Libera circulație	10	0	0	0	10	0,71	13	9	4	0	26	1,19	36	1,00
Dreptul la cetățenie	5	0	1	0	6	0,42	7	13	2	0	22	1,0	28	0,78
Dreptul la administrare	2	0	3	0	5	0,35	8	0	11	0	19	0,87	24	0,67
Dreptul la petiționare	21	0	2	0	23	1,64	19	0	4	5	28	1,28	51	1,42
Libertățile personale	11	0	0	1	12	1,39	3	7	4	27	41	1,88	54	1,51
Dreptul la instruire	1	1	0	0	2	0,42	5	2	7	0	14	0,64	16	0,44
Dreptul la	8	2	0	2	12	0,85	13	0	2	22	37	1,70	49	1,37

apărare														
Viata intimă și privată	4	0	0	0	4	0,28	6	0	3	0	9	0,41	13	0,36
Altele	172	0	3	3	178	12,69	21	0	28	31	80	3,67	258	7,21
Total	1313	11	50	28	1402	100	970	452	452	300	2174	100	3576	100

Astfel, cel mai frecvent au fost invocate încălcarea dreptului de acces liber la justiție (24,04%), dreptul la asistență și protecție socială (10,59%), dreptul la muncă și protecția muncii (10,79%), accesul liber la informație (10,79%) și dreptul la proprietate privată (14,59%). Cifrele confirmă că în societate până în prezent nu s-a instituit o atmosferă tolerantă și respectuoasă față de drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Principiul coexistenței bazate pe respectul reciproc deocamdată nu constituie o componentă a culturii juridice în țara noastră. În acest context ne putem referi atât la relațiile între persoanele fizice și juridice, cât și la raporturile acestora cu autoritățile publice. Nivelul de asigurare a drepturilor economice și sociale ale cetățenilor lasă de dorit, în pofida măsurilor luate de către stat, fapt care condiționează numărul sporit de adresări pe respectivele tematici, ele referindu-se atât la aspectul economico-social, cât și la aspectul juridic

Solicitarea redusă a audiențelor sau numărul mai mic de petiții pe anumite tematici, nu atestă neapărat nivelul ridicat de asigurare a respectării drepturilor omului în aceste domenii, dar, posibil, alte cauze, cum ar fi: imposibilitatea sesizării Centrului din diverse motive subiective sau tolerarea de către cetățeni a violării drepturilor lor, în cazurile în care acestora le sînt aduse atingeri minore, fie soluționarea diferendelor apărute pe cale judiciară.

adresări 2008

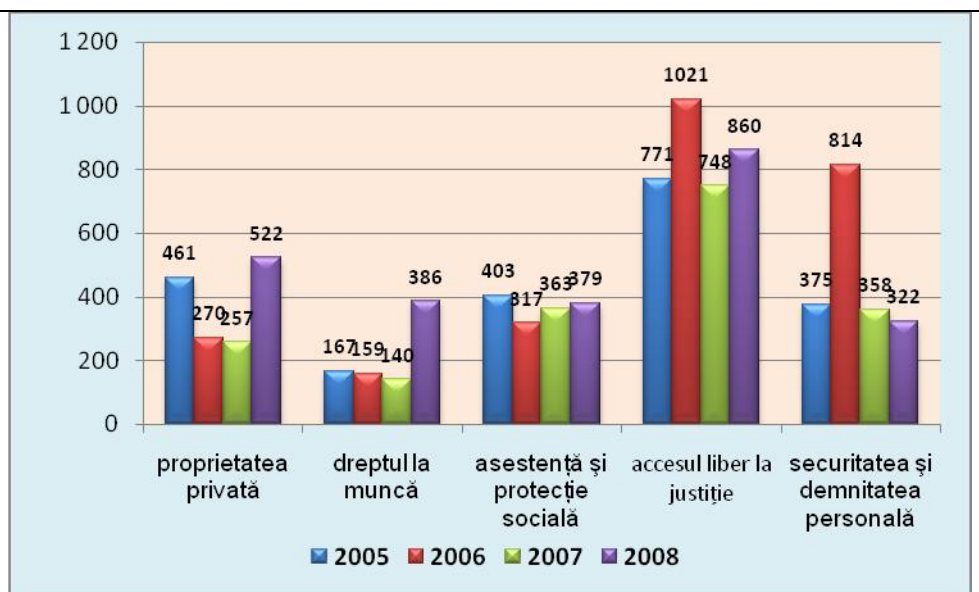

■ proprietate privată	■ dreptul la muncă
■ dreptul la asistență și protecție socială	■ dreptul la mediu înconjurător sănătos
■ accesul liber la informație	■ accesul liber la justiție
■ securitatea și demnitatea persoanei	■ dr. la ocrotirea sănătății
■ viața familială	■ libera circulație
■ dr. la cetățenie	■ dr. la administrare
■ dr. la petiționare	■ libertăți personale
■ dreptul la instruire	■ dr. la apărare
■ viața intimă și privată	■ altele

La rubrica „*altele*” sînt incluse drepturile și libertățile constituționale, ce nu-și găsesc reflectare în sistemul automatizat de evidență a adresărilor la Centrul pentru Drepturile Omului, ca: libertatea conștiinței, libertatea opiniei și exprimării, libertatea creației, dreptul de vot și dreptul de a fi ales, libertatea întrunirilor etc., dar și unele alte drepturi, ce nu sînt stipulate expres în Legea supremă, ca, spre exemplu, drepturile consumatorului. Dat fiind faptul că schimbările ce au avut loc în societate constituie, în mod inevitabil, un impact și asupra raporturilor juridice, între cetățeni, precum și între cetățeni și autorități, monitorizarea unor situații noi create va servi drept subiect pentru viitorul raport anual privind respectarea drepturilor omului în Moldova.

Cît privește drepturile invocate cel mai frecvent și care se află sub supravegherea avocatului parlamentar, pe parcursul ultimilor ani ai activității Centrului pentru Drepturile Omului, acestea dețin în mod constant o pondere semnificativă din totalul adresărilor.

O provocare pentru un stat ce tinde spre a fi unul cu adevărat democratic este asigurarea liberului acces al cetățenilor la justiție, prin garantarea independenței și impar-

țialității instanțelor judecătorești, asigurarea executării hotărîrilor judecătorești și combaterea fenomenului de tergiversare și birocratism în sistemul judiciar.

De asemenea, este necesar de a atrage atenția asupra unor măsuri complexe ce ar garanta securitatea și demnitatea persoanei în Moldova, deoarece în mare parte din adresări reclamat este statul. Cele mai frecvente încălcări, invocate de apelanți la această rubrică, sînt perchezițiile ilegale, aplicarea torturii sau tratamentelor degradante, condițiile precare de detenție în instituțiile penitenciare și care, contrar eforturilor depuse, continuă să mai existe.

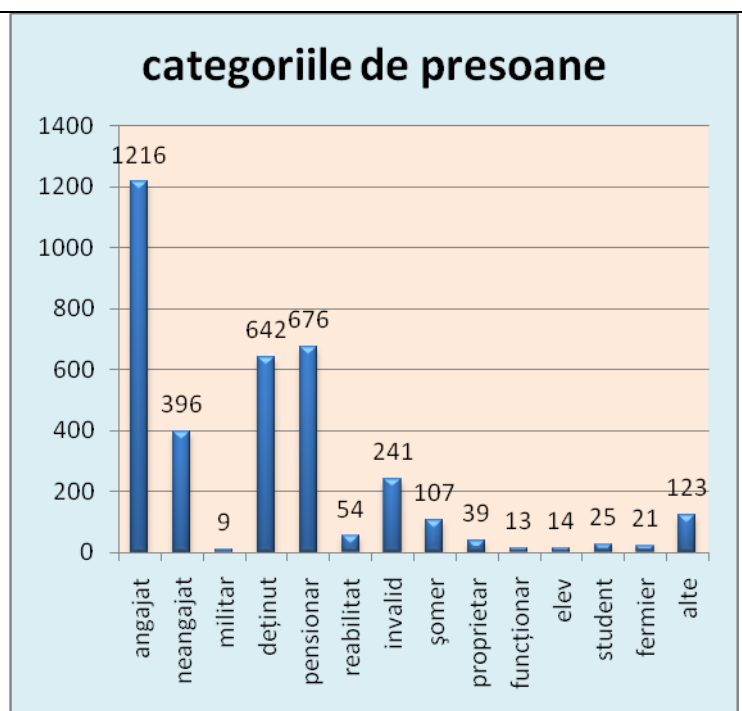
Tematică	2005		2006		2007		2008	
	Petiții	Audiențe	Petiții	Audiențe	Petiții	Audiențe	Petiții	Audiențe
	2005	2005	2006	2006	2007	2007	2008	2008
Proprietate privată	92	369	137	233	129	128	78	444
Dreptul la muncă	35	132	58	101	51	89	73	313
Dreptul la asistență și protecție socială	146	275	149	218	239	124	127	252
Dreptul la mediu înconjurător sănătos	5	3	19	13	8	5	5	13
Accesul liber la informație	178	352	254	269	241	207	131	255

Accesul liber la justiție	432	339	585	436	475	273	401	459
Securitatea și demnitatea personală	264	111	481	333	321	37	264	58
Dreptul la ocrotirea sănătății	25	17	49	15	70	38	44	30
Viața familială	24	41	13	17	13	40	27	74
Libera circulație	16	52	25	27	18	17	10	26
Dreptul la cetățenie	9	12	4	5	7	8	6	22
Dreptul la administrare	1	5	1	1	0	0	5	19
Dreptul la petiționare	6	15	4	2	6	6	23	28
Libertățile personale	4	3	12	2	14	4	12	41
Dreptul la instruire	2	7	8	0	8	6	2	14
Dreptul la apărare	18	12	16	19	13	6	12	37
Viata intimă și privată	11	22	12	24	4	4	4	9
Altele	0	0	86	0	89	11	178	80
Total petiții	1270	1766	1913	1715	1714	1003	1402	2174

Pe parcursul anului 2008 la Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova s-au adresat diverse categorii de persoane clasificate în funcție de ocupație. Cel mai des Centrul a fost sesizat de persoanele ce sînt angajate în câmpul muncii (34%), urmînd pensionarii (19%), persoanele deținute în instituțiile penitenciare, indiferent dacă au fost condamnate sau se află sub urmărire penală (18%), persoanele cu dizabilități (7%), persoanele neangajate în câmpul muncii (11%), și șomerii cu 3% din numărul total al adresărilor.

Cele mai active categorii de persoane rămîn acei cetățeni care muncesc.

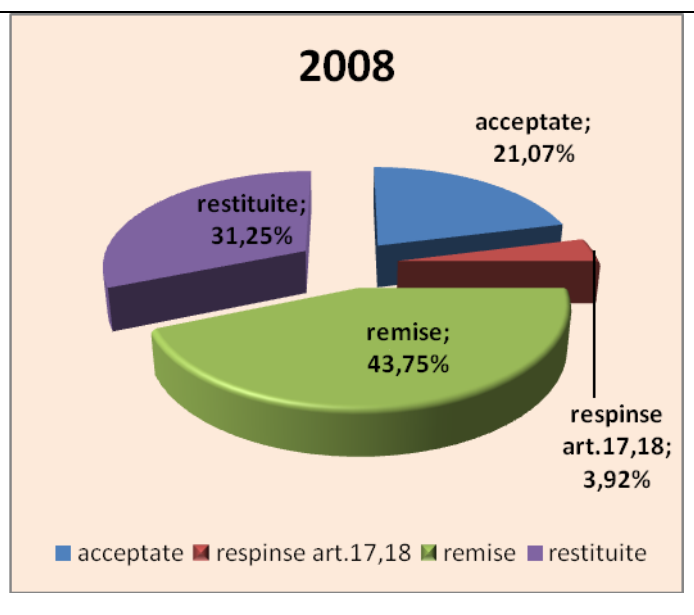
Ca și în anii precedenți, o mare par-

te din adresări parvenite la instituție, fie sub formă de petiție, fie invocate în cadrul audiențelor desfășurate de oficiul central Chișinău și reprezentanțele din teritoriu (Cahul, Bălți Comrat), nu

țin nemijlocit de competența avocaților parlamentari, în sensul Legii cu privire la avocații parlamentari.

În asemenea cazuri petițiile sînt remise, în temeiul articolului 20 alin.(1) lit.b) din Legea 1349, organelor competente pentru a fi examinate în conformitate cu Legea cu privire la petiționare. În cazurile în care cele invocate prezintă un interes pentru avocații parlamentari, sau constituie o problemă/situație sistemică, instituțiile, cărora le-au fost remise petițiile, prezintă informații

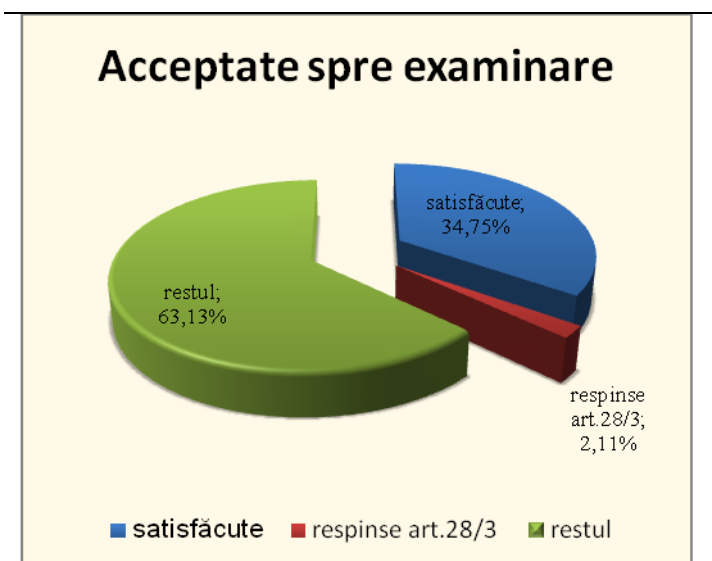
asupra mersului examinării petiției remise și măsurile întreprinse în vederea repunerii petiționarului în drepturi și/sau excluderii unor atare situații pe viitor.

În jur de 30% din numărul total de petiții au fost restituite, prin refuz motivat, în același timp indicându-se petiționarului căile de repunere în drepturi.

Conform prevederilor Legii cu privire la avocații parlamentari și anume art.17 și 18, care stipulează condițiile de admisibilitate a cererii adresate Ombudsmanului, petițiile anonime (art.18) și cele depuse după expirarea unui an din ziua încălcării presupuse a drepturilor și libertăților constituționale sau din ziua în care petiționarul a aflat despre presupusa încălcare sînt respinse. De remarcat că respingerea cererilor pe motivul invocat este un procedeu utilizat foarte rar (3,92%) și doar atunci cînd aceste necorespunderi cu prevederile legislației nu permit investigarea cazului.

Indiferent de soarta petiției (acceptarea, restituirea, remiterea) avocații parlamentari iau cunoștință de cele invocate și, identificând problema, acționează astfel încît pe viitor să fie excluse atare situații.

Din totalul petițiilor , 236 au fost luate în procedură și investigate, din care și-au găsit soluționarea pozitivă 82 de cazuri, iar în 5 cazuri s-a constatat

că faptele expuse în cereri nu s-au adeverit și nu au fost încălcate drepturile și libertățile constituționale ale petiționarului. Atunci când cele invocate nu se adeveresc, avocatul parlamentar ia o decizie argumentată privind respingerea cererii în temeiul art.28 alin.(3) din Legea cu privire la avocații parlamentari. În procesul de examinare și investigare a petițiilor, avocații parlamentari au utilizat toate împuternicirile acordate de lege. Au fost făcute interpelări, expediate avize și sesizări, recomandări, propuneri privind repunerea cetățenilor în drepturile și respectarea intereselor lor legitime, de modificare și completare a actelor normative.

Pe parcursul anului 2008 a fost de 2 ori sesizată Curtea Constituțională, de 4 ori au fost sesizate persoanele cu funcție de răspundere asupra cazurilor de neglijență în lucru, de încălcare a eticii de serviciu, de tărăgănare și birocrațism, conform împuternicirilor prevăzute de art.28 alin.(1) din Legea cu privire la avocații parlamentari.

Acte de reacționare	CpDOM
Sesizări	8
Sesizarea Curtii Constitutionale	2
Avize	13
Propuneri Parlament	4
Propuneri Guvern	6
TOTAL	33

De asemenea, au fost făcute 10 propuneri de perfecționare a legislației, în vederea aducerii în corespundere acesteia cu standardele recunoscute în domeniul drepturilor omului.

Promovarea și protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului este prerogativa statului, societății civile, în special a instituțiilor și organizațiilor preocupate de domeniul drepturilor omului. O bună cunoaștere a acestor drepturi și libertăți permite realizarea lor optimă. Din acest considerent, este important ca cetățenii să fie informați și familiarizați în materie de drepturi ale omului și să se creeze condițiile necesare pentru cunoașterea și exercitarea lor.

Informarea și educarea juridică a populației privind drepturile și libertățile constituționale ale cetățenilor prevăzute de legislația națională ce ține de domeniu și actele juridice internaționale la care Republica Moldova este parte, constituie unul din obiectivele Centrului pentru Drepturile Omului, întru realizarea căruia o importanță deosebită are conștientizarea drepturilor și libertăților fundamentale în corespundere cu prevederile constituționale și oferirea posibilităților de cunoaștere a acestora, cât și a mijloacelor de exercitare în vederea protecției acestora.

Astfel, în perioada de referință, Instituția avocaților parlamentari a pus accent pe următoarele acțiuni: activitatea de informare și educare a comunității în domeniul drepturilor omului; activitatea de elaborare și editare; colaborarea cu diferiți parteneri sociali din republică și de peste hotare ș.a.

În acest sens, pot fi menționate următoarele.

Proiectul „Serviciul informațional Linia fierbinte pe problemele ce țin de drepturile omului” a fost lansat în iulie 2004 și implementat până la data de 1 iulie 2008 în cadrul Proiectului PNUD Moldova „Susținere în implementarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului în Republica Moldova”, în vederea informării operative a populației privind standardele și mecanismele naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului; acordării asistenței juridice persoanelor, întru contribuirea repunerii în dreptul pretins lezat și oferirea informației actualizate privind instituțiile abilitate în soluționarea problemelor ce vizează drepturile omului.

Relevanța proiectului s-a manifestat prin facilitarea și sporirea accesului populației la servicii de informare și consultanță juridică gratuită în problematica drepturilor omului. Importanța și necesitatea acestui serviciu este relevantă nu numai datorită numărului apelurilor telefonice recepționate, care a constituit 5197 (iunie–decembrie 2004 – 408 apeluri; 2005-1410; 2006 – 1652; 2007 – 1256, februarie-iunie 2008 – 471), dar și datorită categoriilor de apelanți, în special din localitățile rurale și conținutului problemelor invocate. În acest context, este oportună dezvoltarea de viitor a serviciului vizat în cadrul instituției.

Proiectul „Avocatul parlamentar” constă în editarea buletinului trimestrial „Avocatul parlamentar”, realizat în perioada 2005–2008, cu suportul Misiunii OSCE în Moldova. Publicația a devenit carte de vizită a instituției și a constituit drept sursă de informare a populației în domeniul drepturilor omului, prezentînd publicului larg mai multe aspecte ce țin de informare, promovare și protecția drepturilor omului, în special, reflectarea situației curente în domeniu, a celor mai relevante activități ale Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova în vederea contribuției la asigurarea garantării respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și repunerii lor în drepturi.

Proiectul „Asigurarea realizării libertății întrunirilor în Republica Moldova” a fost realizat în perioada septembrie-noiembrie 2008, scopul căruia a constat în promovarea unor practici pozitive privind asigurarea realizării libertății la întrunire în conformitate cu standardele internaționale la care Republica Moldova este parte.

De menționat că abordarea conceptual nouă a Legii privind întrunirile, nr.26 din 22.02.2008, și problemele sesizate la capitolul dat au determinat organizarea a 6 traininguri de dezvoltare a capacităților actorilor implicați în asigurarea exercitării dreptului la libera întrunire

a cetățenilor, la care au participat reprezentanții administrației publice locale, poliției și societății civile din 33 raioane ale republicii. Proiectul dat a fost implementat în parteneriat cu organizația neguvernamentală „Promo-Lex” și Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului, cu susținerea OSCE/ODIHR și Fundației Soros-Moldova.

Actualitatea și necesitatea unor astfel de activități a fost estimată pozitiv, dezbaterile din cadrul acestora constituind o oportunitate în găsirea unor eventuale căi de soluționare sau de prevenire a situațiilor de conflict, generate în procesul de exercitare a libertății la întrunire. De asemenea, este de apreciat atitudinea pozitivă și interesul manifestat de majoritatea factorilor de decizie în asigurarea realizării libertății la întrunire pașnică a cetățenilor, iar sugestiile și propunerile participanților la aceste traininguri vor constitui repere în activitatea ulterioară a instituției la capitolul informarea comunității în domeniul drepturilor omului.

Constituind, astfel, un instrument eficient de facilitare a accesului comunității la informare și asistență juridică în domeniul drepturilor și libertăților omului, inițierea discuțiilor de pe poziții egale a societății civile cu autoritățile publice reprezintă o oportunitate de soluționare a diverselor probleme. Doar prin eforturi comune ale actorilor implicați se va reuși realizarea efectivă a libertății de întrunire pașnică, ca modalitate de exprimare a opiniilor.

A devenit tradițională organizarea *Decadei Drepturilor Omului*, desfășurată anual în perioada 1-10 decembrie și consacrată Zilei Internaționale a Drepturilor Omului. În contextul marcării celei de-a 60-a aniversări de la proclamarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, Instituția avocaților parlamentari a organizat în perioada 1-15 decembrie, un șir de acțiuni privind mediatizarea drepturilor omului în mijloacele de informare în masă. La 1 decembrie 2008, în colaborare cu Uniunea Organizațiilor Invalizilor din Republica Moldova, a fost organizată masa rotundă consacrată Zilei internaționale a invalizilor. În aceeași perioadă și-a desfășurat lucrările Conferința cu genericul „Declarația Universală a Drepturilor Omului – edificiu juridic al protecției umane”; au avut loc întrevederi ale avocaților parlamentari cu reprezentanții instituțiilor și organizațiilor internaționale și regionale preocupate de domeniul drepturilor omului, care au vizitat Republica Moldova, de asemenea, participări la diverse evenimente organizate de partenerii sociali ai CpDOM în contextul marcării Zilei Internaționale a Drepturilor Omului.

Mediatizarea decadei drepturilor omului în mijloacele de informare în masă cu genericul „Drepturile și libertățile omului – valori supreme”, a fost organizată prin participarea avocaților parlamentari la emisiuni radiofonice și TV privind respectarea și protecția drepturilor omului în Republica Moldova: Radio - emisiunea pentru copii „Ora copiilor” și Studioul deschis, „Antena C”; TV - EU TV „Epicentru”, TRM „Buna dimineața”.

La solicitarea unor instituții de învățământ, colaboratorii Instituției avocaților parlamentari au prezentat prelegeri privind drepturile omului în instituțiile de învățământ superior, școli, licee, instituții; printre care: Universitatea Pedagogică „I. Creangă”, Universitatea Slavonă, Școala profesională nr. 1, Liceele: „M. Eminescu”, „B.P.Hajdeu”, „G.Asachi”, „N. Iorga”, „M. Cogălniceanu”, „D. Cantemir”, „A.Pușkin”, „O.Ghibu”, casele de copii tip familial din satele Hîjdieni și Jeloboc, Orhei; casă de copii cu deficiențe mentale din Orhei, Agenția Transporturi; gările și stațiile auto etc.

În contextul sărbătoririi Zilei Internaționale a Copilului, la 30 mai 2008, avocații parlamentari și colaboratorii instituției au vizitat Centrul de Protecție Socială a copiilor orfani din familii defavorizate și bătrînilor singuri „Prometeu” din or. Strășeni, unde își găsesc adăpostul circa 50 copii cu vîrstă de 3-17 ani. Cu ocazia acestei sărbători, s-a desfășurat concursul desenelor cu genericul „Drepturile tale”, anunțat anterior, proba de desen pe asfalt la care au participat copii cu vîrsta de 3-10 ani și pentru cei de vîrstă 10-17 ani - proba de desen în formă liberă: acuarelă, grafică, pastel.

Un element important în procesul de promovare și informare a populației în domeniul drepturilor omului îl constituie activitatea de elaborare și editare a materialelor informative din domeniu.

În perioada 2008 au fost editate materiale informative în baza surselor financiare alocate din bugetul de stat, și anume:

- *Raportul Anual privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2007*, care face o privire sumară a supradomeniilor în care se atestă mai frecvent încălcări ale drepturilor și libertăților fundamentale în baza investigațiilor inițiate de avocații parlamentari, audienței și petițiilor examinate ale cetățenilor și este prezentat la începutul fiecărui an Parlamentului RM privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în decursul anului precedent.
- *Broșura „Centrul pentru Drepturile Omului – mecanism nejudiciar important de apărare a drepturilor omului în Republica Moldova”*, prezintă unele aspecte cu privire la cadrul legal de organizare și funcționare a instituției, geneza acesteia, aspecte din activitatea de un deceniu.
- *Pliantul „Drepturile copilului”* reflectă informația succintă privind cadrul legal de protecție a drepturilor copilului și statutul juridic al copilului ca subiect independent.

- *Pliantul „Libertatea cultelor religioase”* prezintă aspectele juridice privind standardele naționale și internaționale referitoare la cultele religioase și părțile lor componente, de asemenea, raporturile dintre stat și culte.

De menționat că toate publicațiile CpDOM au fost distribuite gratuit populației, instituțiilor de stat, organizațiilor neguvernamentale, precum și tuturor celor interesați de problematica drepturilor omului.

Consolidarea, eficientizarea activității Instituției Ombudsmanului în Republica Moldova și sporirea rolului avocaților parlamentari în vederea respectării și promovării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului a fost subiectul de discuție în cadrul conferinței cu genericul „Recomandări pentru reformarea Instituției Ombudsmanului în Republica Moldova” din data de 24 noiembrie 2008, organizată de către Centrul Internațional pentru Tranziții Democratice din Budapesta, Republica Ungară, la care au participat avocații parlamentari, colaboratorii Centrului pentru Drepturile Omului și reprezentanților acestuia, lucrările conferinței fiind deschise de către Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Ungare în Moldova, dl. Györge VARGA.

În cadrul conferinței, a fost discutat cadrul legal de activitate a Centrului pentru Drepturile Omului, fiind evidențiate carențele existente. Experții Centrului Internațional pentru Tranziții Democratice au formulat și au prezentat o serie de recomandări orientate spre consolidarea și eficientizarea activității Instituției Ombudsmanului în Republica Moldova, sporirea rolului avocaților parlamentari în vederea respectării și promovării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, care vizează operarea unor completări și modificări în Constituție, Legea cu privire la avocații parlamentari nr.1349 din 17.10.1997, precum și în Hotărârea Parlamentului de aprobare a Regulamentului Centrului pentru Drepturile Omului, a structurii, statului de funcții și a modului de finanțare a acestuia nr.57 din 20.03.2008. În special, recomandările se referă la denumirea instituției, optimizarea structurii Centrului pentru Drepturile Omului, modul de numire și eliberare în/din funcție a avocaților parlamentari, precum și la modul și procedura de finanțare a Centrului.

În contextul relațiilor internaționale pot fi caracterizate ca acțiuni eficiente și importante întreprinderile avocaților parlamentari cu reprezentanții instituțiilor și organizațiilor internaționale și regionale preocupate de domeniul drepturilor omului, care au vizitat Republica Moldova, organizațiilor internaționale acreditate în Republica Moldova, ONG-urilor – parteneri ai Centrului pentru Drepturile Omului, de asemenea, schimbul de practici cu instituțiile similare ale altor state, întrunirile organizate de diverse organisme internaționale: Institutul Internațional

al Ombudsmanului (IOI), Consiliul Europei, Misiunea OSCE în Moldova, PNUD Moldova, precum și cu reprezentanții unor organizații internaționale preocupate de domeniu.

Dialogul deschis și angajat constituie lăitmotivul parteneriatului social în vederea promovării, respectării și protecției drepturilor omului.

Începând cu luna noiembrie (intrarea în funcție a componenței actuale a avocaților parlamentari), au fost desfășurate întreveneri ale avocaților parlamentari cu reprezentanții instituțiilor și organizațiilor internaționale și regionale preocupate de domeniul drepturilor omului acreditați în republică sau care au vizitat Republica Moldova, printre care menționăm:

- *vizita de lucru a reprezentantului UNICEF în Republica Moldova dna Alexandra Yuster*, în cadrul căreia, Avocații parlamentari și reprezentantul UNICEF au făcut un schimb de opinii ce țin de problematica drepturilor copilului în societate și soluționarea lor, în contextul cărora avocații parlamentari au manifestat inițiativă în vederea realizării obiectivelor și priorităților de bază ale instituției la capitolul dat, au pus accent pe importanța parteneriatului social și necesitatea cooperării reciproce în interesele superioare ale copilului, împărtășind convingerea că un dialog deschis și angajat între Instituția avocaților parlamentari și Reprezentanța UNICEF va consolida și dezvoltă acțiunile ce vizează procesul de promovare, respectare și protecție a drepturilor copilului.

- *vizita de lucru a reprezentantului Misiunii OSCE în Moldova dna Dace Lukumiete, Consilier superior, Programul drepturile omului și democratizarea*, în cadrul căreia au fost puse în discuție unele aspecte ce vizează consolidarea implementării *Mecanismului Național de Prevenire a Torturii*, asigurarea respectării drepturilor copilului în contextul instituirii funcției de *Avocat parlamentar pentru protecția drepturilor copilului*, de asemenea, a unor aspecte ce țin de domeniul protecției sociale.

- *întrevederea cu delegația Comisiei parlamentare pentru petiții din Camera deputaților a Parlamentului Republicii Cehia, condusă de doamna Zuzka Bebarova-Ruibrova*, membrii delegației fiind interesați de situația actuală din domeniul respectării drepturilor omului în Republica Moldova și activitatea instituției naționale a Ombudsmanului. Informând asistența asupra aspectelor pozitive din domeniu, problemelor și dificultăților cu care se confruntă instituția și structurile statale privind aplicarea standardelor naționale, avocații parlamentari s-au axat pe ipoteza că Ombudsmanul, în activitatea sa, poate face mult pentru protecția drepturilor omului, în acest sens, importante fiind susținerea și sprijinul din partea societății civile și autorităților publice, mass-media, consolidarea dialogului cu acestea.

- *întrevederea cu experții Organizației creștine a persoanelor LGBT din Norvegia (8 decembrie)*, la care președintele organizației - dl Gard Realf Sandaker-Nielsen, s-a referit la experiența Norvegiei și a celor mai bune practici utilizate pentru combaterea discriminării

persoanelor LGBT, la care a contribuit atât biserica, cât și societatea civilă, în speranța unei schimbări de mentalitate și de atitudine în cadrul societății din Republica Moldova.

- vizita de lucru a d-nei Judy Hale, director de Program Anti-Trafic și Programe Gender, OSCE, în cadrul căreia au fost puse în discuție aspecte ce vizează activitatea Avocatului copilului, instituită în vederea garantării respectării drepturilor și libertăților constituționale ale copilului și realizării la nivel național a prevederilor Convenției ONU cu privire la drepturile copilului.

-întrevederea cu Coordonatorul programe PNUD, privind implementarea activității „Susținere în întărirea Mecanismului Național pentru Prevenirea Torturii, conform prevederilor OPCAT” din cadrul Proiectului „Susținerea Drepturilor Omului și Democrației în vederea combaterii Torturii și a altor forme de tratament degradant” al Instrumentului European pentru Democrație și Drepturile Omului (EIDHR), proiect care va fi implementat pe parcurs a 3 ani (2009-2011), de către Centrul pentru Drepturile Omului, în coordonare cu „Consiliul Proiectului”, avocatului parlamentar oferindu-i-se statutul de coordonator național al proiectului. Rolul major în implementarea proiectului îl va juca principalul donator - Comisia Europeană și PNUD în calitate de parteneri în co-finanțare și implementare, precum și alte părți interesate.

- întrevederea cu dl David Thor Bjorgvinsson, judecător Secția IV-a a Curții Europene pentru Drepturile Omului, și dl Pavlovschi, ex-judecător CEDO din partea Republicii Moldova (26 decembrie), interesați de starea lucrurilor din domeniul drepturilor omului în Republica Moldova. Avocații parlamentari, făcând o prezentare generală a activității instituției naționale a Ombudsmanului, cu referire la rezultatele și dificultățile cu care se confruntă, au accentuat, că instituția nu substituie activitatea organelor de drept și autorităților publice locale, ci exercită o funcție complementară, iar consolidarea acesteia contribuie la sporirea eficienței sistemelor naționale în promovarea și protecția drepturilor omului.

Edificarea unei democrații depinde de participarea cetățenilor la viața publică, iar societatea civilă, în special, organizațiile neguvernamentale reprezintă instrumentul de bază în această participare, avînd un rol important în realizarea politicii sociale stabilite de stat. În vederea consolidării cooperării și colaborării cu reprezentanții organizațiilor neguvernamentale preocupate de domeniul drepturilor omului, avocații parlamentari, la data de 14 noiembrie, curent, au organizat o întrevedere cu organizațiile neguvernamentale active din domeniu, la care s-a pus accent pe faptul că Instituția avocatului parlamentar și organizațiile neguvernamentale au aceleași scopuri și obiective, ceea ce presupune necesitatea organizării și desfășurării unor acțiuni care ar viza cooperarea în domeniile de interes comun pentru

consolidarea procesului de promovare, respectare și protejare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

În context, avocații parlamentari au inițiat invitația la un dialog permanent cu ONG-urile active din domeniu, o conlucrare continuă și deschisă, subliniind oportunitatea elaborării în comun a unei strategii de comunicare în procesul de promovare, respectare și protecție a drepturilor omului, și anume: politici de comunicare, crearea lobby-uri sectoriale etc. Ținând cont, că relațiile de colaborare a instituției cu sectorul asociativ la momentul dat lasă de dorit, s-a propus instituirea unui mecanism mai transparent de activitate și mediatizare; axarea prioritară pe domenii mai problematice; lobby; dezvoltarea mecanismelor de atragere a finanțatorilor naționali și externi; identificarea continuă a priorităților comune și domeniilor neacoperite; monitorizarea și evaluarea continuă a situației din domeniul drepturilor omului etc. Întru realizarea obiectivelor propuse, este necesară stabilirea relațiilor viabile și durabile de colaborare, ceea ce va contribui la soluționarea problemelor prioritare din domeniu.

Ca urmare a dezideratelor enunțate, la 17 noiembrie, a fost organizată o *ședință cu participarea reprezentanților ONG-urilor active din domeniul protecției drepturilor copilului*, avînd drept scop stabilirea parteneriatului de colaborare și comunicare cu ONG-urile în vederea protecției și respectării drepturilor copilului. Accent s-a pus pe problemele cu care se confruntă actualmente o mare parte din copii, în special, cu referire la educație și învățămînt, sănătate, violență, accesul la informare în domeniu, cît și protecția drepturilor copiilor din familiile vulnerabile și celor cu handicap, copiilor romi și copiilor din regiunea Transnistreană, stabilindu-se obiective în vederea creării unor mecanisme eficiente întru respectarea și apărarea drepturilor copilului la nivel național și local.

În cadrul acestor întreveneri și vizite de lucru, oaspeții instituției au fost familiarizați cu retrospectiva activității instituției, prezentarea aspectelor generale a situației din domeniu; informați că, urmînd prevederile standardelor internaționale, Instituția avocaților parlamentari coordonează activitatea *Mecanismului Național de Prevenire a Torturii*, care are la bază un sistem de vizite în locuri în care se află sau se pot afla persoane private de libertate, pe acest segment accentul fiind pus pe colaborarea cu Misiunea OSCE din Moldova și PNUD Moldova în implementarea acestui mecanism și altor acțiuni de informare și promovare a drepturilor omului.

De asemenea, s-a informat asupra instituirii în cadrul Centrului pentru Drepturile Omului a funcției de *Avocat parlamentar pentru protecția drepturilor copilului - Avocatul copilului*, care din luna noiembrie și-a început activitatea în vederea garantării respectării drepturilor și libertăților constituționale ale copilului și realizării la nivel național a prevederilor Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, accentuînd că menirea

avocatului parlamentar este să contribuie ca vocea copilului să fie auzită; referindu-se la unele intenții privind activitatea în exercitarea funcției, în special, la Planul strategic de dezvoltare a protecției drepturilor copilului pe o perioadă de 5 ani, monitorizarea situației în domeniul protecției drepturilor copilului și, nu în ultimul rând, relațiile de colaborare ale instituției cu sectorul asociativ, consolidarea dialogului cu instituțiile de stat, mass-media, comunitatea donatorilor, acestea constituind actualmente priorități curente.

Avocații parlamentari, punând accent pe importanța parteneriatului social și necesitatea cooperării reciproce în interesele cetățenilor, au înaintat propuneri de consolidare ulterioară a colaborării cu reprezentanții instituțiilor date în toate domeniile de interes comun, împărtășind convingerea că un dialog deschis și angajat între instituții va consolida și dezvolta acțiunile ce vizează procesul de promovare, respectare și protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

De menționat că în cadrul acestor acțiuni și evenimente, avocații parlamentari au avut o prezență activă, optînd pentru intensificarea dialogului și colaborarea reciprocă la nivel național, regional și internațional între instituții privind implicarea susținută în eforturile de promovare și protecție a drepturilor omului.

Prin semnarea de către Republica Moldova a Protocolului Opțional la Convenția ONU împotriva torturii și altor tratamente crude, inumane sau degradante (16.09.2005), ratificarea acestuia (30.03.2006), în vigoare din 24.07.2006, care prevedea instituirea unor mecanisme independente pentru prevenirea torturii la nivel național, Parlamentul Republicii Moldova a investit instituția avocaților parlamentari cu misiunea respectivă.

În acest sens, la 26.07.2007 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr.200-XVI pentru modificarea și completarea Legii nr.1349-XIII din 17.10.2007 cu privire la avocații parlamentari, care precizează mandatul Ombudsmanului în vederea exercitării atribuțiilor avocaților parlamentari în domeniul prevenirii torturii.

În anul 2008, Centrul pentru Drepturile Omului era abia la faza inițială de implementare a mecanismului național de prevenire a torturii, realizînd acțiuni în vederea elaborării și aprobării Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului consultativ, identificarea experților și ONG-urilor care activează în domeniul respectiv și care ar putea acorda asistență practică în cadrul activității Mecanismului național de prevenire a torturii, crearea propriu-zisă a Consiliului consultativ prin concurs de selectare a experților, de asemenea, a ședințelor acestora, la care au fost expuse și analizate modalitățile în care Mecanismul național și-a desfășurat activitățile orientate spre prevenirea și combaterea fenomenului torturii în Republica Moldova, puse în discuție aspecte ce vizează cadrul juridic de activitate și organizare, stabilirii de noi principii de conlucrare și schimb de informare între actorii implicați în activitate,

presupunând un grad sporit de autonomie, dar și responsabilități pentru aceștia. Au fost înaintate propuneri, cu referire la consolidarea capacității CpDOM întru contribuirea la buna funcționare a Mecanismului național de prevenire a torturii, Guvernului RM, PNUD Moldova, Misiunii OSCE în Moldova, Programului de cooperare în domeniul drepturilor omului oferite Republicii Moldova de Consiliul Europei și Comisia Europeană pentru perioada 2008-2009 în vederea oferirii asistenței Republicii Moldova din partea Uniunii Europene, OSCE, Consiliului Europei vizavi de implementarea prevederilor incluse în cadrul Concluziilor Operaționale ale Reuniunii RM-UE la nivel de experți privind drepturile omului din 26 octombrie 2007 (prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene).

În vederea creării în Republica Moldova a Mecanismului național de prevenire a torturii, la 23 aprilie 2008, a fost organizat un *training de instruire inițială în monitorizarea locurilor de detenție*, cu susținerea Misiunii OSCE în Moldova (expert, dna Barbara Bernath, coordonator de programe de la Asociația pentru Prevenirea Torturii, Geneva). Obiectivul trainingului a constituit familiarizarea membrilor Consiliului consultativ și a juriștilor CpDOM cu metodologia de monitorizare a locurilor de detenție conform Protocolului Opțional la Convenția ONU împotriva torturii și altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante (OPCAT), și anume: pregătirea și efectuarea vizitelor, conducerea interviului cu deținuții între patru ochi, monitorizarea rezultatelor vizitelor ș.a., cu dezvoltare ulterioară, fiind de real folos în vederea prevenirii fenomenului torturii în Republica Moldova.

În contextul tematicii date, la 26 iunie 2008, cu ocazia Zilei Internaționale a ONU pentru susținerea victimelor torturii, Centrul pentru Drepturile Omului, în calitate de Mecanism național de prevenire a torturii, a desfășurat o *conferința de presă privind instituirea consiliului consultativ și rezultatele fazei inițiale de activitate a acestui mecanism*.

La 24 decembrie 2008, în incinta Casei ONU a avut loc *ședința Comitetului de Coordonare a Proiectului PNUD Moldova, în cadrul căreia a fost lansat proiectul "Consolidarea mecanismului național de prevenire a torturii" în conformitate cu prevederile Protocolului opțional CAT (OPCAT), elaborat în contextul Programului European pentru Democrație și Drepturile Omului*, elaborat în baza obiectivelor Cadrului Națiunilor Unite de Asistență pentru Dezvoltare pentru anii 2007-2011, în vederea prevenirii incidenței cazurilor de tortură, prin consolidarea Mecanismului Național de Prevenire a Torturii conform prevederilor OPCAT și în contextul sistemului național de promovare a protecției drepturilor omului.

Asistența a fost salutăată de dna Matilda Dimovska, reprezentant Rezident Adjunct PNUD, și dl Anatolie Munteanu, avocat parlamentar, responsabil de implementarea Mecanismului național de prevenire a torturii, Directorul CpDOM, care a subliniat importanța

proiectului respectiv pentru Republica Moldova, asigurând că se va depune eforturi pentru conlucrare cu autoritățile statului și ONG-urile care activează în domeniul prevenirii torturii.

De asemenea, a menționat că Republica Moldova a fost apreciată pentru Mecanismul național pentru prevenirea torturii, în conformitate cu prevederile UN CAT/OPCAT și ale altor sisteme naționale ale Drepturilor Omului, în cadrul Congresului din noiembrie 2008 de la Praga, Cehia.

Relevanța proiectului pentru RM a fost prezentată de Angela Dumitrașcu, manager portofoliu PNUD, care s-a referit la unele aspecte privind componentele/activitățile proiectului, rezultatele așteptate în baza scopului și obiectivele acestuia și anume: îmbunătățirea funcționării Mecanismului Național pentru Prevenirea Torturii, elaborarea unui sistem de promovare și protecție a drepturile omului la nivel național înaintat executivului și legislativului pentru aprobare. Acest proiect va fi implementat de către Instituția avocaților parlamentari, monitorizarea implementării proiectului – fiind atribuită PNUD Moldova.

Instituția avocaților parlamentari, prin activitatea cotidiană, va ocupa în continuare o poziție activă în vederea contribuției la asigurarea respectării și protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, în special, susținerea persoanelor socialmente-vulnerabile a societății: copii, pensionari, persoane cu dizabilități, deținuți, refugiați etc., care nu dispun de cunoștințe și deprinderi de acționare din nume propriu; va contribui la concentrarea atenției autorităților publice față de aceste probleme; va depune eforturile necesare în vederea completării vidului informațional în domeniul drepturilor omului

Implementarea Mecanismului Național de prevenire a torturii și primele reacții ale autorităților

Instituirea

De rînd cu năzuința de conformare la standardele europene pe fondul ratificării Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Republica Moldova este parte la un șir de tratate internaționale ce au ca obiect prevenirea torturii

tratamentelor crude, inumane sau degradante. În context, de menționat Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante din 10.12.1984 și Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante din 26.11.1987.

Recunoscînd importanța angajamentelor pozitive asumate întru implementarea standardelor internaționale de suprimare a torturii și reieșind din tendințele de utilizare a oricăror practici pozitive europene la acest capitol, la 16 septembrie 2005 Republica Moldova a semnat, iar prin Legea nr.66 din 30 martie 2006 a ratificat Protocolul Opțional la Convenția ONU împotriva torturii și altor tratamente crude, inumane sau degradante, adoptat de Adunarea Generală a ONU la 18 decembrie 2002.

Întru conformarea cerințelor Protocolului, Parlamentul Republicii Moldova, la 26.07.2007, a adoptat Legea nr.200 privind modificarea și completarea Legii RM cu privire la avocații parlamentari nr.1349 din 17 octombrie 1997, care instituie un mecanism de prevenire a torturii la nivel național.

Pentru Republica Moldova investirea ombudsmanului cu misiunea respectivă a reprezentat cea mai optimă variantă, ținîndu-se cont de faptul că avocatul parlamentar (ombudsmanul) corespunde întru totul criteriilor înaintate de Protocolul Opțional față de Mecanismul Național de Prevenire a Torturii: independență funcțională, aptitudini și cunoștințe

profesionale necesare pentru exercitarea mandatului, dar și de competențe largi la inspectarea locurilor de detenție, precum și a altor instituții.

Totodată, conformându-se modificărilor vizate, Centrul pentru Drepturile Omului a creat un Consiliu consultativ care are drept scop acordarea de consultanță și de asistență în exercitarea atribuțiilor avocaților parlamentari în calitate de mecanism național de prevenire a torturii, în componența acestuia fiind incluși reprezentanți ai asociațiilor obștești pe probleme în domeniul protecției drepturilor omului.

La 31 ianuarie 2008, în conformitate cu procedura stabilită de Legea RM cu privire la avocații parlamentari nr.1349 din 17.10.1997, Comisia pentru drepturile omului a Parlamentului a aprobat Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului consultativ. Ulterior, conform aceleiași procedur, a fost aprobată componența acestuia.

Consiliul consultativ numără 11 membri, dintre care unul este avocatul parlamentar responsabil pentru activitatea Mecanismului.

Consiliul consultativ își desfășoară activitatea prin întruniri săptămânale, care au loc în incinta Centrului pentru Drepturile Omului.

Convocarea membrilor Mecanismului național pentru prevenirea torturii este dictată de necesitatea acordării unui caracter ritmic și organizat Consiliului, astfel contribuind la buna funcționare și eficiență a Mecanismului, în general, precum și la examinarea cu regularitate a tratamentului aplicat persoanelor aflate în instituțiile de detenție, de reținere și arestare preventivă, cât și în instituțiile medico-sociale pentru persoanele cu deficiențe mintale.

De asemenea, reieșind din atribuțiile membrilor Consiliului consultativ, la moment avocatul parlamentar responsabil de activitatea Mecanismului național de prevenire a torturii și membrii Consiliului consultativ s-au divizat în patru grupuri mobile. În sarcina fiecărui grup a fost pusă efectuarea vizitelor preventive și/sau de monitorizare în anumite instituții. În acest sens, a fost stabilit și un orar al vizitelor, astfel încât săptămânal să fie efectuate cel puțin 2 vizite preventive și/sau de monitorizare.

Scopul Mecanismului național de prevenire a torturii este de a examina cu regularitate tratamentul aplicat persoanelor private de libertate în vederea consolidării protecției asigurate acestora împotriva torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante. În sensul art.4 din Protocol, prin persoană privată de libertate se înțelege persoana aflată în detenție sau închisoare ori plasată într-un mediu public sau privat de reținere, din care nu îi este permis să plece la voia sa, prin ordinul oricărei autorități judiciare, administrative sau de altă natură.

Pe parcursul anului 2008, au fost vizitate circa 72% din Instituțiile subordonate Ministerului Justiției (Instituții penitenciare), 30% din Instituțiile subordonate Ministerului Afacerilor Interne (Comisariate de Poliție și locurile de detenție din cadrul acestora, unități

militare) și un procent foarte mic din instituțiile subordonate Ministerului Sănătății și Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului.

Probleme generice

Pregătirea profesională neadecvată

O serioasă problemă constatată în cadrul vizitelor preventive este pregătirea profesională necorespunzătoare a colaboratorilor de poliție. Astfel, s-a stabilit că majoritatea dintre aceștia nu cunosc prevederile Legii cu privire la avocații parlamentari nr.1349 din 17.10.1997, și nici despre faptul instituirii Mecanismului național de prevenire a torturii în Republica Moldova.

Din acest motiv, avocatul parlamentar și membrii Consiliului consultativ aveau acces cu întârziere în locurile de detenție din cadrul Comisariatelor de Poliție vizitate, precum și acces cu întârziere la materialele, informațiile și documentele necesare exercitării mandatului.

La instituțiile în care nu s-au înregistrat asemenea dificultăți, pot fi atribuite Centrul pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane, Comisariatele de Poliție din sectoarele Botanica și Ciocana ale municipiului Chișinău, Comisariatele de Poliție Strășeni, Vulcănești. Însă, au existat și situații care au creat un pericol iminent pentru buna activitate a Mecanismului prin restricționarea accesului în instituțiile ce urmau a fi vizitate, cum ar fi: restricționarea accesului în incinta Regimentului de patrulă și santinelă „Scut” al Comisariatului General de Poliție Chișinău, precum și în locul de detenție din cadrul Gării feroviare Chișinău.

Partea bună a lucrurilor constă în faptul că Ministerul Afacerilor Interne a reacționat de fiecare dată la sesizările avocaților parlamentari, adresate cu ocazia îngrădirii accesului în Comisariatele de poliție, însă partea rea e că măsurile întreprinse se dovedesc a fi inefficiente. Conducătorii unor instituții precum Comisariatul General de Poliție al municipiului Chișinău, Comisariatele de Poliție din sectoarele: Centru, Buiucani, Rîșcani ale municipiului Chișinău, Comisariatul de Poliție al municipiului Comrat, Comisariatele raionale de Poliție Hîncești, Orhei, Postul de poliție al Gării Feroviare Chișinău, Regimentul de patrulă și santinelă „Scut” al Comisariatului General de Poliție al municipiului Chișinău, au manifestat neglijare a conlucrării cu avocații parlamentari și membrii Consiliului consultativ.

Problema pregătirii profesionale necorespunzătoare este valabilă și pentru sistemul penitenciar, constituind una din cauzele apariției conflictelor și cazurilor de destabilizare a situației din penitenciare.

Totodată, Ministerul Afacerilor Interne a elaborat o indicație special, care prevede necesitatea studierii de către efectiv a prevederilor Legii RM cu privire la avocații parlamentari, Codului de procedură penală, Codului de etică și deontologie al polițistului. La fel, și Departamentul instituțiilor penitenciare a asigurat un mecanism de pregătire a cadrelor pentru sistemul penitenciar, însă în ambele cazuri constatăm că aceste procese decurg prea lent.

În același timp, cu probleme privind accesul în instituții, precum și accesul la orice informații, documente, materiale necesare exercitării atribuțiilor, Mecanismul național de prevenire a torturii nu s-a confruntat în cadrul vizitelor efectuate în instituțiile penitenciare, internate psihoneurologice, spitale.

Rețineri și transferuri

O problemă gravă care afectează libertatea și siguranța persoanei rămîne deținerea în incinta Comisariatelor din sectoarele municipiului Chișinău a persoanelor reținute administrativ și/sau în stare de ebrietate.

Majoritatea persoanelor aflate în locurile de detenție din cadrul Comisariatelor de Poliție din sectoarele municipiului Chișinău sunt reținute pentru comiterea huliganismului nu prea grav (art.164¹ CCA RM), la care, în mod obligatoriu, se adaugă opunerea de rezistență colaboratorului de poliție (art.174⁵ CCA RM) sau ultragiurea colaboratorului de poliție (art.174⁶ CCA RM).

Potrivit prevederilor art.249 al.3 CCA RM, pentru comiterea contravențiilor administrative enunțate mai sus, persoana poate fi reținută pînă la examinarea cazului de către instanța de judecată. Însă colaboratorii de poliție abuzează de această prevedere ori de cîte ori au ocazia.

Atît procesele-verbale de reținere administrativă, cît și procesele-verbale cu privire la contravențiile administrative sunt întocmite cu multiple încălcări procesuale – în unele lipsește semnătura persoanei reținute/contravenientului, în altele refuzul persoanei reținute de a semna procesul-verbal este confirmat doar prin mențiunea aceluiasi colaborator de poliție care, de fapt, este singura persoană care atestă acest fapt. În majoritatea proceselor-verbale lipsește mențiunea cu privire la explicarea drepturilor și obligațiilor contravenientului. Sunt rare cazurile în care colaboratorul de poliție aduce la cunoștința persoanei care sunt motivele reținerii acesteia, fapt confirmat și de reținuți în timpul discuțiilor.

Persoanele reținute nu au acces la medic. S-a constatat că solicitările acestora adresate colaboratorilor de poliție pentru a chema un medic rămîn fără răspuns. În cîteva situații la cererea deținuților care acuzau dureri, avocatul parlamentar și membrii Consiliului consultativ au solicitat colaboratorilor de poliție să cheme medicul. Referitor la persoanele reținute „în

stare de ebrietate”, practica arată că organele de poliție nu au suficiente resurse financiare pentru a aduce persoana în stare de ebrietate la o examinare narcologică pentru stabilirea acestei stări. Acest fapt este atestat doar de către colaboratorul de poliție și fixat în procesul-verbal de reținere.

Avocatul parlamentar și membrii Consiliului consultativ au constatat că în cazul reținerii persoanelor cu leziuni corporale, examinarea medico-legală a acestora nu este făcută, fapt care poate avea consecințe nefaste pentru conducerea Comisariatelor de poliție, cât și pentru Republica Moldova pe plan internațional.

Locurile de detenție din cadrul Comisariatelor din sectoarele municipiului Chișinău sunt destinate pentru deținerea persoanelor pentru o perioadă nu mai mare de 3 ore. Însă, la Comisariatul de Poliție sect. Botanica și Centru, mun. Chișinău au fost depistate persoane reținute pentru o perioadă ce depășește esențial acest termen. Mai mult decât atât, la Comisariatul de Poliție sect. Centru, mun. Chișinău au fost depistate persoane ce executau sancțiunea arestului administrativ stabilită în baza deciziei instanței de judecată, iar la Comisariatul de Poliție sect. Buiucani, mun. Chișinău – persoane reținute administrative, dar care la momentul vizitei erau antrenate la efectuarea unor acțiuni procesual-penale.

Se atestă și o altă problemă, cum ar fi transferul în izolatoarele de detenție preventivă din subordinea Ministerului Afacerilor Interne a persoanelor cu statut de condamnat (în scopul efectuării acțiunilor procesuale), precum și deținerea în acestea a persoanelor arestate preventiv și persoanelor în privința cărora a fost aplicată sancțiunea arestului contravențional.

Transferul persoanelor condamnate este reglementat de art.217 Cod de executare, însă aceste prevederi sunt interpretate greșit de către instanțele de judecată, care ilegal dispun transferul persoanelor condamnate din instituțiile subordonate Ministerului Justiției în instituțiile subordonate Ministerului Afacerilor Interne. De asemenea, s-a constatat că, contrar prevederilor art. 323 și art. 333 Cod de executare, persoanele în privința cărora a fost aplicată măsura preventivă sub formă de arest și arestații administrativ continuă să fie deținuți în Izolatoarele de detenție preventivă din subordinea Ministerului Afacerilor Interne.

Deținuții afirmă că anume în aceste instituții sînt supuși constrîngerii fizice și psihice, sunt interogați în absența avocatului, insultați, lipsiți de dreptul de a contesta acțiunile administrației locului de detenție, precum și de a fi examinați medical în mod obiectiv.

De fapt, condițiile de detenție din aresturile poliției moldovenești sunt mult mai restrictive decât în penitenciare.

Rele tratamente

În cadrul vizitelor au fost depistate persoane cu leziuni corporale vizibile. Asemenea cazuri au fost întâlnite la Comisariatul de Poliție din sectoarele Centru și Botanica ale mun. Chișinău.

Majoritatea persoanelor deținute în izolatoarele de detenție preventivă din subordinea Ministerului Afacerilor Interne au relatat că au fost supuse presiunilor fizice și psihice imediat după reținerea lor, în cadrul primelor interogări, care au loc, de regulă, la etajele de sus ale Comisariatelor.

O bună parte din deținuții aflați în arest preventiv s-au plîns că au fost maltratați de către colaboratorii de poliție pentru a-i determina pe aceștia să recunoască vinovăția în comiterea infracțiunilor pentru care au fost reținuți sau să recunoască vinovăția și în alte infracțiuni care nu au fost săvârșite de ei. Cei care afirmă că nu au fost maltratați au declarat că aceasta se datorează faptului că din start au acceptat să facă declarații.

S-a constatat că în timpul aflării în custodia poliției, deținuții nu au posibilitate să înainteze plîngeri, pentru că li se interzice acest lucru. În cazul în care persoana nu are un avocat și este lipsită de posibilitatea de a sesiza organele competente, ea nu mai poate demonstra faptul aplicării torturii, deoarece la momentul transferării în penitenciar dispar semnele vizibile de violență, iar personalul instituțiilor penitenciare nu sunt dispuși să examineze obiectiv starea deținutului și să fixeze leziunile corporale. Mai mult decît atît, nu există un mecanism de supunere obligatorie unui examen medical independent a persoanelor aduse și închise în izolatoarele de detenție preventivă din subordinea Ministerului Afacerilor Interne. Anume după transferul deținuților în instituțiile penitenciare din subordinea Ministerul Justiției, aceștia se adresează avocatului parlamentar pe faptul maltratării.

Accesul la avocat îl au doar persoanele reținute pentru comiterea infracțiunilor, cu unele excepții, și nu același lucru se atestă în cazul persoanelor reținute pentru comiterea contravențiilor administrative. Referitor la accesul persoanelor reținute la avocat, avocatul parlamentar a stabilit că de cele mai dese ori, aceștia sunt interogați înainte de întocmirea procesului-verbal de reținere, în absența unui avocat. Rezultatele vizitelor au arătat că avocații desemnați din oficiu își îndeplineau obligațiunile de apărător necorespunzător, asistența fiind de natură pur formală, avocații manifestînd lipsă de inițiativă în protejarea drepturilor și intereselor legitime ale bănuțitului, învinuitului, inculpatului. Astfel, avocații nu studiază temeinic materialele cauzelor penale, nu manifestă conștiinciozitate și probitate profesională, nu pledează cu demnitate față de judecători și de părțile din proces.

Rezultatele vizitelor au arătat că persoanelor reținute nu le sunt explicate drepturile, în special, dreptul de a tăcea, dreptul de a nu mărturisi împotriva sa ori împotriva rudelor sale

apropiate, colaboratorii de poliție limitându-se doar la simpla înmînare a informației cu privire la drepturile bănuțitului, învinuitului, inculpatului.

Vorbind despre informarea unei rude apropiate sau a unei alte persoane, majoritatea deținuților au relatat avocatului parlamentar că au fost informați și au uzat de acest drept. Însă au fost și cazuri în care unii deținuți s-au plîns că rudele lor nu au fost informate despre detenția lor sau că au fost informați la cîteva zile de la reținerea lor. În alte cazuri, deținuții aveau dubii referitor la informarea rudelor asupra detenției lor, dat fiind faptul ca acest lucru era făcut de către colaboratorii de poliție. De asemenea, au fost și cazuri în care rudele au aflat despre reținerea unei persoane din alte surse.

Pe parcursul anului au fost depistate și investigate cîteva cazuri de aplicare a agresiunii fizice față de condamnați. Asemenea cazuri s-au produs în Instituția penitenciară nr.4, or. Cricova, Instituția penitenciară nr.17, or. Rezina, Instituția penitenciară nr.18, s. Brănești, r-nul Orhei.

Munca condamnaților

În prezent numărul condamnaților care doresc și pot să muncească în afara penitenciarului la diferite munci este destul de mare, însă, principala piedică în acest sens o constituia pînă nu demult prevederile art.217 Cod de executare, care admitea încadrarea în cîmpul muncii doar a persoanelor condamnate pentru prima dată la pedeapsa închisorii pe un termen de pînă la 5 ani. Din acest motiv existau și cazuri în care nu puteau fi încheiate contracte, iar cele încheiate cu diverse persoane fizice și juridice, nu puteau fi realizate pe motiv că condamnații care întruneau condițiile pentru a fi încadrați în cîmpul muncii se eliberau repede, în alte cazuri numărul acestora era insuficient.

La data de 25.12.2008 a fost adoptată Legea nr.299, prin care au fost operate un șir de modificări la Codul de executare, fiind exclusă una din condițiile necesare pentru încadrarea în cîmpul muncii „pe un termen de 5 ani”, astfel fiind oferite posibilități de a munci pentru un număr mult mai mare de condamnați.

De asemenea s-a constatat că pentru ultimii trei ani, numărul condamnaților eliberați de la executarea termenului de pedeapsă, cu calcularea privilegiată a zilelor de muncă este în creștere lentă (anul 2005 – 224 condamnați, anul 2006 – 267 condamnați, anul 2007 – 303), însă pentru anul 2008 se atestă o scădere a numărului condamnaților eliberați pe motivul arătat mai sus, acesta fiind de 286.

Ne exprimăm convingerea că o dată cu operarea modificărilor la Codul de executare, se va majora și numărul condamnaților încadrați în cîmpul muncii.

Umanizarea Codului penal

Începînd cu anul 2005, a fost inițiat procesul de umanizare a sancțiunilor penale, prin operarea unui șir de modificări și completări la Codul penal, scopul cărora este de a asigura o proporționalitate dintre pedeapsa stabilită și gradul prejudiciabil al infracțiunii săvîrșite. Un efect direct al acestei reforme vizează diminuarea esențială a numărului deținuților din penitenciare.

Prin urmare, se soluționează problema supraaglomerării în instituțiile penitenciare din Republica Moldova. Pe parcursul ultimilor 4 ani, numărul deținuților din penitenciare s-a redus considerabil. Astfel, în anul 2005 în penitenciare erau deținute 9452 persoane, în anul 2006 – 9042 de persoane, în anul 2007 – 7895 de persoane, iar în anul 2008 - doar 6830 de persoane.

De asemenea, la data de 10.07.2008 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea privind amnistia în legătură cu declararea anului 2008 An al Tineretului, în baza căreia 295 de persoane au fost absolvite de pedeapsă, iar în privința a 161 de persoane a fost redus termenul de pedeapsă stabilit.

În concluzie, noi mizăm pe:

- studierea și cunoașterea de către colaboratorii de poliție și colaboratorii sistemului penitenciar a prevederilor Legii cu privire la avocații parlamentari, precum și a actelor în care se conțin drepturile și obligațiile persoanelor reținute și a celor aflate în detenție;
- conștientizarea de către colaboratorii de poliție și colaboratorii sistemului penitenciar a faptului că tortura și tratamentele inumane aplicate deținuților sau amenințarea cu aplicarea unui astfel de tratament sunt interzise și că autorii acestor acte, precum și persoanele care le tolerează, vor fi sancționați dur;
- asigurarea accesului imediat al avocatului parlamentar și membrilor Consiliului consultativ în instituțiile ce urmează a fi vizitate, precum și accesul necondiționat la materialele, documentele și informațiile necesare exercitării mandatului;
- eradicarea cazurilor de transfer al condamnaților și arestaților din instituțiile subordonate Ministerului Justiției în instituțiile subordonate Ministerului Afacerilor Interne;
- excluderea cazurilor de deținere a persoanelor pe parcursul nopții în locurile de detenție din cadrul Comisariatelor de Poliție din sectoarele municipiului Chișinău;
- asigurarea dreptului deținutului la examinări medicale minuțioase și în condiții de confidențialitate, la ieșirea și la intrarea în locurile de detenție;

- deținerea condamnaților, arestaților preventiv și persoanelor în privința cărora a fost aplicată sancțiunea arestului contravențional în instituțiile penitenciare din subordinea Ministerului Justiției, așa cum prevede Codul de executare;
- dispunerea efectuării unor anchete independente, eficiente și cu celeritate a plîngerilor în care se face referință la aplicarea torturii sau aplicarea oricăror alte rele tratamente.